

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא
דף לב: לג.

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה עא

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

רק שניהם יחד מעלה ומטה זהו עולם שלם. ועל כן מחויב האדם שיהי נשאר ממנו שארית בארץ בן או תלמיד כדי שגם כשיהי למעלה אחר ההסתלקות יהי למטה גם כן בזה העולם. דהיינו מה שנשאר ממנו למטה בן או תלמיד הנמשכים ממנו : ועיקר הוא המוח שיהיה נשאר למטה ממוחו. וע"כ צריך להניח בן או תלמיד כמו שדרשו רז"ל (בבא בתרא ק"ו) על פסוק [כ] **אשר אין חליפות למו** חד אמר בן וחד אמר תלמיד. כי התלמיד הוא ממוח הרב וכן הבן נמשך ג"כ ממוח האב [ג]. ור' יוחנן סבר תלמיד כי לא הי' לו בנים [ד]. כי אצל התלמיד המוח מופשט מנשמויות. אבל אצל הבן המוח מלוכב בהטפה זרעית. אבל גם זה צריכים :

אבל גם זה צריכים :

והכלל שצריך שישאר ממנו בנים ותלמידים והתלמידים יאירו יותר לתלמידים אחרים וכן להלן יותר. שגם התלמידים יפרו וירבו ויעשו תלמידים אחרים ותלמידו תלמידיו יעשו יותר תלמידים וכן להלן יותר ויותר [ה]. כדי שיהי נשאר מוחו גם למטה לעולם ועד. וכן הבנים צריכים ג"כ שישאר זכרם לדורי דורות בנים ובני בנים וכו' : כי זהו עיקר השלימות של הצדיק שיהי למעלה ולמטה. בבחי' **כי כל בשמים ובארץ** דאחיד בשמיא וארעא : [ויעיין כ"ו במאמר ויהי מקץ כי מרחמם ינהגם] (בבב"ז ז) ע"ש כי שם מבואר הענין היטב) :

סט [ז] **מה** שנוהגים ליתן ברכה להאישי המביא המשקה לאורחים או על ההתונה וכיוצא. [היינו כשנושאים יין או דבש לאורחים או על התונה אוי נוהגין ליתן מן המשקה להשליח הנושא את המשקה לעשות ברכה]. הוא על פי מה שכתוב בזוהר (פקודי ד' רמב ע"א) שיש כמה דברים שהם נישאים ונושאים, והושב שם כמה דברים שהם נישאים ונושאים, והושב שם כמה דברים שהם נישאים דהיינו שנושאים אותם, ובאמת אלו הדברים הם נושאים. כגון המרכבה שהיא" נישאת ונושאת [ג]. וכן הארון שהיו נושאים אותו והוא נשא את נושאו וכו' [ד]. וזה בחי' ברכה שנותנין כנ"ל, כי **ברכה** ר"ת **כי רוח ה' היה באופנים** (יחזקאל א) בחי' נישאת ונושאת. כי האופנים נושאים החיות והחיות נושאים אותם, כי רוח החיה באופנים. וכן הוא כל המרכבה, שהאופנים נושאים את החיות והחיות את המרכבה, ובאמת המרכבה נושאת הכל. וע"כ זה שנושא את המשקה נותנין לו ברכה. שהוא בחי' **כי רוח החיה באופנים** בחי' נישא ונושא" כי הוא נושא את המשקה, ועתה המשקה מנשא אותו : [ואו שנעשה מזה שברים, כי המשקה הוא מכבה, וגם מחממת קצת. ולא ביאר הדבר הזה כלל) :

ע [ח] **כל** מי שגדול יותר צריך לבקש מבוקשו בריחוק מקום יותר כמו שאנו רואין שהצומח חיותו ומבוקשו סמוך לו מיד כי הוא צומח מן הארץ, בסמוך לו ממש. ובהמה מבוקשה סמוך

לה גם כן על הארץ, אך הוא בריחוק יותר קצת מן הצומח כי הבהמה גדולה במעלה מן הצומח. אבל בן אדם צריך לבקש מבוקשו בריחוק יותר ויותר מן הבהמה וע"כ משה רבינו עליו השלום שהיה גדול במעלה מאד היה צריך לבקש מבוקשו בריחוק מקום ביותר. וע"כ הוצרך לבקש לו אשה מומדין [י], כי מבוקשו היה רחוק מחמת גדולתו :

עא [י] **דע** כי יש מוחין של ארץ ישראל, ויש מוחין של חוץ לארץ. וגם המוחין של חוץ לארץ הם מקבלים ויונקים ג"כ מהמוחין של ארץ ישראל. כי עיקר המוח והחכמה היא בארץ ישראל, כמו שאמרו רז"ל במדרש (ב"ר פ' מז [ב]) **אין חכמה כחכמת ארץ ישראל וכו'.** וכל אחד מישראל יש לו חלק בא"י וכל אחד כפי חלקו שיש לו בארץ ישראל כן הוא מקבל ויונק מהמוחין של ארץ ישראל. נמצא שכל המוחין הם בחי' מוחין של ארץ ישראל, כי כולם מקבלים משם כי שם בארץ ישראל עיקר המוח והחכמה כנ"ל. אבל אף על פי כן יש מוחין של חוץ לארץ. וזה נעשה על ידי פגם הכבוד חס ושלום שמי שפוגם ח"ו בכבוד השם יתברך אוי על ידי פגם הכבוד של השם יתברך אין יכולין לקבל וליונק מהמוחין של ארץ ישראל. וכפי הפגם שפוגם בכבוד השם יתברך, כמו כן אינו יכול לקבל וליונק מהמוחין של ארץ ישראל, ואוי נשארין המוחין בבחי' מוחין של חוץ לארץ ממש. וכשהמוחין הם בחי' מוחין של חוץ לארץ, אוי אין יכולין להשוות דעתן יחד. וזהו בחי' המחלוקת שיש בעולם [ג]. כי מוחין של חוץ לארץ אין יכולין להשוות עצמן יחד. אבל היה ראוי שלא יהיה מחלוקת כי אם בחוץ לארץ, ובאמת אנו רואין שגם בארץ ישראל יש מחלוקת :

אך דע, כי אלו המוחין של ח"ל שנעשו ע"י פגם הכבוד כנ"ל הם מבקשים לעצמן תיקון והתיקון של אלו המוחין של ח"ל הוא בעת ששופע נועם העליון שע"י נעשה התגלות הכבוד אז הוא זמן תיקונם של אלו המוחין של ח"ל : כי כבוד הוא תיקון העולם, כי כל העולם נברא בשביל הכבוד כמו שכתוב (ישעיה מג) **לכבודי בראתיו וכו'.** היינו בשביל כבוד השם יתברך. כי יש כבוד פרטי לכל מאמר ומאמר של העשרה מאמרות שבהם נברא העולם [ד] אשר בשביל אותו הכבוד היה זה המאמר שעל ידו נברא חלק פלוני מהבריאה. נמצא שכל מאמר ומאמר יש לו כבוד מיוחד שבשביל זה הכבוד היה אותו המאמר. כי זה המאמר שבו נברא חלק פלוני מהבריאה היה בשביל כבוד זה, כדי שיוניע כבוד זה להשי'. וכן מאמר אחר שבו נברא חלק אחר מהבריאה היה בשביל כבוד אחר שיוניע אותו הכבוד להשי'. וכן כל המאמרות כולם היו רק בשביל כבוד השי', אשר בשביל זה נברא העולם כנ"ל :

תורה אור
התלים נה (כ) ישמע אל
ועצם וישב קדם סלה אשר
אין חליפות למו ולא יראו
אלהים:
דברי הימים א-כט (יא) לך
יקון הגולה והגבורה
והתפארת והנצח וההודו פי
כל בשמים ובארץ לך יקון
הממלכה והמתנשא לכל
לראש:
תורה טט
יחזקאל א (כ) על אשר יהיה
שם הרוח ללכת ילכו שפה
הריח ללכת והאופנים ינשאו
לצמיתם כי רוח התיקה
באופנים:
תורה עא
ישעיהו מג (ז) כל הנקרא
בשמי ולכבודי בראתיו
אף צמיתיו:
התלים נה (כ) ישמע אל
ועצם וישב קדם סלה אשר
אין חליפות למו ולא יראו
אלהים:

¹ שמות ב טו-כא.
² נאמר בליל שבת שירה פרשת בשלח לא ידוע באיזה שנה ועיין חיי מוהר"ן סימן מז
³ ספקא ד'
⁴ עיין ח"מ סימן מז המונה למחלוקת בשנת תקנב בענין מעות א"י שהיו שד"רים אוספים בחו"ל ומעבירים
לעניי א"י. ועיין שיש"ק ח"א תקמ. רבינו היה בא"י בתחילת שנת תקנט.
⁵ אבות פ"ה מ"א

^א תהלים נה כ'
^ב תיקון יח דף לה. וע"פ שער כב פ"א, ולעיל ח"א תורה לג את ה', ותורה ד' תנינא את ח' ותורה ח'
תנינא את ב'.
^ג ברכות ה: ע"ש רש"י ותוס' וב"ב דף קטז. תוס' ד"ה דין
^ד עיין חיי מוהר"ן את מו ואת שעג
^ה בתקפא לא ברור ונראה- לע לם, ובדפור' ותורלד- לעולם
^ו הערה זו בסוגרים נמצאת כבר בדפור'
^ז הערה זו בסוגרים נוספה בתקפא כידוע שבדפור' אין סימנים
^ח לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
^ט הערה זו בסוגרים נמצאת כבר בדפור'
^י שבע תיבות שעד כאן דהיינו- וחושב שם כמה דברים שהם נישאים ונושאים - בתקפא גיטין וברגר והאוצר נמצא
ואינו בדפור' ונחזקו בתורלד ומתורלו. וצ"ע אם נחזקו כבר בתקפא או אולי נחזקו בלוח טעויות של תקפא או סיבה
אחרת. ועיין כעין זה לקמן דף לג.
^{יא} בתורלד- שהוא
^{יב} ירקאנטי פרשת כי תשא [לב יט] חיות הקדש וכסא הכבוד נראות נושאות והן נושאות
^{יג} סוטה לה. גם עיין ירושלמי [תענית פ"ד ה"ה] שהכתב על הלוחות היה נושא את הלוחות שנשאוהו.
^{יד} מתרצו - נושא ונישא (בקרן הורוביץ החדש תוק)
^{טו} הערה זו בסוגרים נמצאת כבר בדפור'
^{טז} לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

לב: ליקוטי חבלים נפלו לי

תורה אור

תהלים כט (ס) קול יְהוָה יִחַלְחַל אֲלֵימָּו וַיִּשְׁפַּף יַעֲרֹת וַיִּכְרַס כְּלוּ אֲמֵר כְּבוֹד: דניאל א' (ד) יָרְדִים אֲשֶׁר אֵין בָּהֶם קַל מָאוּם מִזֶּם וְטוֹבֵי מֵרָא וּמְשַׁבְּלִים בְּכָל חֻמְקָה וַיְדַעַ דַּעַת וּמִבְּנֵי מַעַד אֲשֶׁר כַּח בָּהֶם לְעַמֵּד בְּחִיבֵל הַמַּלְךְ וּלְלַמֵּד סֵפֶר וּלְשׁוֹן כְּשִׁירִים:

זכריה יא (ו) וְאָרַעַה אֶת צֶאֱן הַהַרְגָּה לְכֵן עֲנֵי הַמָּאן וְאָקַח לִי שְׁנֵי מַקְלוֹת לְאַחַד קְרָאתִי בְּנֵם וּלְאַחַד קְרָאתִי חֲבָלִים וְאָרַעַה אֶת הַבָּאָן: שמואל-ב א' (כו) צָר לִי עֲלֵיךְ אֵתִי וְהוֹרַתָּן נַעֲמָת לִי מֵאֵד נִפְלְאָתָה אֲהַבְתִּיךָ לִי מֵאֲהַבַת נְשִׁים:

שמות תרומה פה (ב) דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יָדְבַנּוּ לְבוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי:

הושע י' (יב) וַרְעֵו לָקֶם לְצַדִּיקָה קִצְרוּ לְפִי חֶסֶד נִירִי לָקֶם נִיר וְעַת לִדְרוֹשׁ אֶת יְדִידִי עַד יִבְאוּ יְרִיחָה וְצִדִּיק לָקֶם:

בראשית לו (ב) אֵלֶּה תַּלְמוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן שֶׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רַעֵה אֶת אֶחָיו בְּצֹאן וְהָיָה נָצֵר אֶת בְּנֵי בְלָיָה וְאֶת בְּנֵי לֵוָּהָ נָשִׂי אֲבִיו וַיְבֵא יוֹסֵף אֶת דָּבָרָה וַרְעֵו אֶל אֶבְיָתָם: תהלים עט (ד) וְעַן מַלְךְ מִשְׁפַּט אֲבֵת בּוֹנֵנֶת מִשְׁפַּט מִשְׁפַּט וַיִּצְדָּקָה וַיִּצְדָּק אֶתָּה עֲשִׂיתִי:

תהלים כב (כד) יְהוָה יִקְרַע הַלְלוּהוּ כָּל יַרְעַע יַעֲקֹב כִּבְדוּהוּ וְגִדְרוּ מִסְפַּן כָּל יַרְעַע יִשְׂרָאֵל:

משלי יג (יג) גֹּד לְדָבָר יִחְבֹּל לוֹ וְיָרָא מַעֲוָה הוּא יִשְׁלֹם: תהלים טו (ו) חֲבָלִים נָפְלוּ לִי בִּנְעֻמִים אֶף נֶחֱלַת שְׁפָרָה עָלַי:

דברים האינו לב (ס) כִּי חָלַק יִקְוֹן צַמֵּוּ יַעֲקֹב חֲבָל נֶחֱלָתוֹ:

בראשית וישב לב (ו) וַיִּצְוֶנּוּ כָּל אֲשֶׁר לוֹ בְּיַד יוֹסֵף וְלֹא יָדַע אִתּוֹ מֵאֲמָרָה כִּי אֵם הִלָּמָּם אֲשֶׁר הוּא אֹכֵל וְיָהִי יוֹסֵף יִפֵּה תֹאֵר וְיִפֵּה מֵרָאָה: שמואל-א טו (יח) וַיִּצַן אֶת־הַמַּעֲרִיעִים וַיֵּאמְרוּ הִנֵּה רֵאִיתִי בֶן לֵישׁ בֵּית הַחַלְמִי יֹדֵעַ גִּנְן וּגְבוּר חָזַק וְאִישׁ מִלְחָמָה וַיָּבֹן דָּבָר וְאֵת תֹּאֵר וַיִּקְרַע עָמֹ:

וע"כ כשאחד מישראל זוכה לראות בעצמו איזה התגלות

הכבוד, היינו כשיש לו איזה כבוד, אזי הוא צריך לידע מאיזה מאמר נתהווה זה הכבוד, אשר בשביל זה הכבוד היה אותו המאמר שעל ידו נברא חלק מהבריאה כנ"ל. ובוודאי לאו כל אדם זוכה לזה, להרגיש בעצמו התגלות כבוד הש"י. אבל אלו שהם בהיכלא דמלכא, כשיש להם איזה כבוד, אזי אין לוקחין לעצמן כלל מן הכבוד, רק הם מעלין כל הכבוד להש"י כדי שיתגדל ויתעלה כבודו ית' [א], כדי שיהיה עי"ז תיקון העולם כנ"ל. והם מבינים בהכבוד, מאיזה מאמר נתהווה זה הכבוד, אשר בשביל זה הכבוד היה אותו המאמר שעל ידו נברא חלק מהבריאה כנ"ל. וזה בחי' (תהלים כט) **ובחיבלו כולו אומר**

כבודי, היינו שאצל אלו שהם בהיכלא דמלכא, הכבוד הוא כולו אומר, היינו כולו מאמר. כי הכבוד שיש להם, הוא כולו רק בשביל המאמר שנתהווה בשביל זה הכבוד, אשר על ידו נברא חלק מהבריאה כנ"ל: **הלק מהבריאה כנ"ל:**

וזה בחי' (דניאל א) **ואשר כח בהם לעמוד בחיבל המלך** כח זה בחי' כח' אתון דמעשה בראשית (ת"ז תי' יח [ג]) בחי' עשרה מאמרות שבהם נברא העולם. היינו שאלו שהם בהיכלא דמלכא הם מגלין ומאירין כח' אתון הנ"ל ע"י הכבוד כנ"ל. וזהו **ואשר כח בהם לעמוד וכי'** לפי פשוטו של מקרא [ד]. היינו כח ממש, כי בוודאי צריך שיהיה להם כח וגבורה לעמוד בזה שיוכזו להיות בהיכלא דמלכא אשר שם הכבוד הוא כולו אומר בחי' כ"ח אתון דמ"ב כנ"ל: **ועיקר הכבוד של הש"י נתגלה רק על ידי האדם [ה]. כי האדם הוא תכלית כל הנבראים, כי עיקר הבריאה היתה בשביל האדם [ו]. כי עיקר התגלות כבודו ית' הוא ע"י האדם [ז]. ועי"כ ע"י ההולדה כשנולדין ונתרביין בני אדם ביותר עי"ז נתגלה כבודו ביותר, כי עיקר התגלות הכבוד ע"י בני אדם כנ"ל:**

ודע כי מוחין של אי"ם הם בחי' נועם. ומוחין של ח"ל הם בחי' חובלים כ"ש (זכריה יא) **לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים**, וארז"ל (סנהדרין כד) נועם אלו ת"ח שבאי"ם שמנעימים זה לזה בהלכה. חובלים אלו ת"ח שבח"ל שחובלים זה לזה בהלכה [א]. ועיקר ההולדה הוא ע"י בחי' נועם העליון כי מנועם העליון נתעוררין שלהובין דרחימותא (י) אשר על ידם בא ההולדה. בבחי' (שמואל ב א) **נעמת לי מאוד נפלאתה אהבתך לי מאהבת נשים**. שעל ידי נועם העליון מתעורר האהבה [א] בחי' שלהובין דרחימותא שעל ידם ההולדה:

ונועם העליון שופע תמיד [ב]. אבל צריכין כלי לקבל על ידו שפע נועם העליון. ודע שע"י צדקה נעשה הכלי לקבל על ידה מנועם העליון שלהובין דרחימותא [ג]. כי צדקה היא נדיבות לב כמ"ש (שמות כה) **מאת כל אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי**. ונדיבות לב היינו שנפתח ונתנדב הלב ועי"ז נפתחין שבילין דלבא [ד] ונעשין כלי לקבל שלהובין דרחימותא שנמשכין מנועם העליון כנ"ל. ויש צדקה של אי"ם ויש צדקה של ח"ל. ועיקר הוא הצדקה של אי"ם, שעל ידה נעשה כלי לקבל

חבלים נפלו לי בנעימים עא

מנועם העליון שע"י ההולדה כנ"ל. וזה בחי' (הושע י) **זרעו לכם לצדקה** כי עיקר ההולדה ע"י צדקה כנ"ל. וזה בחי' [א] **אלה תולדות יעקב יוסף**, היינו שעיקר ההולדה ע"י יעקב ויוסף. כי יעקב הוא בחי' צדקה כמ"ש (תהלים צמ) **משפט וצדקה ביעקב אתה עשית**. ועיקר ההולדה ע"י צדקה י"כנ"ל: י"ושהי"א הכלי, לקבל השפעת נועם העליון כנ"ל, ויוסף הוא בחי' נועם כמ"ש לקמן):

וע"י ההולדה דהיינו שנולדין ונתרביין בני אדם עי"ז נתגלה כבודו ית' ביותר כנ"ל. וזה בחי' (שם כב) **כל זרע יעקב כבדוהו**, כי ע"י ההולדה שנעשה ע"י בחי' יעקב שהוא בחי' צדקה כנ"ל על ידי זה **כבדוהו**, כי עי"ז נתרבה כבודו ית' כנ"ל:

ואזי כששופע נועם העליון ע"י הכלי הנעשה ע"י צדקה בשביל ההולדה כנ"ל. וגם בחי' הנועם העליון שהוא המוחין מקבל ונשפע עוד מלמעלה יותר כידוע [ב]. אזי אלו המוחין של ח"ל שהם בחי' חובלים הם נופלים ג"כ באלו המוחין של אי"ם שהם בחי' נועם כדי להתתקן עי"ז כי אז הוא זמן תיקונם של אלו המוחין של ח"ל [ג]. כי עיקר פגם וקילקול המוחין של ח"ל הוא ע"י פגם הכבוד. שע"י אינם יכולים ל"ג לינן ממוחין של אי"ם ואזי הם בחי' מוחין של ח"ל ממש וזהו קילקולם כנ"ל. וזה בחי' (משלי יג) **כז לדבר יחבל לו**, כז לדבר היינו בזיונות הוי"כ הכבוד עי"ז **יחבל לו** היינו מוחין של ח"ל שהם בחי' חובלים. כי ע"י פגם הכבוד נשארין המוחין בבחי' חובלים שהם מוחין של ח"ל כנ"ל. נמצא שעיקר קילקול המוחין של ח"ל הוא ע"י פגם הכבוד. וע"כ בעת ששופע נועם העליון ע"י הכלי של צדקה בשביל הולדה שע"י נעשה התגלות הכבוד כנ"ל אז הוא זמן תיקונם של המוחין של ח"ל. כי מאחר שנתעורר בחי' התגלות הכבוד עי"ז הם יכולין להתתקן. כי עיקר הקילקול שלהם היה ע"י פגם הכבוד כנ"ל. ועי"כ בעת ששופע נועם העליון בשביל הולדה כנ"ל אז באים המוחין של ח"ל שהם בחי' חובלים ונופלים במוחין של אי"ם שהם בחי' נועם כדי להתתקן עי"ז כנ"ל [ד]. וזה **חבלים נפלו לי בנעימים** (תהלים מז), חבלים היינו המוחין של ח"ל שהם בחי' חובלים הם נופלים בנעימים היינו במוחין של אי"ם שהם בחי' נועם כנ"ל כדי להתתקן עי"ז כנ"ל [ה]. וזהו [ז] **אף נחלת שפרה עלי**, נחלת זה בחי' יעקב בחי' יעקב **חבל נחלתו** (דברים לב), בחי' צדקה. שפרה זה בחי' יוסף [ז] בחי' **ויהי יוסף יפה תואר וכי'** [ח] ויפה תואר [ח] זה בחי' יפה תואר הנאמר בדוד [ז], ודרשו רז"ל (סנהדרין צג ע"ב) **איש תאר** שמראה פנים בהלכה [י]. היינו בחי' מוחין בחי' נועם שמנעימים בהלכה כנ"ל. ועי"כ ב' בחי' אלו יעקב ויוסף שהם בחי' נחלת שפרה עי"ז נעשה ההולדה שאז החובלים נופלים בנעימים כנ"ל. וזה **יעקב חבל נחלתו**. חבל זה בחי' חובלים הנ"ל שנתתקנים ע"י בחי' יעקב בחי' צדקה שעל ידה ההולדה שע"י נפתחין החובלים שהם המוחין של ח"ל כנ"ל. וזה בחי' חבלי לידה [ז] בחי' חובלים

¹⁰ עיין לק"ה ברכת הפירות ד' אמצע אות יב שזאת הבחי' היא בכל אדם ובכל זמן וכל התעוררות דקדושה היא מכה הנעם העליון ע"ש
¹¹ סוף פסוק הנ"ל
¹² שפרה בחי' יוסף בחי' נעם עיין פל"ח שציין לוהדר תולדות דף קכב: שופריה דיעקב
¹³ * בראשית לט ו'
¹⁴ שופרה בארמית יופי, ב"ב פד. שופריה דיעקב וכי'
¹⁵ שמואל-א טו יח שם הלשון איש תאר, ועי"ש פסוק יב אדמוני עם יפה עינים ושם פרק יז פסוק מב יפה מראה.
¹⁶ עפרש"י שדור ידע להביא ראייה לדבריו. עכ"פ נמלא זיפה האר האלמנא ביוסף וזמן לופי פנימי בחי' חכמת אלם האר פניו להיט מוחין בחי' נעם העליון.
¹⁷ ל"ה"כ הושע יג יג חבלי יולדה

¹⁸ בתקפא- דרחמימותא או דרחמימותא (לא ברוח). בתולד- דרחמימותא, בדפריד ומתורלו- דרחמימותא
¹⁹ עיין לק"ה כיבוד אב ואם הלכה ב' אות ח'
²⁰ בתולד ותשכט- איש אשר (כלשון הפסוק)
²¹ עיין תורה ד' תנינא אות ב'.
²² בראשית לו
²³ בתולד ויהיה זו נוחקה
²⁴ הונופה לו אינה בדפריד ותקפא אלא נוספה בתולד בסוגרין ונוספה בתולד בלי סוגרין ומתורלו הונופה בסוגרין (אולי מלוח השמטות שהיה להם ונאבד)
²⁵ בתולד- שהוא
²⁶ עיין עין חיים שער כג סוף פרק ו'. ובג"ל שמעשה הצדקה מעורר יחוד פנימו של חו"כ ועל ידו נשפע נעם עליון חשק מא"ם לך כל העולמות. להבדיל מהשפע של יחוד החילון החקיר שהוא מחו"כ כלבד.
²⁷ להיטו ע"י הנועם חשק הנשפע מא"ם ע"י איחודותא להחלה.
²⁸ מתורצו- ויכולין
²⁹ וזה בחי' המחולקת על מעות צדקה לא"י שנפלה אפילו לא"י

¹ לעיל תורה קצד מבורא הצד השלילי בזה.
² בתשכט-כ"ח
³ דף סח. ועיין לעיל תורה מד ומח בחי' לעניין לבטל טענת ליסטטים אתם.
⁴ בתשכט-כ"ח
⁵ האפוקי מהדרש שכה היינו כ"ח אתון דמ"ב
⁶ דהיינו בעל בחירה דווקא
⁷ * ברכות ו: (זה העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה):
⁸ עיין לעיל תורה צד
⁹ עיין ב"ב פה. רבי זורא כי סליק וכי' ופרשי' ומרהרש"א שם - דלא ניטריה. ועיין באהל' אות א' שמקשה איך אפשר לומר על ת"ח שהם חובלים, שהוא לשון חובל שממנוע הטענת דם במקומו.
¹⁰ **עיין תיקון טז [דף לא].**
¹¹ עיין לק"ה מנחה ו' ח'
¹² עיין לק"ה כיבוד אב ואם ב' סוף אות ד' - נעם גימ' קס"א ואבא מלוש שם כידוע וכמוכא כל זה בכתבים: ועיין לק"ה ע"ת ה' ג' נללה כוונתו לאן ליחוד החקיר של חו"כ לקוים העולמות. שע"י זדקה מעורר יחוד פנימו להולכה נעמות עיי"ש.

ליקוטי

הנ"ל שנתתקנים ע"י הלידה כנ"ל [א]. גם זהו בחי' שפרה הנ"ל בחי' שפיר ושליא בחי' הולדה [ב] וכנ"ל :
ומחמת שהמוחין של ה"ל שהם בחי' חובלים שחובלים זה לזה בהלכה כי אינם יכולים להשוות דעתן יחד כנ"ל, הם נופלים במוחין של א"י שהם בחי' נועם כדי להתתקן כנ"ל. ע"כ לפעמים כשפוגמים הרבה ח"ו אזי אינם יכולין להתתקן אדרבא גורמים פגם גם להמוחין של א"י [ג]. ואזי גם המוחין של א"י אינם יכולים להשוות עצמן כי נפגמו ח"ו ע"י המוחין הפגומים של ה"ל שנפלו לתוכם כנ"ל. וזהו בחי' המחלוקת שיש בא"י **גיב** [ד]:

וכלל הדברים, כי כל הנבראים וכל ההולדות כולם הם רק בשביל התגלות כבודו ית'. ועיקר ההולדה ע"י הצדקה שעל ידה נעשה כלי לקבל מנועם העליון שע"י נעשה ההולדה וע"י נתגלה ונתגדל כבודו ית' כנ"ל. וזה אותיות **תרומה** הם סופי תיבות **לחזות בנועם ה' ולבקר בחיכלו** (תהלים כז) כי תרומה היינו צדקה שהיא נדיבות לב [ו] בחי' [ז] **מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי** על ידה נעשה כלי לקבל מנועם ה' שע"י נמשך התגלות כבודו ית' שהוא בחי' **ובחיכלו כולו אומר כבודו וזהו לחזות בנועם ה' ולבקר בחיכלו ס"ת תרומה** כנ"ל [ח]: וזה בחי' השירה [ט], בחי' **נעים זמירות ישראל** (שמואל ב' כג). ¹(ולא גילה יותר) :

אשרי הזוכה להרגיש נעימות התורה, כי יש נעימות בתורה, וזהו העיקר לזכות להרגיש הנעימות שיש בהתורה :

(דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום [א]. נ"ל [ב])

עב [ג] **דע** שלראות א"ע עם הצדיק האמת הוא ג"כ דבר גדול מאד [ד]. בוודאי כשווכין לשמוע מפיו תורה, הוא מעלה יתירה. אבל גם כשאין שומעין תורה, הראיה לבד שזוכין לראות א"ע עם הצדיק הוא ג"כ טוב מאד. כי ע"י שראוין את עצמו עם הצדיק ע"י מקבלין גדולה. ועיקר הגדולה היא שפלות [ה]. כמו שמצינו אצל הש"י כל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו² (מגילה לא.) [ו]. כי עיקר הגדולה היא שפלות. ועיקר התחיה לעתיד שיעמדו בתחי' ויחיו חיים נצחיים, עיקר מה שיהי' נחיה ויקום בתחי', הוא השפלות של כ"א. כי השפלות של כ"א וא, יהי' נחיה לעתיד ויקום בתחי'. בבחי' [ז] **הקיצו ורננו שוכני עפר**, ודרו"ל (סוטה ה.) מי שנעשה שכן לעפר בחייו. כי עיקר התקומה בתחיה יהי' רק להשפלות, שהשפלות של כ"א וא' יהי' נחיה ויקום בתחי' לעתיד כי תענוג עוה"ב אי אפשר לנו להשיג עכשיו. וזה מחמת שאנו עכשיו בגבול, וכל דבר שיש לו גבול א"א לו להשיג תענוג עוה"ב הרוחני. וע"כ גם עונג שבת שהוא מעין עוה"ב, ארו"ל (שבת קיח) כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים היינו בלי גבול. כי עונג שבת שהוא מעין

עא חיים נצחיים עב

מוהר"ן תנינא לג.

עוה"ב הוא בחי' בלתי גבול. וע"כ עיקר חיים נצחיים של לעתיד לבא בחי' תענוג עוה"ב, יהי' רק להשפלות של כ"א, כי שפלות ועניויות הוא בחי' בלתי גבול, כי הוא בחי' אין ממש ואין לו שום גבול מחמת שהוא בתכלית העניויות. ועיקר חיים נצחיים של עוה"ב הוא רק בבחי' בלתי גבול כנ"ל [א]. וע"כ שבת שהוא מעין עוה"ב, נאמר בו [ב] מועמיה חיים זכו. כי מי שמועם מעם עונג שבת זוכה לחיים בחי' חיים נצחיים כנ"ל :
ודע שכ"א וא' לפי התנוצצות המוחין שלו, כן זוכה לקבל גדולה. בבחי' כ"א [ב] **מלך אסור ברהמים** ברהיטי מוחין (סוף התיקונים תי' ו' דף ה [ג]). היינו שבחי' המלכות דיינו גדולה,

הוא אסור וקשור ברהיטי מוחין שלפי התנוצצות המוחין כן מקבל גדולה. והמוחין והדעת הם בחי' בנין ביהמ"ק כשארז"ל (ברכות לג) כל מי שיש בו דיעה כאלו נבנה ביהמ"ק בימיו כי דיעה ניתן בין שתי אותיות וביהמ"ק ניתן בין שתי ²אותיות וכו' וע"כ כ"א כפי מוחו ודעתו וכפי שהוא מכנים עצמו בתוך הדעת, כל מה שהוא עוסק יותר להגדיל מוחו ודעתו כן הוא עוסק בבנין ביהמ"ק כי עיקר בחי' בנין ביהמ"ק הוא הדעת כנ"ל. ויש מי שיש לו מוח מהיר והריף והוא עוסק תמיד להגדיל מוחו ודעתו שזהו בחי' עוסק בבנין ביהמ"ק. וכפי הגדלת דעתו ומוחו כן זוכה לקבל גדולה. וזה בחי' (משלי כב) **חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב**, איש מהיר במלאכתו, זה בחי' מי שיש לו מוח מהיר והריף כנ"ל שהוא בחי' מהיר במלאכתו היינו במלאכת בנין ביהמ"ק [ד]. כי מלאכת בנין ביהמ"ק הוא כפי מוחו כנ"ל. וע"י לפני ³מלכים יתיצב. היינו שזוכה לגדולה בחי' מלכות. כי הגדולה היא כפי התנוצצות המוח בבחי' **מלך אסור ברהמים** כנ"ל :

ויש מוח כללי ויש מוחין פרטים. וכל המוחין הפרטים הם מקבלין ממוח הכולל שהוא חכם הדור. וזהו מעלת הזוכה לראות א"ע עם הצדיק האמת שהוא חכם הדור בחי' חכם הכולל כנ"ל. כי ע"י שזה החכם הכולל רואה אותו ומסתכל בו, ע"י מתנוצץ מוחו [ה]. וע"י שמתנוצץ מוחו ע"י מקבל גדולה. כי עיקר הגדולה היא ⁴ע"י התנוצצות המוח כנ"ל. כי עינים ע"ש החכמה נאמר כ"ש (בראשית ג) **ותפקחנה עיני שניהם** ופירש"י על שם החכמה נאמר. וע"כ ע"י שזה החכם שהוא מוח הכולל מסתכל בו, ע"י מאיר בו חכמה ומוחין ומתנוצץ מוחו, וע"י מקבל גדולה כנ"ל. כי כ"א וא' יש לו איזה מוח ודעת לפי מדריתו, אבל המוח והדעת של כ"א הוא מונח בקמנות ואינו מתנוצץ. וע"י שמסתכל בו החכם הדור שהוא מוח הכולל ע"י מתנוצץ מוחו ⁵אישל כ"א וא' כפי מדריתו מוחו. וע"י התנוצצות המוח מקבל כ"א גדולה כפי מדריתו מוחו. כי עיקר הגדולה היא ע"י התנוצצות המוח כנ"ל :

וע"כ משה רבינו ע"ה שהוא חי' הדעת [ז] הכולל של כל ישראל, ע"כ ע"י ראייתו לבד שהיה מסתכל בתוך כ"א ואחד

תורה אור
תהלים כו (ד) אחת שאלתי מאת יקוק אותה אבקש שבתי בבית יקוק כל ימי ימי לחונות נגעים יקוק ולבקר בהיקלו:
שמות תרומה כה (ב) דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי:
שמואל-ב כג (א) ואלה דברי דוד האחרנים גאם דוד בן ישי וגאם הגבר הקם על שתי אלו יעקב ויעים זמרות ישראל:
משלי ג (ז) דרכיה דרכי נעים וכל נתיבותיה שלום:

תורה עב
ישעיהו כו (יט) יחיו מתיך זבולתי יקומו הקיצו ורננו שכני עפר כי של אורת שלך ואין רפאים מפיל: ס
שיר השירים ז (ו) ראשך עליו כפרקל וילת ראשך כארזון מלך אסור פרטים:
בראשית ג (ו) ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי עירפם הם ותפתרו עלה מאנה ויעשו להם חגרת:

¹ עיין פל"ח את ב' שבמאר עפ"י לק"ה תפליין ו' וזע"פ תורה קצב שפניו וכלו נמצאים בספרו שגם ע"י לימוד בספרו מתקיים בחינה זו.
² גם בדפוס תולדות-היא, ומתורג' הוא מתוצרו-כי כל כ"א וא'
³ מתוצרו-כ"א וא' מונח (תיבת הוא נמחק)
⁴ בתולדות-שכל (מבל"ט)
⁵ מתוצרו-של כל כ"א וא'
⁶ וזהו ח"ב רבא. חסד לאברהם א' טו. שער הפסוקים בלק. מגלה עמוקות וארא. ועוד הרבה. ובתורה ו' תחילת לשון מוהר"ן, תורה טו את ו', תורה כ' את י', תורה כג את יא, תורה לו את ב', תורה נא תורה לו את ח' תורה קטו. ותורה ה תנינא את ו'.

הפסוקים. ועיין לעיל תורה ע' ותורה ו' אות ט'.
¹ * ישעיהו כו יט
² עיין לק"ה תפלין את ו' את ח' וזה בחי' שם שד-י שיש די באלקותי וזה בחי' שפלות כמבואר בתורה יא והביאור כי אינך צריך שיהיה לך שום תענוג ואחיה באיזה גשמיית וישת כאילו צריך לך עוד ח"ו, וכו'. ע"ש.
³ בתפילת מוסף של שבת
⁴ בתשכ"ט כתב בטעות שח"ו
⁵ * שיר השירים ז' ו'
⁶ בדפים שלנו קמד:
⁷ בתולדות-אוהיות (מבל"ט)
עיין מדרש שיר השירים רבה בתחילתו
⁸ בתשכ"ט - לפנים

ועיין חיי מוהר"ן סימן מה ועיין שיש"ק ח"ב סימן רפג.
¹ הלשון את עצמו עם הצדיק פי' אנ"ש (בשם ר') משה ברסלבר) גם עפ"י תורה טו תנינא ע"ש ש"י הסתכלות בצדיק רואה היכן אוחו במדותיו בעצמו. ועיין ספר הליקוטים להארז"ל פ' קדושים ד"ה דע כי בהבטה.
² עיין תוספתא וזהו חיי שרה קצב: ושלח קסח סע"א מאן דאיהו זעיר איהו רב
³ בתולדות-ענוותנות
⁴ שם הגרסא נגודתו ועיין דקדוקי סופרים שגרסת כת"י מינכן גדולה, וכך גם בסוף פסוקי ויתן לך שאומרים במוצאי שבת ובעץ יוסף על עין יעקב במגילה שם כתב שכן מוכח גם מלשון

העיקר שזוכים על ידה לחזות בנועם ה' וכו'.
¹ עיין פל"ח צייין לערכין י: אין אמרים שירה אלא על גס בא"י. גם עיין לק"ה כיבוד אב ואם הלכה ב' את ז' שהכונה לשירת הים. גם עיין ערכין שם שבגלות שכניה עמה ואו אמרים שירה גם על גס בחי"ל וצ"ב.
² נמצא כבר בדפוס
³ נמצא כבר בדפוס
⁴ * משלי ג'
⁵ נראה בוונתו פסוק זה סבר מוהר"ן מדעתו שקשור לתורה זו ולא שמעו כן מרבינו.
⁶ נאמר בשבת פרשת יתרו שנת תקע בבקר אחר סעודת שחרית (חי"מ נט)

¹ וכנ"ל ממשנת חסידים שדייקא בשעת לידה נשפע הנעם וע"כ באים החובלים או דייקא להתתקן
² בכורות כ.
³ עיין לק"ה מנחה ו' ד' שלפעמים מתגברים החובלים כיון שהצדקה אינה בלימת
⁴ עיין חיי מוהר"ן סימן מה
⁵ תורה יג את א'
⁶ שמות כה ב'
⁷ עיין באה"ל בתחילת ביאורו כאן שכתב-יש להוסיף ולבוא בכפלי בוונתו הקדושה מענין זה הכתוב שבתי בבית ה' וכו' ולבקר בחיכלו, אשר הצדקה לבנין המשכן [דייקרי מקדש והיכל, נקודה הכללת לקדושת ארץ ישראל], היא

מאמר חבלים נפלו לי בנעימים

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן תנינא

זמן ומקום אמירת התורה

נאמר בברסלב² בליל שבת שירה פרשת בשלח לא ידוע באיזה שנה. (וכנראה שהיא שנת תקע, ששבת שירה אז חל בטו בשבט) (סמוך אחר פטירת רבי אברהם מקאליסק בד' שבט³) ואז בין טבת לסיון אותה שנה בעל התניא ערך מסע אל גדולי האדמו"רים שנקרא מסע ברדיטשוב להשקיט את המחלוקת על מעות א"י שהתחילה בתקנו בהדפסת התניא. כי משנת תקמד נתמנה ע"י הר"מ מוויטעפסק לאסוף מעות חו"ל ולשלוח לארץ לרבי אברהם מקאליסק שחילקם. ובערך בשנת תקסה נפרדה קופת חב"ד מהקופה הכללית, ועדיין נמשכה המחלוקת)

פתיחה

הרקע לאמירת התורה הוא המחלוקת שהיתה אז בעניין חלוקת כספי הצדקה שנאספו בחו"ל לצורך אנשי ארץ ישראל.

ורבנו מבאר שבאמת כל מחלוקת היא בחי' מוחין של חוץ לארץ ועל כן תמה כיצד יתכן שגם בארץ ישראל תהיה מחלוקת.

ומבאר שכל העולם לא נברא אלא כדי שיתגלה בו כבוד ה' כמ"ש לכבודי בראתיו וכו', ועיקר המוחין שעל ידם מגלים כבוד שמים הם המוחין של א"י. וגם המוחין של חו"ל מקבלים ויונקים מהמוחין של א"י, כי אין חכמה כחכמת ארץ ישראל. וגם בחו"ל כל אחד מישראל יש לו חלק בא"י וכפי חלקו שיש לו בא"י כן יכול לקבל ולינק מהמוחין של ארץ ישראל. אבל מי שפוגם ח"ו בכבוד השי"ת לא יכול לקבל ולינק מהמוחין של א"י ואזי נשארים המוחין בבחי' מוחין של חו"ל ממש והם בחי' חובלים כי אין יכולין להשוות עצמן יחד ועי"ז נעשה מחלוקת אבל הי' ראוי שלא יהי' מחלוקת כי אם בחו"ל. ובאמת אנו רואים שגם בא"י יש לפעמים מחלוקת. אך דע כי אלו המוחין של חוץ לארץ הם מבקשים לעצמם תיקון. והתיקון שלהם הוא בעת ששופע נעם העליון שע"ז נעשה התגלות הכבוד כמב"פ. ואז באים המוחין של חו"ל שהם בחי' חובלים ונפלים במוחין של ארץ ישראל שהם בחי' נעם כדי להתתקן עי"ז. וע"כ לפעמים כשפוגמים הרבה ח"ו אזי אינם יכולים להתתקן ואדרבא גורמים פגם גם להמוחין של א"י ואזי גם המוחין של א"י אינם יכולין להשוות עצמן כי נפגמו ח"ו ע"י המוחין פגומים של חו"ל נפלו לתוכם ומזה בא המחלוקת שיש לפעמים בא"י ג"כ. (עפ"י זמרת הארץ על תורה זו)

ראשי פרקים

- א. יש מוחין של א"י ויש של חו"ל. (של א"י הם כבוד ה' ושל חו"ל הם פגם הכבוד)
- ב. המוחין של חו"ל הוא מוחין רק עד כמה שיונק משל א"י.
- ג. כי עיקר המח וחסמה היא בא"י, כשאחז"ל אין חכמה כחכמת א"י
- ד. לכל אחד מישראל חלק בא"י (כנראה כפי שנתחלקה לשבטים)
- ה. ואפילו הוא בחו"ל הוא יונק כפי חלקו בארץ ממוחין דא"י.
- ו. אלא שאם פוגם בכבוד ה' א"י לו לינק ממוחין דא"י. (קמ"ל שישראל אע"פ שהוא בחו"ל אין לו מוחין של חו"ל אלא אם הוא פוגם בכבוד)
- ז. מוחין של חו"ל לא יכולים להשוות דעתם יחד ועל כן הם המחלוקת
- ח. אבל מוחין של א"י ההם נעם עליון שע"ז מנעימין זה לזה בהלכה וא"כ קשה מדוע גם בא"י יש מחלוקת
- ט. התיקון כי מוחין של חו"ל כיון שהם פגם הכבוד מבקשים תיקון תמיד והתיקון הוא כששופע הנעם העליון כי הוא התגלות הכבוד.

..... יב כסלו עד ט טבת תשעט ירושלים

² כי לאומן הגיע רק באייר שנת תקע

³ צ"ע אם בתוך יא ימים כבר הגיע אליהם הידיעה על פטירתו בארץ ישראל.

- י. כל התעוררות לדבר שבקדושה זה הנעם ששופע אצלו ומעורר אותו (והעיקר הוא ההתעוררות לצדקה לא"י כי א"י היא עיקר הקדושה. וכפי שיתבאר)
- יא. התגלות כבוד ה' הוא תיקון העולם כמ"ש לכבודי בראתיו וכו'.
- יב. נמצא שמוחין של א"י הם תיקון העולם ומוחין של חו"ל הם קלקול העולם.
- יג. כל מאמר מעשר מאמרות (כנגד עשר ספירות) שאמר הקב"ה בשבעת ימי מעשה בראשית, ובכל מאמר ברא חלק אחר של עולם שעל ידו יחזור לו ית' ממנו כבוד אחר. משמע שבכלליות יש עשרה מיני כבוד/י (ואע"פ שכבוד שייך רק מאדם בעל בחירה, הכוונה שע"י האדם יחזור הכבוד מעשר חלקי הבריאה (עיין תורה יז)
- יד. ואלו הן ' המאמרות – בראשית מאמר כולל הכל (ר"ה לב. מאמר סתום/י). יום א' ויאמר ויהי אור והבדיל בין אור לחושך – חכמה. יום ב' ויאמר יהי רקיע והבדיל בין מים למים/י – בינה. יום ג' ויאמר יקוו המים ותראה היבשה הבדיל בין ים ליבשה – חסד. יום ד' ויאמר תדשא הארץ דשא ועצים – גבורה. יום ה' ויאמר יהי מאורות הבדיל בין יום ללילה – תפארת. יום ו' ויאמר ישרצו המים ועוף יעופף – נצח. יום ז' ויאמר תוצא הארץ נפש חיה ובהמה – הוד. יום ח' ויאמר נעשה אדם זכר ונקבה – יסוד. יום ט' ויאמר פרו ורבו וי"א שהיא רק ברכה (עסיס רמונים) ומונים את ויאמר הנה נתתי וכו' לכם לאבלה – מלכות. (כך או כך צ"ע מה נברא כאן, וכנראה הכח לפרות כי נקט כאן ויאמר פור' דלא כדלעיל (א כב) ויברך אותם פור', ולמ"ד הנה נתתי צ"ע מה ברא)
- טו. ע"כ כשאחד זוכה לראות בעצמו כבוד אלקים צריך לידע מאיזה מאמר הוא הכבוד. וזוכה לזה רק מי שהוא מבני היכלא דמלכא/י ואזי לא לוקח לעצמו כבוד אלא מחזיר אותו להקב"ה לתיקון העולם כנ"ל.
- טז. וצריך לזה לדעת מאיזה מאמר הוא הכבוד הזה, כדי להחזירו נכון להקב"ה. (נראה הטעם שכשמחזיר הכבוד להקב"ה צריך לדעת מאיזה מאמר הוא כי כדי לתקן את העולם צריך לתקן כל מאמר בנפרד. אבל בכלליות זה מתקן את הבראשית מאמר סתום שרוב העולם הכבוד שבו יש בו אחיזה להיכלי התמורות בין טוב ורע ואמת ושקר).
- יז. ואצלם "כולו אומר כבוד" דהיינו שכל כבוד מיד הוא רק מאמר, כי לעצם שום כבוד ויודעים לשייך כל כבוד למאמר השייך לו.
- יח. וזה רמז בפסוק "ואשר כח בהם לעמוד בהיכל מלך" היינו כנ"ל, שאלה שהם בני היכלא דמלכא יש להם הכח הזה שכל הכבוד אצלם רק אומר, ועי"ז גם נותנים כח לאומר דהיינו לכ"ח אתון דמעשה בראשית שהם המאמר הסתום שכולל כל המאמרות.
- יט. עיקר כבודו ית' מתגלה ע"י האדם, לכן האדם תכלית הנבאיים וכל הבריאה נבראה כדי שהאדם יגלה בה את כבודו ית'.
- כ. מוחין של א"י הם נעם ועל ידם ת"ח שבא"י מנעימין זל"ז בהלכה ושל חו"ל הם חובלים לכן ת"ח שם חובלים זל"ז בהלכה.
- כא. מנעם העליון מתעורר שלהבת האהבה שעל ידה ההולדה.
- כב. האהבה שמתעורר ע"י נעם העליון היא למעלה מאהבת נשים, כמו שאמר דוד בקינה על יהונתן שע"י הנעימות שהיה ביהונתן אהב את דוד אהבה נפלאה מאהבת נשים, (משמע שיהונתן כל כך הרגיש את הנעם העליון עד התעורר בו שלהבת אהבת ה' לדוד, כי דוד היה מזהיכלא דמלכא שכל כך נכללים בו ית' עד שכל כבוד ואהבה שמקבלים לא מתייחס אליהם אלא אל הקב"ה).
- כג. נעם העליון שופע תמיד, וא"א לקבלו אלא ע"י הכלי של צדקה. ובלק"ה משמע לאו דווקא אלא שכל התעוררות לדבר שבקדושה היא מהשפעת הנעם העליון וצריך מיד לעשות על ידה איזה מעשה כדי לעשות כלי לנעם שלא יאבד.
- כד. ונראה כוונת רבינו שלעניין ההולדה, דווקא מעשה הצדקה הנעשה בהתעוררות הנדיבות לב הוא שמעורר שלהובין דרחימותא שעל ידם ההולדה.
- כה. כי ע"י הנדיבות לב שבצדקה נפתחין שבילי דלבא ומקבל שלהבת אהבה מנעם העליון. ודווקא צדקה לא"י כי יש צדקה של א"י ויש צדקה של חו"ל.
- כו. אבל עיקר הצדקה היא של א"י כי על ידה עושה כלי לנעם שיהפך לשלהבת אהבה.
- כז. נמצא שעיקר ההולדה ע"י הצדקה וזהו שכתוב ורעו לכם לצדקה.
- כח. יעקב בחי' צדקה ויוסף בחי' נעם ועל ידם ההולדה כמ"ש אלה תולדות יעקב יוסף
- כט. ע"י ההולדה של בני אדם נתרבה הכבוד.
- ל. ע"י הצדקה עושה כלי לנעם העליון שהוא מוחין דא"י. ואזי הנעם מקבל מלמעלה עוד מוחין (כי זה כלל שכל המשפע לתחתון מקבל עוד שפע מהעליון).
- לא. ובהתחדשות תוספת השפעת הנעם זה הזמן שמוחין של חו"ל שהם פגם הכבוד יכולים להתתקן ואזי נופלים החובלים בנעם שהוא כבוד ה' כדי להתתקן.
- לב. נחלת שפרה על"י נחלה זה יעקב שפרה זה יוסף, יפה תאר, שמראה פנים בהלכה, בחי' נעם הם ת"ח שמנעימין זל"ז בהלכה.
- לג. חבלי לידה הם ע"י החובלים שבאים להתתקן ע"י השפע העליון שעל ידו הלידה.
- לד. כשהמוחין של חו"ל באים להתתקן בנעם העליון אזי לפעמים ע"י שהם באים מפגם גדול בכבוד ה' (או שהצדקה אינה כראוי ואזי כלי הנעם פגום לק"ה) אזי הם יכולים לפגום בנועם ואזי גם המוחין של א"י נפגמים ואזי גם חכמי א"י לא יכולים להשוות עצמם, ונגררים למחלוקת. וזו סיבת המחלוקת על מעות א"י שנגררו אליהם גם צדיקי א"י. וצדיקים שינקו ממוחין של א"י.
- לה. כל הבריאה וכל ההולדות היא בשביל התגלות כבודו ית' וההולדות ע"י צדקה שעושה כלי לקבל מנעם העליון שע"י ההולדה ועי"ז התגלות הכבוד. (גן פעמים כבוד בתורה זו)

י הכבוד הוא חשיבות והקב"ה ברא עולם מרוחק ממנו כביכול ע"י שהעלים עצמו בתוכו מאד, וכל גילוי אלוקות והעיקר גלות שאלוקותו היא המושלת ומנהיגה את העולם זה כבודו ית', ובכלליות יש בעולם עשר חלקי בריאה שעל ידם ניתן לגלות את מלכותו בעולם שהיא כבודו.

י בתורה יב תנינא מבאר שע"י שהוא סתום ונעלם אפשר שיקבלו ממנו חיות גם בהסט"א. דהיינו שגם היא תצטרף ל"לכבודי בראתיו".

י נראה להאיר שידוע ביום השני נברא המחלוקת וכמבואר ברבנו בחיי שיום שני דייקא. ומחלוקת הפך הכבוד כמבואר בתורה שלנו ואעפ"כ דייקא המחלוקת ברא את הכבוד, כמבואר במדרש שמים תחתונים בוכים שרוצים להיות גם הם לפני המלך, וכידוע עיקר הכבוד מהרחוקים דייקא כי בכבוד הקרובים יש בחי' שמכבד את עצמו דלא שייך כלל. נמצא שרק ע"י שברא מחלוקת והרחיק את המים התחתונים מהעליונים נברא הגעגועים להיות לפני המלך שזה עיקר הכבוד.

י מבני היכלא דמלכא נראה הכוונה למי שזכה לענוה בתכלית ועי"ז לכבוד אלקים. להבדיל מכבוד מלכים כמבואר בתורה ו'. דהיינו שכל כך נכלל בו ית' עד שהרואה אותו כאילו רואה את הקב"ה מצד ההרגשה שנותן שכאילו הוא אינו מציאות כלל לעצמו אלא מבוטל אליו ית'.

- לו. וזה בחי' שירה, (נראה שרמזו בזה לשבת שירת הים שבה נאמר ה התורה הזו). עיין פל"ח שציין לגמ' שאין אומרים שירה אלא על נס שבא"י.
- לו. אשרי הזוכה להרגיש נעימות התורה וזה העיקר.

ליקוטי הלכות השייך לתורה זו

או"ח ח"ב דף פט: ברכת הפרות ד' [טז אותיות] עיקר הברכה לקשור לנעם העליון. כל הברכות הן שירות ותשבחות להשי' בחי' נעם העליון (ג) שבא"י בפרותיה הכוונה לנעם עליון (ד) ו' עממין הן ו' חובלים כנגד הו' מיני נעם שבו' מיני פירות א"י. מכאן מבאר באריכות היסודין בדרך לא"י ע"י החובלים שבאים להתתקן (ט) ועל - פן עקר תקון האכילה בקדושה הוא על - ידי צדקה כמו שאיתא בזהר ובכל הספרים שצריכין להפריש צדקה קדם האכילה ולהזמין לעני על שלחננו. וזה עקר תקון האכילה, כי על - ידי צדקה נעשה כלי לקבל השפעות הנעם העליון שזהו עקר תקון האכילה, כי על - ידי זה זוכין להעלות ולקשר הטעם ונעימת המאכל ומשקה לשרשו לבחינת נעם העליון כנ"ל:

או"ח ח"ב דף קצב: מנחה ו' [יג אותיות] (א) מבאר סדר התפילה עפי' התורה הזו (ב) יצחק תיקן מנחה שאז מתמעט והולך הנעם יצחק הולדה ראשונה בקדושה לכן היה דין מהתנגבות החובלים שבאו להתתקן (ג) והירת במנחה דייקא כי אז באים החובלים יותר (ד) נקראת מנחה לשון צדקה כי אז מתקן החובלים ענין צדקה לעני הגון דייקא (ז) ראש השנה (ח) יוד"כ (ט) סוכות (י) שמיני עצרת (יא) טעות משה בקרוב הערב רב (יב) עיקר תיקון החובלים כשמתקרבים ומאמינים בכל הצדיקים האמיתיים מתוך ספיקות ובלבולים

יו"ד ח"ב דף לז: כבוד אב ואם ב' [יז אותיות] הנהגת הדין היא כפי חסרון האתערותא דלתתא עיקר הכבוד הוא בחי' אתערותא דלתתא לכן הוא מהרחוקים דייקא וכל דור הוא רחוק יותר מהשי' לכן עיקר הכבוד ע"י ההולדה ע"כ העיקר לקדש עצמו בשעת הזיווג (ד) ואין זיווג לבטלה כי נעשים גרים ע"י. פגם"ה הוא עיקר פגם הכבוד. גן עדן בחי' מוחין של א"י. עץ הדעת בחי' מוחין של חו"ל. בשבת מאיר נעם העליון. גלות מצרים ע"י פגם דור המבול בברית שע"י נפלו למוחין של חו"ל וע"י אברדם נפל לבמה אדע שהוא פגם במוחין של א"י. משה בחי' נעם עליון בחי' חו"ב נעם גמט' קסא ואבא מלוש שם (ה) פגם הכבוד הוא גם עשר מאמרות וע"י עשר מכות ביטל עשר כתרין דמסאבותא ויחדש את עולמו ע"י תיקון הכבוד (ו) מצה בחי' שפע נעם עליון שהוא עיקר התענוג של עה"ב (ז) חמץ בחי' חובלים בחי' מוחין דחו"ל בחי' חמוץ בגדים (ח) צדקה היא דווקא אחר מתן תורה שאז יש עני הגון שיגדיל כבוד השי' ע"י בתורה ומצוות (ט) קרבן בחי' צדקה ואש דלעילא שבמזבח היא מנעם עליון ואש של הדיית היא בחי' החובלים הבאים להתתקן או וע"י נתקן החטא היינו החובלים. גאולת מצרים ע"י נעם עליון אע"פ שלא היו להם כלים היה בחסד (י) ולכן אסור החמץ כי הוא חובלים והיו יכולים לפגום בנעם בגלל חוסר הכלים לו. ולכן גם נחפזו לצאת ממצרים קודם שיבואו החובלים להתתקן. וכן הולך ומבאר ענין הספירה וקריעת ים סוף ע"י יוסף דייקא. וראתה שפחה על המים מה שלא ראה יחזקאל, יחזקאל דייקא. ע"ש

שיחות השייך לתורה זו

חיי מוהר"ן סימן מז- התורה הנדפסת בליקוטי תנינא בסימן ע"א המתחלת דע שישי' מחיין של ארץ ישראל, נאמרה בליל שבת שירה לענין השיחה שהיתה בשעת הסעודה, לענין המחלקת הגדולה שהיה אז בין המפרסמים אודות המעוה של ארץ ישראל שזה אמר להתנהג כף בהצדקה של ארץ ישראל, וזה אמר כף. וקצתם היו בהם פניות של כבוד, שזה רצה שיהיה המשלח אצלו, וזה רצה שיהיה אצלו. וגם בארץ ישראל יש מחלקת גדולה בענין זה, פירוע לבקיאים בזה, ובפרט הוא זכרוננו לברכה שהיה שם בעצמו. ובענין זה היו משיחים ומדברים עמו הרבה כמעט בכל הסעודה של ליל שבת קדש הנ"ל. אחר כף פתח פיו ואמר כל התורה הנוראה הנ"ל, שישי' מחיין של ארץ ישראל, ויש מחיין של חוץ לארץ, ושעקר המחלקת אין שיהי רק בחיין לארץ וכו'. פוק עין ותשפח שם בהתורה הנ"ל כל ענין השיחה הנ"ל שמדבר שם מענין כבוד הנ"ל להעלות כל הכבוד להשם יתברך ומענין צדקה של ארץ ישראל ומענין מחלקת של ארץ ישראל עין שם ותראה נפלאות:

שיח שרפי קודש - חלק א אות תקמ - בעת שהיה רבנו זכרוננו לברכה בארץ ישראל, הבטיח להרב, רבי אברהם קאליסקער זצ"ל, שתכף פשיבוא לחוץ לארץ יסע אל הרב רבי שניאור זלמן הרב מלאדי, לדבר עמו בענין מעוה ארץ ישראל, ולתוף השלום ביניהם, וקים זאת, כי בבואו נסע תכף אל הרב מלאדי, ובקש אז הרב מרבנו זצוק"ל לומר לפניו תורה, ולא רצה, ואמר הרב תורה בערף שמונה שעות, ויש אומרים שש שעות, ואמר רבנו זצוק"ל אחר כך שבסיום דרשתו בון מאד, שסיים אז בפרוש הפסוק: "רחמיך רבים ה'", ופרש: "עס איז שוין אויף דיר גאט אליין א גרויס רחמנות". (אבנ"ה ברזל, שם סמ"ו).

הקדמה

רבנו בתורה זו מדבר מכבוד ה' שהוא תכלית הבריאה כמ"ש לכבודי בראתיו וכו'. וגילוי מלכותו ית' בעולם הוא תיקון כל הבריאה. נמצא בוודאי צריך להיזהר שלא לפגום לקחת לעצמי כבוד שבא לי, ולהשתדל מאד בכל מעשה שיהיה לכבודו ית' ולגלות כבודו בעולם. אבל עיקר התיקון הוא ע"י בני היכלא דמלכא דהיינו מי שגם יודע לקשר הכבוד שבא לו לאיזה מאמר הוא שייך, כי בעשרה מאמרות נברא העולם, תשעה מאמרות פרטיים, שגלוי מה נברא בהם, והעשירי בראשית מאמר סתום שם האור והחושך מעורב, ולכן עד שמברר לאיזה מאמר פרטי קשור הכבוד הזה אזי הוא נמשך אצלו מהמאמר הסתום שבו יש אחיזת היכלי התמורות וחילוף טוב ורע אמת ושקר. לכן העיקר לקיים "ובהיכלו כולו אומר כבוד" דהיינו שכל כבוד מיד מקושר לאומר דהיינו למאמר השייך לו. וזוכה לתקן את העולם בשלימות ביותר.

עוד מבאר רבנו שהמוחין של ארץ ישראל הם מוחין שמגלים כבודו ית' ואילו המוחין בחו"ל הם פגם כבודו ית'. ומי שהוא בחוץ לארץ יונק מהמוחין של א"י כפי חלקו בא"י, אם לא פוגם בכבוד ה'.

עוד מבואר בלק"ה שכל התעוררות לדבר שבקדושה היא מנעם העליון השופע בא"י, וע"י שעושה מכח ההתעוררות איזה עובדא למעשה עושה לו כלי, שלא יאבד. נמצא שכשרבינו אומר מוחין הכוונה לכל התעוררות לדבר שבקדושה. ולקמן יבואר שמוחין של א"י הם בחי' שפלות וענווה וכבוד לזולת, שעל כן נקראים נעם כי הזוכים בהם מנעימין זה לזה בהלכה.

וכן להפך כל פגם בכבוד ה' גורם שלא תהיה לו התעוררות לקדושה, וזה הכוונה שבגלל פגם בכבוד ה' לא יכול לינק ממוחין של א"י, כי המוחין של א"י הם כל התעוררות של קדושה דהיינו גילוי כבוד שמים.

אמנם גם מה שכבר פגם בכבוד ה' אפשר לתקן, וזה ע"י כל התעוררות לדבר שבקדושה ובפרט התעוררות לנדיבות לב, למעשה הצדקה, שזה עיקר הכלי לנעם העליון, שע"י נשפע עוד נעם, ואזי בהתחדשות הנעם, יכולים המוחין של חו"ל דהיינו כל פגמי הכבוד להתקן ע"י שנכללים בנעם.

וזה בחי' חבלים נפלו לי בנעימים, דהיינו שבכל התחדשות השפעת הנעם מיד נופלים בו החובלים להתקן. אלא שלפעמים הם רבים כל כך או שהכלי של צדקה או העובדא של מעשה הוא לא כראוי¹⁰ אזי במקום להתבטל בנועם הם פוגמים בו.

כי הנעם שופע תמיד וכל אחד מישראל היכן שהוא עד כמה שלא פוגם בכבוד ה' כן יונק ממילא ממוחין של א"י. וכל התעוררות לדבר שבקדושה הוא מוחין של א"י שינק, וכשבא לעשות מהם עובדא למעשה כדי לעשות כלי לנעם אזי מיד באים החובלים שהם פגמים שפגם בכבוד ה' להתקן, והם הניסיון שלו עד כמה באמת רוצה בנעם ולעשות על ידו עובדא דקדושה. ואם מתגבר ועושה אזי מתקן גם את החובלים ונשאר לו הנעם בכלי. וזה עיקר גילוי כבוד שמים ע"י האדם, שבשביל זה נולד הוא ונברא העולם כולו.

נראה שישבי ארץ ישראל הם עיקר הבני היכלא דמלכא שמסוגלים יותר לתקן עולם ע"י הגילוי שמלכותו ית' בכל משלה ושמכל פרט בבריאה נמשך גילוי כבודו ית', ומקשרים הכבוד למאמר וע"י נותנים כח לכ"ח אתון דמעשה בראשית.

כי אע"פ שכל כבוד צריך לברר מאיזה מאמר פרטי הוא כנ"ל, אבל סוף דבר שאחרי הברור הזה צריך אדרבה לקשר את כל הכבוד לבראשית מאמר סתום שהם כח מעשיו דהיינו כ"ח אותיות של מעשה בראשית.

הקדמה להבין שרש הדברים עפ"י הע"ח.

רבנו אומר כאן שמוחין של א"י הם נעם העליון ששופע תמיד, ומאידך מבאר שלצורך הולדה צריך לעשות כלי של צדקה לנעם ואזי נעשה שלהובין דרחימותא. נמצא שמצד עצמו הוא שופע תמיד, ורק מצדינו זה תלוי באיתערותא דלתתא. ויסוד זה נמצא בעץ חיים שכ"ג ספ"ו¹¹ ובכוונות האר"ז¹² לקריאת שמע, ומבואר נפלא בלק"ה ערובי תחומין ה'/. שיש יחוד תדיר של חכמה ובינה דהיינו פרצופים אבא ואמא העליונים שעל שם היחוד הזה הם מכונים תרי רעין

¹⁰ עיין לק"ה כבוד אב ואם ב' - והנה לפי עניות דעתי כל זה תלוי בתקון הפלי בשלמות, כי הנעם העליון שופע תמיד וכמו שמבאר שם, רק העקר תלוי בתקון הפלי על ידי צדקה, כמו שמבאר שם. ועל פן אם מתקנין הפלי בשלמות, אזי מקבלין שפע נעם העליון בשלמות הראוי באופן שגם החובלים בשנופלים לשם נתתקנין גם פן וכנ"ל. אבל כשאין הפלי בשלמות פראוי חס ושלום, אזי יכולים החובלים להטיל פגם גם בהמוחין של ארץ ישראל חס ושלום, על ידי שנופלים בהם כנ"ל.

ועיין לק"ה מנחה ו' ד' - כי באמת מה שלפעמים מתגבר חס ושלום לקול החובלים כל כך עד שפוגמים גם את הנעימים בשנופלים בהם להתקן על ידי כלי של הצדקה כמו שמבאר לעיל. כל זה נהנה על ידי שגם הפלי של הצדקה אינו בשלמות, שעל ידי זה אין מקבלין אור הנעם בשלמות שעל ידי זה קשה לתקן את החובלים עד שלפעמים יכולים חס ושלום החובלים לפגם גם את הנעימים כנ"ל, וכל זה מהמת שאין מקמיין מצות הצדקה פראוי,

¹¹ עץ חיים שער כג סוף פרק ו' - ב' זווגים יש באו"א

א' זווגים הוא בסוד חיצוניתהו וזהו תמיד להחיות העולמות חיות מוכרח לצורך עצמן ואם זה הזווג יתבטל אפילו רגע א' יתבטלו כל העולמות ח"ו

והב' הוא בסוד הפנימית והוא לתת מוחין לז"א כדי שהם יולידו נשמות בעולם שהוא פנימית העולמות כנועד וזה אינו תדיר.

והנה זוג א' התדיר א"צ שיעלו זוג"נ בסוד מ"נ אמנם ההוא רוחא דשביק אבא באמא בביאה ראשונה אשר ההוא רוחא שורש זוג"נ וכל שאר הנשמות הנמשכין מזוג או"א וההוא רוחא מספיק אז למ"נ

אך הזווג הב' הוא לצורך מוחין שהוא לצורך זוג זוג"נ להוליד נשמות שהם פנימית העולמות אז זוג"נ ממש עולין במ"נ

והנה כל מוחין הפנימים דיניקה דמצד אמא תמיד הם בו לעולם

ועתה ע"י מ"נ בכח ההוא רוחא כנ"ל נעשה זוג או"א בבחי' יש"ס ותבונה והוא זוג התדיר ואז נשלם בחי' מוחין בחג"ת דיניקה שהם חיצוניתהו והם אלקים.

אח"כ עולה מ"ן זוג"נ עצמם כדי לקבל מוחין דו"ק דגדלות שהם פנימית העולמות בזוג

ודע שאין זוג זה הב' נעשה אלא כשמתחברים יחד ד' פרצופים או"א ויש"ס ותבונה ונעשין ב' פרצופין לבד והבן זה.

גם דע כלל גדול שזה הזווג החיצונית שהוא לצורך העולמות נמשך ממוחין עצמן דאו"א בלי שיקבלו הם מלמעלה כנועד שכל מה שלמטה מהם כולם כלולים בהם ויש בהם כח כנגד כל מה שלמטה מהם

אך הזווג הפנימי צריך שיקבלו גם או"א מאורות עליונים מהם ומהם ממשכיין למה שהוא צורך להמשיך נשמות חדשות שהוא בחי' הפנימים ונמצא שגם א"א מזדווג עם נוקבא תחלה והוא ממשיך לאו"א וכן א"א עצמו גורם זוג לעתיק וכן זה מזה עד רום המעלות נמצא שזווג הפנימי הוא קושר כל העולמות, כי א"א להמשיך אם לא שיקבלו מרום המעלות אורות חדשים זה מזה וזה מזה עד או"א ומשם לז"א.

'לק"ה ע"ת ה' אות ג' - והנה אף על פי שאין לנו עסק בנסתרות להבין סוד פנימות האר"ז ו"ל לתכליתו, אף על פי כן כל אשר תמצא דינו להבין מהם רמזים ועצות לעבודת השם יתברך על פי דרכי ההקדמות שחתר וגלה לנו רבנו ז"ל הקדוש והנורא ז"ל מה טוב ומה נעים, כי כבר הודיע ורמז לנו רבנו ז"ל שכל כתבי האר"ז ו"ל כלולים בתורתו, ומי שיש לו לב להבין באמת יוכל לזכות לפרש כל כתבי האר"ז באר היטב על פי דברי תורתו הקדושה כמבאר מזה במקום אחר:

אות ד) ועתה נבוא לבאר בחסדו הגדול ובישועתו הנוראה והנפלאה. והכלל כי עקר הוא האמונה כנ"ל, וכל התורה תלויה באמונה כנ"ל, ומאחר שכל התורה והמצוות תלויים באמונה בודאי בהכרח שיהיה לאדם בחירה על זה, פי זה ידוע שעקר התורה נתנה בזה העולם דוקא לבני אדם מחמת שהם בעלי בחירה, ומחמת שעקר התורה הוא האמונה, אם פן בודאי ההכרח שיש לאדם בחירה על אמונה ועקר הבחירה על אמונה נמשך מבחינת פנימות האר"ז הנ"ל כי מבחינת יחוד העליון שאינו נפסק לעולם, נמשך חיות תדיר לכל העולמות שבביל קיים העולמות, ועקר

דלא מתפרשין, והוא תמידי כי לא תלוי במעשה התחתונים, אלא שכיון שהוא בלא איתערותא דלתתא הוא שפע

החיות וקיים העולמות הוא האמונה, כמו שכתוב, וכל מעשהו באמונה, ועל כן החיות הנמשך תמיד מלמעלה בלי הפסק בשביל קיום העולמות, זה בחינת הארת האמונה שנמשך הארה משכליים עליונים מחכמה ובינה עלאין, שעל ידי הארה הזאת נמשך פה בלב האדם להאמין בה' יתברך פי אמונה היא בחינת מלכות פידוע, ובחינת מלכות אמונה שרשה בשכל העליון בחכמה עלאה, כמו שכתוב, ה' בחכמה יסד ארץ, וארץ היא בחינת אמונה, כמו שכתוב, שכן ארץ ורעה אמונה וכמוכא, וזה בחינת לך אמר לבי בקשו פני וכו' שהלב של האדם אמר לו לבקש פניו יתברך, וזה בחינת התעוררות העליון שנמשך מבחינה הנ"ל מבחינת חיות הנמשך לקיום העולמות שמשם נמשך הארה והתעוררות בלב האדם שפודיע ומאיר בלבו התנוצצות אלקותו יתברך שוב על לב האדם הבנה והפרה להבין האמת שיש יחיד קדמון נמצא המזיב שהוא הבורא יתברך שהוא שליט ומושל שעקר התכלית להאמין בו יתברך ולבקש פניו תמידי וכו' תלוי עקר הבחירה של האדם, כי זאת ההארה הנ"ל נמשכת תמיד בלי הפסק לכלל העולמות בשביל קיום העולמות שעקר חיותם וקיימם הוא האמונה הנ"ל, וכמו שכתב רבנו ז"ל במקום אחר, שעקר החיות היא אמונה שהיא בחינת אור הפנים בחינת באור פני מלך חיים וכו', ואיתא בכתבי האר"י במקום אחר שמונה החיות הנמשך לקיום העולמות שנמשך מוויג החיצון הנ"ל. משם הוא נשמות המלאכים אבל נשמות ישראל הם גבוהים הרבה יותר, כי הם נמשכים מוויג הפנימי שהוא וויג שאינו תדיר, כי אי אפשר ליחד הוויג הפנימי הזה כי אם על ידי מעשיו הטובים, ועל כן אינו תדיר, ועל כן צריכין לקבל תחלה הארה אל המחזין מוויג החיצון שאינו נפסק שמשם חיות המלאכים וכל העולמות כדי שיהיה להם כח לעלות בסוד מין נוקבין על ידי מעשים טובים ומסירת נפש על קדוש השם ועל ידי עלית מין נוקבין הזה גורמים יחוד ווויג הפנימי שמשם נמשכין מחזין גמורים להוליד נשמות צדיקים שנמשכין מוויג הפנימי שאינו תדיר רק כפי מעשה התחתונים שזהו עקר סוד כונות קריאת שמע וכו'. הינו כי כל החיות וקיים העולמות וכל המלאכים והשרפים וכו' הוא האמונה בבחינת וכל מעשהו באמונה הנ"ל, וזה ידוע שהחלוק שבין הצדיק ובין המלאכים היא הבחירה שעל ידי זה נתעלה אור נשמת הצדיק והשגתו מאור נשמתם והשגתם של המלאכים והשרפים וכו' מחמת שנקראים עומדין ואין להם בחירה, הינו כי זאת ההארה הנ"ל הנמשכת מיחוד העליון החיצוני שאינו נפסק, ואף על פי שנקרא חיצוני בערך הפנימי הגבוה ממנו יותר אף על פי כן הוא יחוד עליון וגבוה ונורא ונשגב מאד, כי הוא נעשה במדות העליונות של מעלה מהבנן שהם חכמה ובינה, פידוע, ועל כן הארה הנמשכת משם שהוא הארת האמונה, בשהיא נמשכת בעולמות העליונות שהם המלאכים והשרפים וכו' שהם רוחניים וקדושים וטהורים אזי יש להם כח לקבל זאת ההארה בשלמות גדול, ותיכף מתעוררים ברעש גדול להקדיש שמו יתברך באימה ובריאה גדולה מאד, ועל כן נקראים שרפים ששורפים ונתלהבים מגדל אור אלקותו שמאיר עליהם תמיד כי הם קדושים וטהורים ואין להם גשמיות ובחירה ועל כן זאת ההארה מספקת להם ועל ידי זה יודעין מאלקותו באמונה שלמה ונתלהבים בהתלהבות גדול לעשות באימה ובריאה רצון קונם, אבל פשוטא ההארה מגיע לזה העולם העכור הגשמי שהוא עולם העשייה שהוא מגשם בתכלית הגשמיות אזי אי אפשר לקבל הארה הזאת הגדולה כי אם התנוצצות מעט מה שנמשך מהארה הזאת התנוצצות בלב האדם שמעורר את האדם לבקש פניו יתברך, להשתוקק לאמונתו יתברך בבחינת לך אמר לבי בקשו פני וכו' הנ"ל ואזי יש לאדם בחירה גדולה.

פי מחמת שזאת ההארה אינה יכולה להתלבש בזה העולם כי אם על ידי צמצומים רבים, על כן בתחלה אינו נמשך ממנו בלב האדם כי אם התנוצצות בעלמא לרמז לאדם שימשך אחריו יתברך, כמו שפירשנו לאדם בידיו מרחוק ואזי יש להאדם בחירה, כי המשפיל המבין החפץ באמת לאמתו הוא מתעורר תיכף על ידי התנוצצות האמת ומתחיל לררף להשיג בשלמות האמונה הזאת, ומשתדל לצמצם בלבו הארה הזאת בכמה צמצומים, וזהו בחינת המשכת רוחניות אלקות לתוך צמצומים, ואזי ממשך על עצמו הארה גדולה מההארה הזאת ועל ידי הארה הזאת שנתוסף בהמחזין שלו הוא נתעורר בשלהובין דרחימותא למטר נפשו בכל לב על קדוש השם, ואזי עולה בסוד מין נוקבין וגורם יחוד עליון הפנימי ואז נמשך משם חיות יותר עליון שהוא בחינת חיות הנשמות ישראל שעל ידי זה נתגלה האמונה בשלמות בהתגלות גדול לכל באי עולם כי בזה העולם שהוא תחתון וגשמי מאד אי אפשר לגלות האמונה בשלמות כי אם על ידי שמשכין חיות מיחוד היותר עליון וגבוה פי כל מה שהעולם והדרגא נמוך ומגשם יותר וצריכים להלביש לו אור אלקותו בלבושים וצמצומים יתירים, צריכים להמשיך לו אור הגבוה יותר ויותר כי צריכים אליו שכל עליון וגבוה יותר ויותר שיוכל להלביש אור אלקותו לעולם ומדרגה מגשם פזה, וכמוכא כל זה בהתורה מישרא דספינא (בסימן למד) ובכתבי האר"י ז"ל שהכלים נעשין מאור גבוה יותר וכו' עין שם והבן. ועל כן בזה העולם אין מספיק החיות הנמשך מוויג החיצון שהוא חיות המלאכים. פי זה החיות והאור והשכל הזה אף על פי שהוא גבוה מאד עדין אין לו כח לקבע האמונה בשלמות בלב האדם רק שמגיע ממנו איזה הארה והתנוצצות כדי שיתעורר לאמונתו יתברך הנ"ל, ועקר האמונה בשלמות נמשך על ידי הצדיקים אמתיים שתיכף שמגיע עליהם הארה והתנוצצות הנ"ל, אזי ממשכים זאת ההארה שהוא בחינת רוחניות אלקות הם ממשכים אותו לתוך צמצומים, ועל ידי זה נמשך הארה להמחזין שלהם ומצחצחין נשמתם. ועל ידי זה הם עולים בסוד מין נוקבין במסירת נפש על קדוש השם ועל ידי זה גורמים יחוד הפנימי שמשם נמשך חיות גבוה יותר שהוא חיות נשמות הצדיקים, שעל ידי זה החיות הגבוה יכולין הצדיקים לגלות האמונה בעולם בשלמות גדול וזה בחינת משכני אחריו נרוצה, ופרש רש"י אני שמעתי משלוהיך שאתה רוצה למשכני ואני אחריו נרוצה וכו' הינו הנ"ל שישראל קדושים תיכף כשמיאיר עליהם הארה הנ"ל שמרמזת להם להמשיך אחריו יתברך, אזי תיכף הם רצים אחריו בהשתוקקות גדול ובמסירת נפש ואזי גורמים יחוד פנימי שעל ידי זה נמשך הארה גבוה מאד שמגלה להם סתרי גניזותיו שזהו בחינת הביאני המלך חדריו שהם בחינת גניזא דמלכא הגנוזים בחדרי חדרים שנתגלין להצדיקים על ידי הבחינה הנ"ל שהוא בחינת משכני אחריו נרוצה שתיכף כשמתנוצץ להם בלב להמשך אחריו יתברך הם רצים אחריו במסירת נפש על קדוש השם וכו', וזהו בחינת דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו, דודי שלח ידו מן החור זה בחינת התנוצצות הנ"ל שנמשך מיחוד החיצוני שאינו נפסק, שהוא בחינת רמזים, כמו מי ששולח ידו ומרמז לחברו שילך אחריו ואני תיכף ומעי המו עליו לרדף אחריו במסירת נפש הנ"ל. וזה בחינת אוננים כרית לי וכו' אז אמרתי הנה באתי, אוננים כרית לי זה בחינת רמזים הנ"ל וכמוכא מפרוש רש"י שם, אז אמרתי הנה באתי, כי אני מוכן לעבד אותך במסירת נפש הנ"ל, ועל כן באמת זכיתי שבשרתי צדק בקהל רב וכו' צדקתך לא כסיתי בתוך לבי אמנתך ותשועתך אמרתי וכו', הינו כי בתחלה היה רק התעוררות והתנוצצות אמונה מכוסה בתוך הלב בלבד, שלא היה אפשר לדבר מזה כלל אף על ידי שאמרתי הנה באתי ומסרתי נפשי בשבילך לילך אחריו במדבר בארץ לא ורועה זכיתי לקבל את התורה ולהמשיך עלי הארה נפלאה מיחוד הפנימי עד שעל ידי זה אני יכול לבשר צדק בקהל רב ולפרסם האמונה בפה מלא על ידי כח התורה הקדושה שקבלתי, בבחינת אמנתך ותשועתך אמרתי שעל ידי התורה שמקבלין על ידי בחינת הנ"ל, יכולין לגלות האמונה בפה מלא לכל באי עולם וכו'!

אות ה) ובהו אנו גבוהים הרבה מן המלאכים שהם עומדים שאינם מקבלים חיות אלקותו כל אחד מיחוד החיצון ואף על פי שהם מקבלים הארה הזאת באור גדול ונפלא ונורא מאד הרבה הרבה גבוה יותר מההארה הנמשכת משם לתחתונים וכו' אף על פי כן אין להם כח לגרם יחוד הפנימי לחדש האמונה בהארה יתירה ונפלאה, אבל אנחנו עם קדוש אדרבא מחמת זה בעצמו שתיחלת הארת האמונה באה עלינו בזה העולם בצמצום רק בבחינת התנוצצות ורמזים, ועל ידי זה יש לנו בחירה, אזי בשאנו זוכין לבחר בהאמת והשוב לרדף ולרוץ אחריו יתברך במסירת נפש הנ"ל, אזי אנו זוכים לגרם יחוד הפנימי שמשם נמשך עלינו הארה נפלאה בידיעת תשוקת אמונתו יתברך, מה שאין המלאכים יודעים ממנה, כי יש לנו כח לחדש את האמונה בהתחדשות נפלא בבחינת חדשים לבקרים רבה אמונתך דהינו על ידי בחינת הנ"ל, וכו'!

מועט רק ההכרחי לקיום העולם ולא יותר, והוא הארת אמת חלש בבחי' "מרחוק ה' נראה לי", והוא מאיר לכולם הרגשת כסופים אליו, אלא שכיון שהוא האור חלש לא מרגיש בברור למה הוא נכסף, רק מרגיש חסרון שלא יודע מה חסר, ומי שבוחר להניח תאוותיו ומתקשר אליו, זוכה לקבל ממנו אמת ואמונה, אבל רוב העולם לא מוותרים על תאוותיהם, ומחפשים מילוי חסרונם בהן, וממלאים חסרון בחסרון גדול יותר. אבל מי שזוכה ונמשך אחר האמת אזי מעורר אותו האור לקדושה, ואם מכח זה עוד עושה איזה מעשה של מצווה אזי נעשה כלי לאור, שעולה ומעורר יחוד פנימי יותר בחכמה ובינה הנ"ל, שעל ידו נשפע שפע הנמשך מראש כל דרגין עד אליו, והוא שפע של הולדת נשמות.

נמצא שהמוחין מייחוד התמידי הם חלשים, ומקורם בחכמה ולא למעלה מזה, לכן אין בהן כח להוליד נשמות, אבל היא חיות המלאכים שכיון שאין להם גוף גשמי האור הזה מחייה אותם מאד עד שנשרפים ממנו מרוב התלהבות. אבל כדי לעורר אדם גוש עפר צריך יחוד פנימי שהוא אור אמת חדש הנמשך לעולם מא"ס ע"י יחוד פנימי שהוא אור נשמות ישראל, ורק אור כזה מוליד כבוד שמים ומבטל פגם הכבוד.

בלק"ה כבוד אור"א ב' סוף אות ד' רומז מוהרנ"ת ליחוד הזה, ומקשר אותו לנעם העליון המבואר כאן, ומבאר שאמא שהיא ספירת הבינה היא שם אהי-ה, ובמילוי יודין הוא גמט' קסא, גמט' נעם. ואומר שם שאבא שהוא החכמה מלוכש בה תמיד כידוע. ולפי ההקדמה שהבאנו מע"ח נראה ברור שהכוונה ליחוד חכמה ובינה התדיר הנ"ל, שהוא הנעם העליון השופע תמיד כנ"ל. והוא אורא דארץ ישראל מחכים באור החכמה דייקא המאירה תמיד מבינה עילאה, ע"י שתמיד עיני ה' אלוקינו בה, והיא השגחת הקב"ה בעצמו על ארץ ישראל, והוא מוחין של הארת אמת שגורם לענוה ושפלות וסובלנות וכבוד לזולת, כמבואר בגמ' ת"ח שבא"י מנעימין זל"ז בהלכה. ועיקר האור מאיר בשער השמים שהוא בית המקדש הנקרא צוואר העולם המחבר שמים וארץ, ומשם מתפשט בכל הארץ וממנה לכל העולם, וכל הקרוב לשער מרגיש יותר בנעם עד שבבית המקדש הרגישו יראה גדולה שעל כן לא היה צריך לגזור שם גזרות דרבנן. אלא שחוץ לגבול ישראל ההשגחה בלבוש של שרים על כן אור החכמה שם חלש מאד ועל כן אורא דארץ העמים טמא, והדר שם כאילו אין לו אלוך. כי בלעדי אור הנעם העליון א"א להתגבר על המדות הרעות וממילא שולט שם הרוגו והתנצחות שמרחיק מהאמת והחכמה. אבל מי שמצליח גם בחושך של חו"ל לינק מנעם המוחין של אורא דא"י זוכה שמעשיו לשם שמים, אבל לא כל הרוצה ליטול את השם נוטל כי כשזוכה ועושה מעשה של קדושה שעולה ומעורר יחוד פנימי להוליד נשמות בשלהבת אהבת ה', אזי מיד באין כל פגמי הכבוד שלו ושל התלויים בו להתתקן, ולכן רק צדיק גדול מצליח בחו"ל לינק ממוחין של א"י בלא שהחובלים יפגמו בהם. ובארץ ישראל יותר קל להתעורר לקדושה מהארת הנעם וכיון שהוא יותר חזק גם הנעם המתחדש ע"י יחוד פנימי חזק יותר וכוחו גדול לתקן חובלים הנ"ל, ואעפ"כ גם המוחין של א"י בא"י נפגמים לפעמים ואפילו אצל צדיקים ובוזה תירץ רבינו את המחלוקת שהיתה בזמנו בין צדיקים שבא"י לצדיקים שבחו"ל על מעות א"י.

צ"ע לכאורה נמצא עיקר מעלת ארץ ישראל היא הנועם התדיר השופע בה בחוזה כי היא שער השמים, אבל הנעם השופע ע"י יחוד הפנימי כיון שהוא תלוי בהתעוררות דלתתא ועיקר כבוד שמים הוא מהרחוקים דייקא כידוע, א"כ לכאורה בחו"ל מי שזוכה לינק משפע העליון התדיר של א"י ומעורר על ידו יחוד פנימי, לכאורה מעורר שפע גדול יותר מהיחוד הפנימי שמעורר יהודי בארץ ישראל שם נחשבים לקרובים אליו ית'. אבל זה אינו כי לבד ממה שבחו"ל הרבה יותר קשה להתעורר לקדושה משפע התדיר. עוד גם הנעם הנשפע ע"י איתערותא דלתתא גם הוא נשפע בא"י ובחו"ל רק יונקים ממנה, כך נ"ל משמע בתורה זו.

רבנו מבאר שמהמוחין של ארץ ישראל כל אחד יונק כפי חלקו בא"י

עשרה קבין חכמה ירדו לעולם תשעה חלקים נטלה ארץ ישראל וקב אחד נטל שאר כל העולם כולו (קדושין מט:), ולפי שא"י שטחה ביחס לשטח היבשה של העולם הוא בחישוב גס מאד אחד חלקי שבע וחצי מיליון/2, נמצא שהקב חכמה שנטל העולם מתחלק בעולם לחלקים מזעריים ביחס לט' קבין שמתחלק בא"י, ממילא בחו"ל הוא נחשב לכלום. וזהו שמבאר כאן רבנו שיהודי המבקש חכמה בחו"ל כיון שלכל יהודי יש חלק בארץ ישראל הוא יכול לינק חכמה מחלקו בארץ אבל רק עד כמה שלא פגם בכבוד הקב"ה. ועיין בתורה קנה שא"י אורא מחכים מכח ההשגחה שבה, שהיא רק ע"י הקב"ה, כמ"ש תמיד עיני ה' א"ה בה מרשית וכו'. נמצא שחכמת א"י היא קשורה יותר למקום/3 מאשר לעם, ורק מכח החלק במקום יש לכל אחד מעם ישראל חלק בחכמה של א"י. ומסתמא לפי הקירוב לירושלים ולמקום המקדש ששם שער השמים ממש כך חוזה האור, וגם זה שבחו"ל תלוי היכן חלקו בארץ.

¹ לק"ה כבוד אב ואם הלכה ב' ד' – ועל פן היתה הגאולה על ידי משה שהוא בחינת דעת עליון, בחינת נעם העליון, פי משה הוא בחינת קפ"ד קס"א שהם אב ואם שזה בחינת נעם העליון. כי נעם גימטריא קס"א ואבא מל"ב שם פידוע וכמוכא פל זה בפתיב:

² א"י היום בלי הגולן עד אילת היא בערך 26000 קמ"ר אבל הגבולות שנתקדשו הם עד באר שבע ולפי"ו היא בערך רק 20000 קמ"ר. אבל באמת צ"ע אולי הכוונה לא"י השלמה ממצרים עד הפרת. עכ"פ עדיין זה מעט ביחס לעולם.

³ צ"ע האם כוונת רבינו שמי שאין לו חלק בארץ כגון גר אפילו בן גוי שבא על ישראלית שלהלכה הוא יהודי כי בישראל הולכים אחר האם אבל נחלה אין לו כי הנחלה תלוי באב. ומה דינו של שבט לוי שלא קבלו נחלה אלא מ"ב ערים, ולא מסתבר שהשבט המיוחד בישראל יגרע חלקו בחכמה.

כוונת רבנו לבאר כאן מהיכן נמשכת המחלוקת הגדולה שנמשכה שנים רבות בין צדיקי א"י וצדיקי חו"ל בעניין חלוקת כספי הצדקה לא"י.

ומבאר שרק עם מוחין של א"י אפשר שבני אדם ישו דעותיהם ולא יחלקו זה על זה. (דהיינו שזו ההגדרה של מוחין של א"י שהם בחי' שפלות וענווה וסובלנות וכבוד לזולת)

ממילא מי שפגם בכבוד שמים ולא יכול לינק מחכמת א"י, קרוב שיהיה במחלוקת עם חבריו. וצ"ע דמשמע אפילו צדיקים שבחו"ל, כי בגמ' (י) מבואר שאפילו תלמידי חכמים גדולים מאד שגרו בבבל (שהיא רק בחי' ממצע/טו) ביחס לשאר ארצות, שהן בחי' ג' קליפות טמאות ואויר שבהם טמא). ביחס לחכמי ישראל הם נקראים חובלים, שלא יכולים להשוות דעתם עם חבריהם החכמים. משמע לפי הגמ' שאפילו שיונקים מחכמת א"י שהרי הם צדיקים שלא פגמו בכבוד שמים, אעפ"כ עדיין החילוק גדול בין מי שגר בארץ ממש. וכן לכאורה משמע ממה שמקשה רבנו בתורה עצמה, שכיון שע"י המוחין של א"י מתבטלת המחלוקת כיצד יתכן שגם בא"י יש מחלוקת, וממה שלא הקשה על צדיקי חו"ל שגם הם השתתפו במחלוקת משמע שעליהם אין קושיא כיון שגרים בחו"ל, אע"פ שהם צדיקים.

ובאמת זה מפורש במהרש"א על ב"מ פה. (טו) הטעם שרבי זירא התענה מאה תעניות לשכוח תורת בבל, ומבואר שם שהיה צדיק גדול מאד עד שלא שלטה בו האש וידע שגם אש של גהנם לא תשלוט בו, ואעפ"כ פרש המהרש"א טעם שחשש שתורת בבל תטריד אותו ותפריע לו ללמוד תורת ארץ ישראל כי תורת בבל היא התנצחות ופולפולים של הבל ביחס לתורת א"י. (ובאמת לשונו שם חריפה ביותר, ע"ש) ועיין גם בגמ' ב"ב קנח: (טו) שרבי זירא אמר על עצמו שבא"י זכה לכווין לאמת יותר מבחו"ל.

לכאורה מבואר שת"ח שהוא בחו"ל כיון שמקבל רק ע"י יניקה מהארץ לכן הצינור יכול להיפגם ע"י פגם בכבוד שמים. אבל מי שנמצא בא"י משמע לכאורה שאינו פוגם בכבוד שמים, או שאפילו אם פוגם לא נפגם חכמתו ע"י.

וצ"ע בזה עד כמה זה כך והאם מכח אויר המקום שנמצא בו דהיינו אוירא דא"י מחכים ע"י מתקיים כפשוטו ועמך כולם צדיקים, או שזכות ישיבת הארץ כה גדול שמכפר על כל פגם, או שניהם, לכן לא שייך שיפגום, דאיתא בכתובות קיא. שהדר בא"י נמחלין כל עונותיו. ובספר טוב הארץ כתב בשם הרמ"ק שהדר בארץ ישראל נקרא צדיק אפילו שהוא בחוקת רשע (וכן כתב החסד לאברהם ג' יב) ובכתובות קי: הדר בא"י כמי שיש לו אלוה' והדר בחו"ל כמי שאין לו אלוה'. וגם בזמן הזה קדושת א"י נפלאה ונוראה ומה שדנו לגבי קדושת יהושע ועזרא הסופר אם קדשה לעתיד לבוא או לא זה רק לענין מצוות התלויות בארץ, אבל עצם קדושת א"י נשאר לעולם/טו) ותמיד השגחת

¹ סנהדרין כד. – אמר רבי אושעיא מאי דכתיב (זכריה יא ז) ואקח לי (את) שני מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים נועם אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל שמנעימין זה לזה בהלכה חובלים אלו תלמידי חכמים שבבבל שמחבלים זה לזה בהלכה ויאמר (אלי) אלה (ושני) בני היצהר העומדים וגו' ושנים זיתים עליה יצהר אמר רבי יצחק אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל שנוחין זה לזה בהלכה כשמן זית ושנים זיתים עליה אלו תלמידי חכמים שבבבל שמרוזין זה לזה בהלכה כזית.

² צ"ע אם אחד נעם, מדוע היו שני מקלות, הרי הנעם לא צריך מקל, וג"ל שבאמת שניהם צריכים מקל, והחילוק הוא רק את מי מכים, כי הנעם מכה עצמו להכניע עזות הגוף והחובלים מכה את חבריו שנדמה לו כעז פנים שלא מודה לדבריו.

³ כמבואר בספרים שבבל לשון בלבול ועל כן דברו שם ארמית שהיא ממצע בין לשה"ק ללשון העמים. (ומה שאמרו קדושין טט: ושם עא: א"י עיסה לבבל זה לענין יחוס בלבד.)

⁴ ב"מ פה. – רבי זירא כי סליק לארעא דישאל יתיב מאה תעניתא דלשתכח גמרא בבלאה מיניה כי היכי דלא נטרדיה יתיב מאה אחרניתא דלא לשכוב רבי אלעזר בשניה ונפלין עילויה מילי דצבורא ויתיב מאה אחרני דלא נשלוט ביה נורא דגיהנם כל תלתין יומי הוה בדיק נפשיה שגר תנורא סליק ויתיב בגויה ולא הוה שלטא ביה נורא יומא חד יתבו ביה רבנן עינא ואיחרכו שקיה וקרו ליה קטין חריך שקיה.

⁵ פרש"י – דלא ניטרדיה – כשעלה לארץ ישראל ללמוד מפי רבי יוחנן, ואמוראין שבארץ ישראל לא היו בני מחלוקת, ונוחין זה לזה כשמן, כדאמרינן בסנהדרין (כד), ומיישבין את הטעמים בלא קושיות ופירוין:

⁶ מהרש"א – דלשתכח תלמוד בבלאה מיניה כו'. פירש רש"י דלא נטרדיה כשעלה לא"י ללמוד תורה מפי רבי יוחנן כו' ומיישבין את הטעמים בלא קושיות ופירוין עכ"ל. הא ודאי דגם בני א"י הוו מקשין ומפרקין אהרדי כדאמרינן לעיל בר' יוחנן גופיה דאמר על ר"ל דהוי מקשי ליה כ"ד קושיות ומפרקין ליה כ"ד פירוין אלא דהיינו שהיו מעיינין ומתקנין כל דבר על בוריו והשמועה יוצאה לאור על ידי פלפולם דאחכי מייתי לה התם דר"ל עוקר הרים וחרף טובא הוה והיה מחבב ומיישב דברי ר' מאיר כדאמרינן נמי לעיל דע"י פלפולם רווחא שמעתתא משא"כ בני בבל דאפשר שהיו מפלפלים דוגמת חילוקים שבדור הזה אשר כל מי אשר ידע לכוין על צד היותר בפלפול של הבל הרי זה משובח וכל אחד מכוין לדחות דברי חבריו כדקרי להו מחבלים שאין נוחין זה לזה בהלכה ועל ידי כך לא סלקא להו שמעתתא אליבא דהלכתא כדקרי להו נמי התם במחשכים הושיבני והוא שאמר דלא נטרדיה כי פלפול כזה מטריד את האדם מן האמת ואין מגיעו לתכליתו המבוקש וק"ל:

⁷ ע"ש פרש"י – אמר ר' זירא שמע מינה אוירא דארץ ישראל מחכים – שמשעלית לא"י נתתי את לבי לצאת משיטתי הראשונה ולעמוד על אמיתת דבריהם:

⁸ עיין כפתור ופרח פרק י' שמעלת וקדושת א"י מאז שניתנה לאברהם אבינו ואינה תלויה בקדושה שקידש יהושע ועזרא שהיא רק לענין מצוות התלויות בארץ. אבל קדושת הארץ כולה לגבולותיה המוגבלים בתורה וטהרתה ומעלתה לחיים ולמתים והיותה נחלת ה' לא בצר משניתנה לאברהם עד היום. והובא ברדב"ז על הרמב"ם סנהדרין ד' ו'. וכן מבואר ברמב"ן גיטין ב'. ד"ה מאשקלון. ובתשב"ץ (ח"ג ר') שע"כ מסופר בכתובות קיב: גם אחרי החרבן רבי אבא דיהי מנשק סלעים של א"י שהובאו אליו מעכו ורבי חנינא דיהי מתקן מכשולי הדרך שבא"י שלא יצא עליה שם רע, רבי אמר ורבי אסי היו בשעת לימודם בארץ עוברים במקום חם או קר למקום נעים כדי שלא ימצא בין התלמידים מישוהו שיתרעם ויהיה ח"ו ממוציאי דבת הארץ. ורבי חייא בר גמדיא היה מתגלגל בעפרה. ועיין יבמות סד. מי שלא זכה להבנות בחו"ל וכו' וכן בכתובות קיא. הדר בא"י עונותיות נמחלין והנקבר בה כנקבר תחת המזבח ובגמ' ב"ב קנח: אוירא מחכים, ובמו"ק כה. שהנבואה שורה רק בא"י הכל מדובר גם בגלות אחר חרבן הבית. ועיין חת"ס יו"ד רלד שא"י קדושתה עולמים מימות עולם עד סוף ימות עולם לא השתנתה ולא תשתנה, ולעולם כל הדר בה כמי שיש לו אלוה' (כתובות קי: וכן מבואר בכלי יקר בראשית יג יז התועלת הרוחנית של א"י נצחי וקדושת מקום ביהמ"ק נצחי גם בחרבנו כיון שמכוון כנגד

הקב"ה בה בעצמו. ועל כן גם רבו המניעות ומוציאי דבת הארץ שהם החובלים כמבואר בלק"ה ברכת הפירות ד' אות ד' (ו') כי אפילו כשרק נכסף לארץ ישראל מיד מאיר עליו נעם של א"י ומתגברים החובלים למנוע ממנו את הנסיעה.

וראיתי בשם רבי ירוחם המשגיח ממיר שבשיחות המוסר שלו (מאמר חיוב הכרת מעלת א"י) מאריך בעניין הזה של הנפילה הנוראה לחשוב שא"י ככל הארצות ומביא ראייה מרש"י עה"פ הנהר הגדול נהר פרת שנקרא גדול לא מצד עצמו אלא כיון שהוא בגבול ארץ ישראל, (ומסתמא גם הים הגדול נקרא כך כיון שהוא בגבול א"י ולא מצד עצמו) ועושה שם המשגיח ק"ו אם נהר דומם נקרא גדול רק כיון שהוא בגבול הארץ, איך נקרא יהודי שחי בתוך ארץ ישראל, שגדולתו עצומה מאד. ורק מחולשת המוחות ומיעוט הדעת נעשה הלב גס ואין אנו מעריכים כראוי את קדושת א"י ומעלתה הנפלאה, שלה ושל כל הדריים בה.

גם הביאור הליקוטים מדבר בשבח הארץ נפלאות ומשווה את הבחירה להיות בה לבחירה להתקרב לצדיק האמת/כ"א, מאידך קשה לו הלשון חובלים על צדיקי חו"ל עיין שם באות א' ו' שמקשה שלשון חובלים הוא לשון חבלה כמו החובל בשבת שלא נקרא חובל עד שיצא הדם ממקומו, ולא יתכן לקרא חובלים לצדיקים של חו"ל. ומבאר שכמו שהחובלים של חו"ל חובלים בנעם של א"י כך שאר העם שבחו"ל חובלים במוחין של צדיקי חו"ל. דהיינו שאין הכוונה לצדיקים עצמם שהם בוודאי זוכים גם בחו"ל לנעם העליון מא"י, אלא חובלים הכוונה לשאר העם שלא זכו לנעם

ביהמ"ק של מעלה. וכן הוא בשמות רבה ב' ב'. עוד עיין רמב"ם מלכים פ"ה אות י' יא יב. ועיין בחרדים פרק נט שצריך לחבב את הארץ ולהשתוקק לבוא אליה וכן כתב היעב"ץ בסידורו סולם בית אל פרק המעשה אות ו' ובסידור בית יעקב

ט' לק"ה ברכת הפירות ד' ד' – על פן תקף פשהאדם נתעורר לילך לארץ ישראל שאין פני התעוררותו ותשוקתו לארץ ישראל נמשך עליו הארה מבחינת הנעם העליון שהם המחין של ארץ ישראל. ואין תקף באים החובלים ונפלים בנעימים כדי להתתקן כנ"ל.

וזה בחינת גדל היסורים שצריכין לסבל קדם שבאין לארץ ישראל ועצם רבוי המניעות בלי שעור שצריכין לשבר קדם שבאין לארץ ישראל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ה) שארץ ישראל היא אחד מהדברים שבאין על ידי יסורים. ועקר היסורים הם המונעים מארץ ישראל. וכל זה נמשך מבחינת החובלים הנזכרים לעיל שהם לשון חבלה ויסורים, דהיינו מניעות שהם בחינת מחלקת, כי כל המניעות שבעולם הם בחינת מחלקת, כי האדם רוצה וכל פה לנסע לארץ ישראל והמניעות עומדים כנגדו וחולקים עליו ורוצים למנועו חס ושלום, וכל זה נמשך מבחינת החובלים שהם המחין של חוץ לארץ שהם בחינת מחלקת, היינו מחמת שהחובלים רוצים להתתקן על ידי הנעם.

ומחמת שהחובלים הם מחין של חוץ לארץ בחינת מחלקת, נאחו בהם והזמא של חוץ לארץ שהיא ארץ העמים. על פן מתגבר הרע שבהם ומבלבלין מה האדם וגורמים לו מניעות גדולות מארץ ישראל וצריך יגיעה לשברם. כי באמת זהו כלל גדול בעבודת הבורא יתברך שערך כל המניעות שבעולם הם רק מניעת המח, כי כל מה שהאדם רוצה באמת יכול לגמר כרצונו ואין שום מניעה שתוכל למנועו ועקר המניעה היא רק מחמת שערין אינו מאמין בדעתו בשלמות כראוי שהוא צריך לעשות דבר זה. ושחיי הנצחיים תלויים בזה. כי אם היה האדם מאמין בקדושת ארץ ישראל כמו שהיא באמת, בוודאי לא היה שום מונע בעולם שיוכל למנועו ולא היו כל המניעות שבעולם נחשבים בעיניו למניעות כלל. ובאמת אינם מניעות כלל, כי המניעה הגדולה היא שצריכין לעבד בשני ימים לדרך רחוק כזה. והלא אנו רואים אלפים ורבבות בני אדם שפורשין עצמן לימים למרחוק יותר מארץ ישראל שבביל ספק רוח. זה נוסע למארסעליא וזה ללונדון. וזה לאמריקא שרחוק מאד, מפל שפן לסטאנביל ולעכו ששכחים עוברים ושובים הרבה. ואם מניעה מחמת ממוץ הלא אנו רואים כמה עניים שמישיאין בנייהם ובנותיהם ומוציאים עליהם הוצאות הרבה שעולה הרבה יותר מהוצאות הנסיעה לארץ ישראל ומאין לוקחים אלו הוצאות, הלא הוא רק מחמת שהם משתוקקים כל כך להשיא בנייהם ובנותיהם. ומצפים לה' יתברך עד שה' יתברך עוזר להם בכל מה שמכרח להם, מפל שפן אם היו משתוקקים באמת והיו חושבים מחשבות ותחבולות על זה לבוא לשם בוודאי היה ה' יתברך עוזר להם בלי ספק. ועל פן אם היה האדם מאמין בקדושת ארץ ישראל חלק מאלה כמו שהיא באמת בוודאי היה כל אדם רץ ופורח לארץ ישראל כמו מי שהיה רץ אם היה יודע שימצא שם בוודאי אלפים ורבבות אדומים. שבוודאי היה רץ לשם בכל כחו ולא היה שום מונע שימנעוהו והיה לוה ומוכר כל אשר לו על הוצאות. והיה פורח לשם בנריות ובבהלה גדולה, מפל שפן וכל שפן אם היה האדם משים לבו שבת ארץ ישראל. שפל התורה פלה מראשה לסופה מלאה משבח ארץ ישראל.

והיינו המבואר בלק"ה (ברכת הריח ד' יח) שע"י הכסופים לדבר מקבל סיעתא דשמיא מהדבר שכוסף אליו להשיגו.

כ"א ביאור הליקוטים – השמטות – גדולת ארץ ישראל ומהר"ת ז"ע – כמו שאין ביכולת לקבל מאדמו"ר ז"ל זולת באמצעות מורנ"ת ז"ל, כי בו לבד נשפע מנשמת ודעת רבינו ז"ל להיות ביכולת לקבל מאתו. כן בענין ארץ ישראל, כי בה לבד נשפע וניתן מאור ודעת אדמו"ר ז"ל, להיות ביכולת לקבל מאתו:

שם השמטות – ארץ ישראל – מה שאמר ר' אברהם ז"ל על ענין ארץ ישראל, כי בא אצלו במוחו בהיותו בברסלב על ציון מורנ"ת ז"ע, ענין נורא על ארץ ישראל. כי עתה בזה הזמן (הוא) והנסיון הגדול והמניעה היותר גדולה מדרכי הקדושה כראוי, בוודאי היא ארץ ישראל. וכמו שאמר רבינו ז"ל ומובא בליקוטי מוהר"ן סימן כ', כי היום המניעות הגדולות מארץ ישראל הם מוציאי דבת הארץ ולא הים. וכמו שאמר רבינו ז"ל על עצמו, כשהאדם כבר מדג על הכל עוד צריך לעמוד בנסיון שלא לחלוק עליו כלל חס ושלום. וכן היום הנסיון לכל הוא שלא לחלוק כלל חס ושלום על הנסיעה מכל בני ישראל לארץ ישראל, ושיתפללו היום על הצדיקים שיחשקו לארץ ישראל כראוי כמובא בליקוטי מוהר"ן סימן קנ"ה, וכן להתפלל על אנ"ש היום שישתוקקו כולם לארץ ישראל:

כ"ב ביאור הליקוטים אות א' – כאשר לא נקרא בשם חבלה רק המכה הנוגע להדם, וכמבואר מדברי חו"ל במס' שבת דף ק"ו ועוד בכמה מקומות. ובהפרט רבינו ז"ל הנ"ל באדם ובמקום וכו'. יש לבאר, שבעליית החובלים מארצות העמים לבוא בנועם ארצינו, כן עליית החובלים מהעמים בעצמם לבוא בנפשות ישראל (והעיקר להתלמידי חכמים אשר בהם), המקבלים מנועם התורה. ועין אשר בארצות העמים, ששם עצם מקומם, קשה וכבד גם להתלמידי חכמים לתקן אותם, וכפי מעוט התיקון גורמים פגם גם לכלל ישראל והתלמידי חכמים העומדים כנגדם כמוב"פ, הפליאו חו"ל לכלול ולקרוא בשם החובלים גם להתלמידי חכמים הנמצאים שם, ואין זה מצד עצמם חס ושלום, וגם ברובם ככולם אינם זזים משם עד שמתקנים אותם להעשות אוהבים זה לזה:

שם אות ב' – כפי הנ"ל יבואר לנו בשם העצם מהחובלים, שאינם נקראים בו רק הרחוקים מהתורה לגמרי. ובריהוקם חובלים ושופכים דם ממש, להחסיר ולמעט בני אדם, והוא תכלית ההיפך זה לעומת זה כנגד הנועם, העומד לתולדה וריבוי בני אדם:

בגלל פגם הכבוד ופגם הכבוד שלהם הוא המכונה חובלים, והם באים להתתקן בנעם שיונקים הצדיקים בחו"ל מהנעם של א"י, ואזי חובלים בנעם הצדיקים שבחו"ל, וזו הסיבה שהגמ' מכנה את הת"ח שבחו"ל חובלים ולא שבעצמם הם חובלים.

ונראה כוונתו שקושית רבנו א"כ כיצד יתכן שיש מחלוקת בא"י היא לאו דווקא על בני הארץ עצמה אלא גם אצל הצדיקים היונקים כראוי מא"י.

ונראה כוונתו שכמו שבא"י המוחין נקראים נעם אע"פ שלפעמים המוחין של חו"ל פוגמים בהם, כי מצד עצמם הם נעם, הכי נמי הצדיקים בחו"ל אע"פ שלפעמים הפגמי כבוד של שאר העם חובלים במוחין שלהם ונפלים למחלוקת אבל מצד עצמם הם נעם ואוהבים זל"ז. אלא שלדבריו קשה לשון הגמ' שת"ח שבחו"ל נקראים חובלים, ואילו ת"ח בא"י לא נקראים חובלים, אע"פ שלפעמים המוחין של חו"ל פוגם בהם.

ובאמת ראיתי עוד/כ"י שכתבו שצדיק בחו"ל מקומו כמו א"י. אבל אעפ"כ בא"י יכול לזכות יותר. נמצא לדעתם צדיק גם בחו"ל זוכה להשוות דעתו עם חבריו ורק השגות גדולות יכול יותר בא"י.

אבל כאמור פשט הגמ' שנקטה ת"ח שבחו"ל ובפרט במהרש"א מפורש לא כך. אלא שנראה פשוט שצריך לקרב הדעות ולומר שגם המהרש"א התכווין מצד שחו"ל בעצמה שגורמת ניסיונות כאלה של תורה שלא לשמה והתנצחות ופולולים של סרק מצד המוחין של חו"ל שהם חובלים, לכן יש בחו"ל לומדים רבים שלא מצליחים להתגבר על החובלים האלה, אבל בוודאי רבי זירא התגבר על זה וכיוון לאמת, וזכה לנעימות עם חבריו בלימוד, אלא שהיה במאמץ גדול, וכשבא לארץ ישראל, כבר לא צריך להשקיע כוחות גדולים כל כך להתגבר על החובלים הנ"ל, וממילא יכול להשקיע את כל כוחות מדותיו ושכלו לעיין בעומק ההלכה לכווין לאמיתא של הלכה, וזה בעצמו דרך לימוד שונה ששייך לארץ ישראל עד שהיה צריך להרבה תעניתים כדי לשנות את דרך הלימוד שהיה רגיל בו בחו"ל, והחידוש שכיון שכבר הורגל בחו"ל זה לא נעשה ממילא כשבא לא"י.

ובאמת א"א להתכחש לחוש שרואים בארץ ישראל מחלוקת נוראות ושנאת חינוך בכל הדורות ומפורש בחו"ל שבית שני נחרב בעוון שנאת חינוך שזה בוודאי הפך הנעם השופע תמיד בארץ, וראיתי מפרשים שאפשר להיות בארץ בתוך לבוש של חו"ל. אבל נראה שא"צ לזה אלא אדרבה זה הנושא העיקרי שבא רבנו לבאר כאן שבכל איתערותא שיש לאדם לדבר שבקדושה היכן שהוא נמצא זה מהשפעת הנעם העליון אלא שמיד באים החובלים להתתקן/כ"י, נמצא שגם הנמצא בארץ ישראל, תמיד הוא בסכנה ורק במאמץ גדול יש בכוחו לתקן את החובלים שהם כל פגמי הכבוד שפגם הוא ותלויים בו.

אלא שצריך להוסיף שבאמת בוודאי צריך להאמין שבארץ ישראל הרבה יותר קל להתגבר על זה, וחוסר האמונה בזה היא בעצמה גם גורמת לאדם שלא מאיר בו הנעם כראוי, וצריך להאמין בנעם של א"י ולכסוף לקבל ממנו יותר ובוזה בעצמו שנכסף אליו מקבל ממנו יותר כמבואר בתורה קנה, ובלק"ה ברכת הריח ד' יח.

אורא דא"י

ובביאור העניין מדוע בא"י נעשין נוחין זה לזה, עיין תורה קנה עפ"י הגמ' ב"ב קנה: שאורא דא"י מחכים ובמדרש ב"ר טז אמרו אין חכמה כחכמת א"י. ומבאר שם רבנו שמכח החכמה מאיר האמת ומכח האמת זוכים לאמונה חזקה ועי"ז למדת אריכות אפיים גדולה, דהיינו כח לסבול מניעות ובוזיונות והכי נמי לסבול דעת חבריו השונה מדעתו.

והביאור בזה נ"ל כי חכמה היא שרש השפלות כמבואר בתורה קצו שענווה בלי חכמה היא ענוה פסולה, ומבואר בתורה פג תנינא שחכמה היינו שמישיג שהשגת הקב"ה רחוקה ממנו, וכשיש שפלות אזי יש מקום בלב לקבל גם דעה אחרת מהדעה שלי, וזהו שאמרו חז"ל (סנהדרין כד.) ת"ח שבא"י מנעימין ונוחים זה לזה בהלכה, ושבבבל חובלים ומרויחין זל"ז בהלכה.

מוחין של א"י משווין דעתם

ומוכרח לומר שהחכמה הנפלאה של א"י היא אור אמת נפלא הפך הטבע, כי זה כלל לא פשוט אלא חדוש עצום העובדא שבא"י מנעימין זה לזה בהלכה ומשווים דעתם, כי דעת היא מה שאדם מברר ומחליט. כי חכמה היא מה שמקבל מבחוץ ובינה על ידה מברר דבר מתוך דבר את החכמה, ואחרי שברר ומסכם ומחליט שזה המסקנה למעשה אזי זה הדעת ואזי עומד על דעתו וא"א להזיז אותו. כי אם אפשר לשנות דעתו זה רק ע"י שמחזיר את העניין לבינה לדון בו שוב אבל כשהוא דעת הוא לא ניתן לשינוי, וזה לשון חז"ל עומד על דעתו שהדבר מוחלט אצלו. ובני אדם ובפרט בני ישראל אמרו חז"ל/כ"י כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם, נמצא עפ"י הטבע אין שום צד וסיבה ששני

²² בספר שער ראובן כתב - בספר 'ארצות החיים' (פלאגי שער ב' אות מ"ד) הביא מספר 'לחמי תודה', שתלמיד חכם השורה בחו"ל מקומו כמו א"י, וכן לגבי תפילותיו. וכ"כ ביערות הדבש (ח"ב דרוש י"ב), אך למרות זאת גם תלמידי חכמים חייבים לעלות לא"י, משום שבעולותם ישיגו השגה גבוהה יותר. ובספר 'זכר עשות' (מ"צ אות ה') הביא בשם מהר"ן שפירא שהצדיקים בא"י יכולים להגן על כל העולם כיון שא"י הוא לב העולם, משא"כ צדיקי חו"ל לא יועילו אלא למקומם, כי הם חיות אבר פרטי בלבד, עיי"ש באורך.

²³ וכמבואר בלק"ה כבוד או"א ב' ד' שגם אברהם אבינו ששאל במה אדע היה התגברות החובלים. וכן כל המניעות שבעולם על דבר בקדושה הם החובלים וכל ההתעוררות לדבר שבקדושה היא הנעם העליון.

²⁴ ברכות נח. עיי"ש מהרש"א (ורמב"ן) מדרש תנחומא פנחס אות י'.

בני אדם ברי דעת ישוו דעתם שהרי כל ויתור הוא סימן שאינה דעת ברורה ומחלטת. ועל כן בחו"ל שאין דבר שלישי שיגרום להשוות דעות שונות. אזי פשוט שכל אחד עומד על דעתו ולא מוכן להשוותה עם שום דעה אחרת.

נמצא שאדרבה בארץ ישראל שמנעימין זה לזה בהלכה זה חרוש עצום, ומוכרח שיש בא"י איזה סוד שאע"פ שכל אחד עומד על דעתו נשארים נעימים ונוחים זה לזה וכל אחד משפיל עצמו כלפי זולתו בלי לוותר על העמידה על דעתו, וזה כלל לא פשוט אלא חרוש עצום. ולא כפשט הגמ' שנדמה כאילו בחו"ל הם חובלים ופגומים במדותיהם ואילו בארץ ישראל שם נוחים וטבעיים, אלא שבחו"ל זה הטבע ובא"י זה נס.

צדקה

פשוט לשון רבנו משמע שרק ע"י צדקה מתקבל הנעם אבל בלק"ה מבאר את הנעם והחובלים גם בלא קשר לצדקה ועי"ש (ברכת הפירות ד' יב/י^ב) שמרחיב שזה נעשה בכל אדם ובכל זמן כל איזה התלהבות דקדושה שיש לאדם הם מוחין של א"י דהיינו הנעם העליון שמאיר בו ומיד צריך להיזהר להתגבר על החובלים שיתגברו עליו להשכיח ממנו את ההתלהבות הזו, וצריך בכל כוחו להתגבר לעשות איזה עובדא למעשה מההתעוררות הזו ועי"ז נעשה כלי לנעם ולא מאבד אותו.

אבל כידוע בהרבה מקומות מבואר בדברי רבנו שצריך המעשה הוא מעשה הצדקה/י^ב כמ"ש (ישעיה לב) ומעשה הצדקה שלום, והוא גרר אדם (תורה לז עפ"י הקדמת הוזהר עה"פ האיש אשר עשיתי עמו) וכמבואר כאן שהוא הכלי היותר טוב לקבל בו את הנעם העליון מוחין של א"י שעל ידן משווין דעותיהם ומנעימין זה לזה בהלכה, כי ע"י הנדיבות לב שבמעשה הצדקה נפתחין שבילי הלב ונעשה הנעם שלהבת אהבת ה' שעל ידו הולדה שבקדושה, שעל ידה התגלות הכבוד שמים.

ונ"ל כוונת רבנו כאן היא כדבריו בתורה ד' תנינא אות ב'//י^ב שם מבואר שסגולת הצדקה לפתוח פתח בכל עבודת ה' ולפ"ז מבואר נפלא שאין סתירה בין דברי רבנו למוהר"ן כי באמת בכל התעוררות דקדושה הוא מהנעם השופע תמיד ובכל עובדא שעושה ע"י ההתעוררות דקדושה מעלה מיין נוקבין שגורמים ליחוד הפנימי, אלא שעם כל עובדא דקדושה שעושה כנ"ל, אם גם נותן עימה צדקה לא"י נפתחין שבילי דליבא ונעשה ע"י העובדא שלהובין דרחימותא גדולים יותר והולדה דקדושה יותר.

עיין ליקוטי הלכות ברכת הפירות ד' אות ד' הנ"ל עד כמה חשוב להיות בארץ ישראל ולהתגבר על כל המניעות לבוא אליה והיצה"ר מרמה את האדם שבשביל ספק רווח ממון מתגבר על הרבה יותר מניעות ולא"י יש לו תירוצים שרבו המניעות.

ומבאר (שם) כשנכסף לארץ ישראל מיד מאיר עליו נעם של א"י/י^ב ומיד גם מתגברים החובלים למנוע ממנו את הנסיעה.

עד כאן ההקדמה

^א עיין לקמן ד"ה ונעם העליון שופע תמיד ועי"ש בהערות ציטוט ארוך מהלק"ה הזה.

^ב עיין לק"ה מנחה ו' ד' - כי באמת מה שלפעמים מתגבר חס ושלום קלקול החובלים כל כך עד שפוגמים גם את הנעימים בשנופלים בהם להתתקן על ידי כלי של הצדקה כמו שמבאר לעיל. כל זה נתייחס על ידי שגם הפלי של הצדקה אינו בשלמות, שעל ידי זה אין מקבלין אור הנעם בשלמות שעל ידי זה קשה לתקן את החובלים עד שלפעמים יכולים חס ושלום החובלים לפגם גם את הנעימים כנ"ל, וכל זה מחמת שאין מקימין מצות הצדקה פראוי, כי מעלת מצות צדקה היא בלי שעור. וכל התורה וכל תקון כל העולמות תלוי בזה. כי הכל נברא בשביל כבודו, וכל כבודו נתגלה על ידי הצדקה שעל ידה נמשך נעם העליון וכו' כנ"ל. ועל כן שקולה מצות צדקה בכל התורה כלה כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה. אבל צריכין להרבות בצדקה מאד ולבקש מאד מה' יתברך שיזכה לקיים מצות הצדקה פראוי, שיתן בלב שלם למען שמו יתברך באמת, ושיזמין לו ה' יתברך עניים הגונים לזכות בהם. וכמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (סכה מט) ששם תאמר כל הבא לקפץ ולתן צדקה קופץ, תלמוד לומר מה יקר חסדך אלקים וכו'. כי עקר תקון הצדקה שיתגדל כבודו יתברך על ידי זה שזה תקון וקיים כל הבריאה. על כן צריף לכונן בצדקה בשביל כבוד ה' יתברך לא בשביל כבוד עצמו חס ושלום.

^ב תורה ד' תנינא אות ב' - עקר תולדותיהן של צדיקים מעשים טובים, (תנחומא פרשת נח והובא בפירש"י שם) נמצא שהמצוות ומעשים טובים וכל עבודת השם הם בחינת הולדה, וקדם ההולדה כמה קלין וכמה חבלים וצירים יש להיולדת קדם שמוולדת ההולדה, ובפרט מבכירה, דהיינו הולדה ראשונה של אשה, שאז קשה עליה מאד, כמו שכתוב (ירמיה ד): "צרה מבכירה", שזה בחינת ההתחלה, בחינת: 'כל התחלות קשות' כנ"ל: וצדקה היא תמיד התחלה בבחינת (דברים טו): "פתוח תפתח" שאפלו בשיש פתח והתחלה הצדקה היא פותחת יותר ויותר ומרחבת הפתח יותר, כי כל דבר ודבר מעבודת השם, כשרוצין לכנס באותו הדרך ואותו העבודה, צריכין לפתח שם פתח לכנס באותו הדרך, וזה בחינת: 'כל התחלות קשות', מחמת שבהתחלה צריכין לשבר ולפתח פתח מחדש, על כן קשה מאד. וסגלת כח הצדקה להרחיב ולפתח הפתח יותר ויותר, שכשעושין איהו פתח באיזה עבודה ונותנין צדקה, אזי הצדקה פותחת ומרחבת הפתח יותר ויותר, כי צדקה היא ההתחלה של כל ההתחלות, כי היא פותחת ומרחבת כל הפתחים כנ"ל. וגם בצדקה עצמה יש התחלה, דהיינו בשמתחילין לתן צדקה, שזה בחינת: 'ואת הערבים צייתי כנ"ל', ועל כן התחלת הצדקה היא קשה וכבדה מאד, כי היא בחינת התחלה של כל ההתחלות כנ"ל:

^כ והיינו הכלל המבואר בלק"ה (ברכת הריח ד' יח) שע"י הכסופים לדבר מקבל סיעתא דשמיא מהדבר שכוסף אליו להשיגו.

תורה עא [ל]

להבין דברי רבנו נראה להקדים עפ"י לק"ה כבוד או"א ב' ד' שיש הארת החכמה המתגלה בהתלבשות בנינה שהיא שם אהי-ה במילוי יוד שהוא שם קסא גמט' נעם, ולקמן יתבאר שהוא שופע תמיד, ולמדנו בלק"ה ע"ת ה' עפ"י כוונות האריז"ל לק"ש שהארת אמת התמידית היא מיחוד חכמה בינה התדיר, בבחי' תרי רעין דלא מתפרשין, שכיון שלא תלוי במעשה התחוננים הוא מאיר תמיד, והיא הארה מלמעלה לקיום העולם בלבד, בהארת אמת ההכרחית לקיום העולם, ועל כן ברוב העולם היא החלשה בבחי' מרחוק נראה לי ה' (ישעיה), אבל בבית המקדש מאירה ביותר שעל כן לא גזרו גזרות דרבנן שם כי הארת האמת מעורר ליראת שמים שהיא בעצמה סייג וא"צ סייג של רבנן. ומתפשטת בכל הארץ לכן א"י מסוגלת ביותר להתעוררות לכל דבר שבקדושה, ואפילו פירותיה יש בהם נעם וקדושה גדולה (כמבואר בב"ח על הטור סימן רח), כל זה אור הבא מלמעלה וכשם שבא כך הולך ואין עליו שכר. אבל מי שמתעורר מכח האור הזה לעשיית דבר שבקדושה מעלה ומעורר יחוד פנימי, שממנו נמשך הארת האמת גדולה וחזקה.

וזה שהולך ומבאר כאן רבנו שיש מוחין של א"י, ויש גם מוחין של חו"ל אבל הם לא מעצמם אלא רק עד כמה שהאדם זוכה לינק ולקבל ממוחין שבא"י המתפשטים לחו"ל, אבל בחו"ל המוחין חלשים מאד כי שם ההשגחה מלובשת בשרים שעל כן ביחס לישראל אור שבה טמא. וכשמאיר לאדם האמת היא כל כך בבחי' מרחוק נראה לי ה', שכמעט אין בו כח להתגבר על ידו ולעזוב הבלי עוה"ז כדי להמשך אחריו להתעוררות של דבר שבקדושה. כך מבואר בלק"ה ע"ת, ונראה שזו כוונת רבנו כאן במה שמבאר שיניקת המוחין מא"י היא עד כמה שלא פגם בכבוד שמים, ולפי הנ"ל הכוונה שעד כמה שקשור להבלי עוה"ז ותאוותיו שהם פגם הכבוד שמים כך אין בו כח להמשך אחר הארת האמת בחו"ל כיון שהיא הרבה יותר חלשה בחו"ל מבארץ ישראל^א.

דע כי יש מוחין של ארץ ישראל היא הארת אמת מציאותו ית', דהיינו הארת החכמה, המאיר בארץ ע"י שעיני ה'

בה תמיד, ומתבטא אצלנו בשפלות וממנה כל ההתעוררות לדבר של קדושה, **ויש מוחין של חוץ לארץ** שם הארת החכמה הנ"ל מועטת כיון שמקורה בשער השמים שבבית המקדש בא"י ומתפשטת משם לכל הארץ ובחו"ל עוד מלובשת בהשגחת השרים.

וגם המוחין של חוץ לארץ הם מקבלים ויונקים ג"כ מהמוחין של ארץ ישראל. דהיינו ממה

שמתפשטת החכמה מא"י עד חו"ל, **כי עיקר המוח והחכמה/לב** היא בארץ ישראל שתמיד עיני ה' אלקיך בה ובעיקר בבית המקדש הוא שער השמים צוואר העולם המחבר שמים וארץ, ומקדש הקדשים מתפשטת החכמה בעשר קדושות ומדרגות, **כמו שאמרו רז"ל במדרש {ב"ר פ' טז [לג]} לד' אין חכמה בשום מקום בעולם כחכמת ארץ ישראל וכו'** משמע יש גם בחו"ל חכמה אבל לא כמו בא"י ובאיזה יחס אמרו רז"ל (קידושין מ"ט): עשרה קבין חכמה ירדה לעולם תשעה נטלה א"י וכו'. ואמרו (ב"ב קנח): אוריא דארץ ישראל מחכים/לה^ב. ואמרו/לו^ג חכמה בגויים תאמין ואעפ"כ אמרו

^א נאמר בליל שבת שירה פרשת בשלה לא ידוע באיזה שנה ועין חיי מוהר"ן סימן מז

לא **לכן גם בחו"ל יש פחות יצה"ר כי היצה"ר הוא תמיד רק כדי להשוות הצדדים לצורך הבחירה.** וזה שיש ששולחים בנייהם לחו"ל להתחזק שם ביראה, זה שיש בחו"ל יותר יראה אלא שבחו"ל כיון שיש פחות מוחין של אמת לכן היצה"ר יותר חלש, וקל יותר להרגיל עצמו לחוקי התורה כמצוות אנשים מלומדה.

^ב **חכמה פנימית וחיצונית,** פנימית היא הארת אמת מציאותו ית'. וחיצונית היא השבע חכמות חיצוניות שיש בעולם, וגם בחכמת התורה יש חיצוניות, דהיינו כל מה שאפשר ללמוד בה בלא אמונה. זו החיצונית של הפנמיות. ויש קשר ביניהן, והראיה שבני ישראל ובפרט בא"י עולים על כל חכמי האומות גם בחכמות חיצוניות בהבדל גדול. כידוע ומפורסם גם אצל הגויים.

^ג פסקא ד'

^ד **מדרש רבה** בראשית - פרשה טז פסקא ד' - (ד) אמר רבי תנחום בשם רבי יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להשקות כוס תרעלה לאומות ממקום שהדין יוצא מאי טעמא (בראשית ב' י') "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לד", נהרים אין כתיב כאן אלא לד' ראשים, אלו ד' גליות, כנגד ד' ראשים, שם הא' פישון זו בבל על שם (חבקוק א) ופשו פרושיו. (שם ב' יא) "הוא הסובב את כל ארץ החוילה" שעלה והקיף את כל ארץ ישראל דכתיב ביה (תהלים מב) הוחילי לאלהים כי עוד אודנו. "אשר שם הזהב" אלו דברי תורה שהן נחמדן מזהב ומפז רב. (בראשית ב' יב) "וזהב הארץ ההיא טוב" מלמד שאין תורה כתורת א"י ולא חכמה כחכמת א"י שם הבדולח ואבן השוהם וגו' מקרא משנה ותלמוד ותוספתא ואגדה ושם הנהר השני גיחון זו מדי היה המן שף עמה כנחש על שם על גחונך תלך חדקל זו יון שהיתה קלה וחדה בגזירותיה שהיתה אומרת לישראל כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל א"י הונא בשלשה דברים קדמה מלכות יון למלכות הרשעה בנימוסין ובפנקיסין ובלשון.

^ה **פי' עץ יוסף** - אין תורה כתורת א"י - דאוריא דא"י מחכים וכמ"ש מלכה ושריה וגו'. תורה היינו אוקמי גרסא וחכמה היינו סברא ופלפול. פשוט הפסוק הכוונה לנילוס שבמצרים וסובב את החוילה הכוונה למקום ששם הזהב דהיינו על יד ארץ אופיר. והמדרש דורש את הפסוק הזה על ארץ ישראל. וארץ ישראל נקראת ארץ החוילה מלשון תוחלת ותקווה וכסופין שיש לכל ישראל אליה (יפה תאר).

^ו **צ"ע מדוע** כאן נקט רבינו רק את המדרש ואילו בתורה קנה נקט רק את הגמ' בב"ב. ונראה פשוט כיון שכאן לא בא לספר מחכמת א"י אלא לומר שבחו"ל אין חכמה.

^ז **מדרש רבה איכה** - פרשה ב פסקא יג - טבעו בארץ שעריה ר' הונא בשם ר' יוסי אמר שערים חלקו כבוד לארון לפיכך לא שלט בהם אויב הה"ד (תהלים כ"ד) שאו שערים ראשיכם לפיכך טבעו בארץ שעריה אבד ושבר בריחיה מלכה ושריה בגוים אין תורה אם יאמר לך אדם יש חכמה בגוים תאמן הדא הוא דכתיב (עובדיה א') והאבדתי חכמים מאדום ותבונה מהר עשו יש תורה בגוים אל תאמן דכתיב (איכה ב' ט') מלכה ושריה בגוים אין תורה (גם נביאייה לא מצאו חזון) נביאייה אלו נביאי שקר גם נביאייה אלו נביאי אמת אלו ואלו לא מצאו חזון מה:

(כתובות קי:) הדר בחו"ל כמי שאין לו אלוך, וכנ"ל כי החכמה בחו"ל היא רק למי שלא פוגם בכבוד ה' דהיינו שמוכן לעזוב תאוותיו ולהמשך אל האמת, לכן המעט חכמה שיש אצלם היא חכמות חיצוניות¹⁷ ומעט אמונה בהקב"ה עד כמה שלא מחייבת עזיבת התאוות.

וכל אחד מישראל יש לו חלק בא"י כי כל יהודי שייך לשבט מישראל וכל שבט יש לו נחלה בארץ ישראל וכל אחד כפי חלקו שיש לו בארץ ישראל כן הוא מקבל ויונק מהמוחין של ארץ ישראל לכאורה כל שחלקו קרוב יותר לבית המקדש יש לו יותר מוחין לינק/לי¹⁸.

נמצא שכל המוחין דהיינו גם בחו"ל הם בחי' מוחין של ארץ ישראל, כי כולם מקבלים משם כי שם בארץ ישראל עיקר המוח והחכמה כנ"ל.

אבל אע"פ שישראל גם כשהם בחו"ל יונקים ממוחין של א"י אף על פי כן יש מוחין של חוץ לארץ. וזה נעשה על ידי פגם הכבוד חס ושלום שמי שפוגם/לט¹⁹ ח"ו בכבוד השם יתברך אזי על ידי פגם הכבוד של השם יתברך דהיינו מי שאחוז בתאוותיו שמונעות ממנו להמשך אחרי הארת החכמה אין יכולין לקבל ולינק מהמוחין של ארץ ישראל. וכפי הפגם שפוגם בכבוד השם יתברך, כמו כן אינו יכול לקבל ולינק מהמוחין של ארץ ישראל, ואזי נשארי' המוחין בבחי' מוחין/מ²⁰ של חוץ לארץ ממש דהיינו חכמה שאינה חכמה/מ²¹, כמו שכתוב "בו לדבר יחבל לו"²² דהיינו מי שבו לכבוד ה' אזי נשאר המוחין שלו מוחין של חו"ל שנקראים חובלים כפי שיתבאר לקמן.

הראייה מהפסוק באיכה "מלכה ושריה בגוים אין תורה" שאין להאמין שיש תורה בגוים, היא ממה שאומר הפסוק שכשנתערבו בגוים נשכחה מהם התורה ואם היה בגוים תורה לא היתה נשכחת בגלל שנתערבו בהם.

החילוק בין תורה לחכמה היא שתורה היא הוראה כיצד לעשות רצון ה' וללכת בדרכיו למעשה אבל חכמה היא הארת אמת להיות נמשך אחריי' ונראה שרוצה לומר שבכלליות הגוים לא מסוגלים לקיים תורה, והראיה שגם שבע מצוות הותרו להם כיון שלא קיימו אותן. אבל יחידים יוצאים מהכלל יש. אבל חכמה בגוים יש והראייה שרובם מאמינים בהקב"ה וגם עושים איזה משהו לכבודו, רק לא בביטול שיעזבו תאוותיהם לכבודו.

¹⁷ רבנו מאד הזהיר שלא לעסוק בחכמות חיצוניות ואמר בתורה יט תנינא שיש בכל אחת אבן נגף להפיל מהאמונה ובתורה לה אמר שהן כמו שרטון שעליו נבנות כל המדות הרעות. והמתירים חכמות חיצוניות התיירו רק כרקחות וטבחות לתורה והחכמה הקדושה כידוע שיש בזה מחלוקת גדולה יש שאסרו ויש שהתירו.

¹⁸ לפ"ז שבט בנימין יהודה קרובים ביותר וזכו ביותר. וצ"ע אולי ע"כ כתוב (בראשית מט י') לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו, כי מלך ונשיא נצרך ביותר למדת הענווה רק שלא תהיה פסולה וזה ע"י חכמה דייקא כמבואר בתורה קצו. ושבט בנימין גם זכו ומה שנפלו לפלגש בגבעה אולי זה בחי' רבוי אור ששייך דווקא בבני רחל שהם צדיקים מעיקרא כמבואר בר' צדוק וע"כ קשה להם יותר להודות על טעות, משבני לאה שמעיקרא כלפי חוץ לא נראים כל כך צדיקים כלאה אמם שנאמר עליה הגדולה לגדול כי באמת היו בה דינים קשים כידוע שהיא בחי' אשתו הראשונה של אדה"ר, אלא שע"י רוב בכייתה המתקה וזכת יותר מרחל. וכן יהודה היה מלך כשמכרו את יוסף ועי"ז הורידוהו מגדולתו וירד עד עדולם להתחיל דף חדש לגמרי כמבואר בשפת אמת שע"כ התחיל מפור". וכן דוד המלך שכל חייו חשבוהו לנכשל באשת איש, ורק אחרי הסתלקותו התברר שהיה המתוקן ביותר מכולם עש שזכה להיות רגל רביעי במרכבה. ואם טעיתי ה' הטוב יפטר, הכל בדרך אפשר בלבד.

¹⁹ צ"ע שלא אומר מי שפגם משמע שפוגם עכשיו בשעה שרוצה לינק פוגם ע"י שלא מוכן להניח תאוותיו כדי לינק.

²⁰ צ"ע א"כ מדוע הם נקראים מוחין? עיין ביאור הליקוטים אות כב שמבאר שזה מהיכל התמורות שמחליף אמת בשקר וגם הוא יש לו מאמר דהיינו בראשית מאמר סתום שכיון שהוא סתום גם הכבוד הנמשך ממנו סתום והאור והחושך משמשים בו בערכוביה כמבואר בפרש"י שם (בראשית א' ד') ויש בו מקום לחילוף אמת בשקר ועל כן גם המוחין של חו"ל הנמשכים משם גורמים לאדם להחליף אמת בשקר.

וזה לשונו שם - אות כב - כפי שמבואר, שהחכמה והמוח הוא בארץ ישראל, ושגם העומדים בחוץ לארץ מוכרחים על כל פנים לינק ולקבל מהם. יש להתפלא קצת על המבואר מדבריו הקדושים, שגם בבו לדבר, והעדר היניקה, נקראים על כל פנים בשם מוחין. ואולם, אם נשים את לבנו לעשר המאמרות הנ"ל, אשר באתגליא לא נמצא רק תשעה פעמים ויאמר, והעשירי הוא הסתום והנעלם שלא נזכר כלל מאמר, רק בראשית כנודע, יש לבאר, שכמו כן סתום ונעלם גם אור המוח והכבוד שבו (להחשב לחושך). וברוב אחדות האור והחושך בראשית (ומעלה העליונה הזאת, שמשמשים שם שניהם כאחד) כנודע ומובן גם במקום אחר, נימורים ונחלפים זה בזה. ומצד התמורה, נחשבים על כל פנים גם החובלים בשם מוחין. ומכל זה לפי הנ"ל, נבוא גם בביאור מורנ"ת ז"ל הנ"ל, שכל שהנועם גדול יותר, נופלים שם חובלים יותר. כי לפי הנ"ל יש להוסיף ולבאר, שהעיקר הוא כח התמורה וכבוד הבירור, שקשה שם יותר:

²¹ עיין תורה לה - פי חקמה היא שרש כל הדברים, כמו שפתיב (שם ק"ד): "כלם בחקמה עשית". לכן צריך כל אדם לשמר את שכלו משכליות חיצוניות, המכנה בשם בת פרעה. פי עקר החקמה לקנות שלמות, אינם רק חקמות אלקות. ושאר החקמות הם רק חקמות בטלות, ואינם חקמות כלל. ובת, היא מרמזת על החקמה שאינה חקמה. כמו שאמרנו חקמינו, זכרוןם לברכה (מנחות ק"י): "הביאי בני מרחוק וכו', ובגותי, אלו גליות שבשאר ארצות שדעתן אינם מישבת עליהם כבנות". פרעה לשון בטול, כמו שפתיב (שמות ה'): "אל תפריעו את העם"

²² את הפסוק הזה מביא רבנו לקמן והביאור הליקוטים כאן תמה מדוע לא מביא רבינו פסוק לאסמכתא למה שמחדש שמוחין של חו"ל הם מפגם הכבוד ומבאר שהפסוק בו לדבר יחבל לו שמביא רבינו לקמן הוא האסמכתא לכאן.

וזה לשון הביאור הליקוטים באות א' - כפי הפגם וכו', אין יכולין. כאן יש להתפלא, אשר לא הביא לזה שום כתוב או מאמר חו"ל כדרכו הקדושה בכל הספר. אבל נראה, שמסך עצמו על הבאתו בסוף המאמר את הכתוב, בו לדבר יחבל לו עיין שם:

וכשהמוחין הם בחי' מוחין של חוץ לארץ, אזי כיון שחסרים את החכמה של א"י לכן חסרים אמונה ושפלות וסבלנות ואריכות אפים אין יכולין להשוות דעתן יחד.

וזהו בחי' המחלוקת שיש בעולם [מג] פשוט כוונת רבנו למחלוקת גדולה שהיתה אז בין צדיקים גדולים מאד בחו"ל ובא"י בעניין חלוקת כספי הצדקה לא"י שנאספה בחו"ל, כמבואר בחי"מ אות מז שבוה דברו אז כשאמר רבינו את התורה הזו, ורבנו נקט שון סתום לומר שזה בחי' כל המחלוקות שיש בכל הדורות בכל מקום בעולם. ועיין בזה דברי הטשערינער – רב בזמרת הארץ/מ"ו

כי מוחין של חוץ לארץ אין יכולין להשוות עצמן יחד דהיינו מי שחסר את החכמה של א"י קשה לו מאד להשפיל עצמו ולקבל דעה שונה ממנו ולהתגבר על מדת ההתנצחות והרוגז.

נ"ל להעיר עפ"י מה ששמעתי שצריך לדעת שגם מצד מהות הדעת זה לא טבעי ששני ברי דעת ישוו דעתן אדרבה זה הפך הטבע, כי טבע הדעת שלא סובל דעת שונה ממנו, כי זה מהות הדעת שבנה לעצמו מהלך עפ"י הבנתו, והוחלט אצלו עד שנעשה דעת ברורה, וכל דעת אחרת היא לפי מהלך אחר שסותר את המהלך שלו. כי בוודאי קודם שהוחלט אצלו מה דעתו אזי סובל כל דעת ורק כשהוחלט אצלו איזה עניין אזי לא מקבל דעת סותרת כי אם יקבל אותה אזי אין לו דעת ברורה. וזה חידוש נפלא שאדם יהיה לו דעת ברורה ומוחלטת ואעפ"כ יסכים ויקבל שיש אפשרות גם לדעת שונה ממנו, כי בוודאי אין הכוונה לדעת כללית שלא מחייבת את בעל הדעת, כי זה יש גם אצל גויים אנשים שלא רבים וחיים בשלום כי אין להם דעת ברורה שמחייבת אותם, ורק אצל בעלי דעת ברורה שמחייבת אותם קשה להם לסבול מי שיש לו דעת ברורה ומחייבת הסותרת את דעתו.

נמצא שהמחלוקת לשם שמים מגלה שהחולקים הם בני אדם שדעתם ברורה וחשובה ומחייבת אצלם. ואעפ"כ הם מוחין של חו"ל שהם פוגמים בכבודו ית'.

ובזה טועים רבים שבטוחים שכיון שחולקים לשם שמים בוודאי יש להם מוחין מתוקנים.

כי באמת רוב העולם, כל א' עסוק בעצמו ופרנסתו או שאר תאוות ואין לו לא זמן ולא ראש להתעסק וכ"ש להילחם בעוולות של אחרים. ועל כן מי שעוסק בזה בטוח שהוא המציל את העולם מעוולות והוא הצדיק הגדול שלא עסוק רק בעצמו ותאוותיו אלא אכפת לו מכבוד שמים.

ובאמת זה נכון, אבל במהלך חשיבה ותפיסה של מוחין של חו"ל, שאדרבה הם פגם בכבוד שמים.

אבל המוחין של ארץ ישראל הם שפלות וענווה, ואעפ"י שיש לו דעה ברורה, משתדל ללמוד את הסוגיא שוב ושוב לפי מהלכי השכל של זולתו, לפני שמחליט שהוא טועה, ואפילו אם כבר החליט שטועה עדיין הדרך רחוקה מכאן ועד לעשות מחלוקת נגדו, כי צריך לבדוק עצמו היטב שלא נופל לשנאה ולא ללשון הרע, ויבדוק עצמו היטב אם באמת כואב לו הטעות של חבירו עד שרץ להתפלל עליו, וינסה שוב ושוב בדרכי נעם לברר עימו מדוע דעתו שונה. והעיקר לזכור היטב שמחלוקת היא אש ששורף רע וטוב וכשהיא מתחילה מניצוץ קטן של היתר באה רוח רעה וכבר אין עליה שליטה/מ"ו.

ומי שאין לו הכח הזה להיזהר כל כך וטוען שאם נצטרך לכל כך אישורים כדי להילחם בטועים, אזי יהיה העולם הפקר, זו טעות כי אם אין לך רב בעל דעת רחבה וסבלנות ואהבת ישראל באמת, שלא קשה לו כל כך לעבור כל המבחן הנ"ל, אזי באמת אסור לך לעורר מחלוקת לשם שמים. ותחילה תחפש לך רב צדיק אמיתי כמבואר בתורה ח' תנינא כי בלעדיו יש לאדם הרבה דמיונות, כי א"א לברר את המדמה בלי ביטול לצדיק אמיתי. ואם כל האישורים הנ"ל להתיר מחלוקת הם קשים לך וגם לרב שלך, אתה עדיין רחוק מהביטול לצדיק אמיתי. ורוץ תחפש אותו ואת עצמך עמו.

אבל לפי מה שנתבאר עד כאן היה ראוי שלא יהיה מחלוקת כי אם בחוץ לארץ, ובאמת אנו רואין שגם בארץ ישראל יש מחלוקת ונראה שעיקר הכוונה בתורה זו היא לבאר קושיא זו :

¹² עיין חי"מ סימן מז הכוונה למחלוקת בשנת תקנה בענין מעות א"י שהיו שד"דים אוספים בחו"ל ומעבירים לעניי א"י. ועיין שיש"ק ח"א תקנ. רבינו היה בא"י בתחילת שנת תקנ.

¹³ זמרת הארץ – ליקוטי תנינא – סימן ע"א חבלים נפלו לי בנעימים – וכן מובן מזה כמה צריכים לזוהר ממחלוקת בפרט בא"י בפרט בשביל עניני הצדקה של א"י. בפרט אם יש בזה איזה פניות של כבוד עצמו חו"ל. כי עיקר תיקון הצדקה לא"י הוא בשביל לקבל על ידה שפע נעם העליון שהיא בחי' אהבה ושלום שמנעימין זה לזה ועי"ז נעשה הולדה ונתגדל כבודו ית' כנ"ל. וא"כ איך יעלה על הדעת להרבות עי"ז במחלוקת בפרט בשביל כבוד עצמו חו"ל. והגם כי כבר מבואר בפ' שהמחלוקת שבא"י בא ע"י המוחין הפגומים של חו"ל שנפלו לתוכם כנ"ל. א"כ אדרבא צריכים אנשי א"י להתעורר עי"ז בעצמו. כי לא די שלא זכו המוחין של חו"ל להתתקן על ידינו אף גם המוחין שלנו נפגמו על ידם עד שיהיו נעשין בבחי' חובלים בחי' מוחין של חו"ל חו"ל. אך כל זה אם הי' נעשה ממילא. אבל אחר אשר אנחנו יודעין כי בפנימיות דפנימיות גם מטרת כונתנו בשביל כבוד עצמינו חו"ל. א"כ אנחנו בעצמינו פוגמין את המוחין של א"י ע"י שפוגמין בזה בכבודו ית' שמזה באה בחי' המוחין של חו"ל. ומה שמבואר כאן בפנים שהמחלוקת שבא"י בא מבחי' המוחין של חו"ל הפגומים מאד שאינם יכולים להתתקן זה מדבר אם המחלוקת שבא"י היא לשם שמים באמת. אך מאחר שהמוחין שלהם הם בחי' נעם היו צריכים להשוות עצמן תמיד באופן שלא יהי' שום מחלוקת בעולם אפי' לשם שמים. אך זה בא מבחי' המוחין של חו"ל כנ"ל. וגם על זה העצה לברוח מהמחלוקת ולרדוף אחר השלום בכל האפשר אך הלב יודע אם לעקל וכו'. כי ע"פ רוב אם יתבוננו בעצמם יראו שאין כונתם שלימה במחלוקתם רק לשם שמים לבד אך יש בזה גם שאר פניות דקות או גסות לכ"א כפי בחינתו. ואז בוודאי צריכין לזוהר מאד לברוח ממחלוקת ולמעט בכבוד עצמן ולהרבות בכבוד המקום. ואז יזכו גם נותני צדקה שבחו"ל עם כלל אנשי חו"ל לקבל ולינק מבחי' המוחין של א"י ולחזות בנועם ד' ולבקר בהיכלו כמבואר בפנים.

¹⁴ ומחלוקת לשם שמים גרועה יותר, כי יש לו יותר מורה היתר, ופחות נקיפות מצפון.

אך דע, כי אלו המוחין של ח"ל חוץ לארץ שנעשו ע"י פגם הכבוד כנ"ל הם מבקשים לעצמן תיקון, משמע שכל פגם בכבוד ה' נברא ממנו איזה בריה פגומה שצריכה תיקון, והיא נקראת מוחין של חו"ל דהיינו בריה עם חכמה פגומה, שמהותה לפגום בכבוד.

והתיקון של אלו המוחין של ח"ל חוץ לארץ הוא בעת ששופע נועם העליון שע"ז נעשה התגלות הכבוד, אז הוא זמן תיקונם של אלו המוחין של ח"ל שכיון שהם פגם כבוד שמים, תיקונם הוא להיכלל ולהתבטל במוחין של א"י כש מכח איתערותא דלתתא שופע נועם העליון שהוא גילוי כבוד שמים, כפי שיתבאר לקמן באריכות :

נמצא שנעם העליון הוא שרש חכמת א"י ומכוחו נעשה גילוי כבוד שמים בכל מקום ובכל דבר, והוא תיקון העולם כי כבוד הוא תיקון העולם, כי כל העולם נברא בשביל הכבוד כמו שכתוב (ישעיה מג/מ"ו) **לכבודי בראתיו וכו' היינו בשביל כבוד השם יתברך.** ורצה שיתגלה כבודו דווקא מתוך העלם אבל לא העלם גמור, לכן ברא עולם בעשרה מאמרות שהן לבוש שמכסה ומגלה/מ"ב את כבודו ית', ליתן שכר למגלה אותו מתוך ההעלם הזה דייקא, **כי יש כבוד פרטי לכל מאמר ומאמר של העשרה מאמרות שבהם נברא העולם [מ"ח] אשר בשביל אותו הכבוד היה זה המאמר שעל ידו נברא חלק פלוני מהבריאה. נמצא שכל מאמר ומאמר יש לו כבוד מיוחד שבשביל זה הכבוד היה אותו המאמר. כי זה המאמר שבו נברא חלק פלוני מהבריאה היה בשביל כבוד זה, כדי שיגיע כבוד זה להש"י. וכן מאמר אחר שבו נברא חלק אחר מהבריאה היה בשביל כבוד אחר שיגיע אותו הכבוד להש"י. וכן כל המאמרות כולם היו רק בשביל כבוד הש"י, אשר בשביל זה נברא העולם כנ"ל משמע אפילו בראשית מאמר הסתום שממנו החיות למקומות המטונפים (כמבואר בתורה יב תנינא) שכביכול אין מהם כבוד, ועיין ביאור הליקוטים/מ"ט ששואל כיון שרק מוחין של א"י הם כבוד שמים ואילו מוחין של חו"ל הם פגם הכבוד וא"י היא נקודה קטנה בעולם, מה הכוונה שכל העולם נברא לכבודו ית', הרי אדרבה רובו הגדול מאד, נמשך ממנו פגם הכבוד, ותיריך שלרוב האור שבנעם העליון שבא"י, כל שאר ארצות בטלות אליו, ואדרבה א"א היה לקבל ממנו ללא החובלים בו, שמחלקים אותו לפרטים שאפשר לקבל/ע"ש :**

^{מ"א} ישעיה פרק מג (ז) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו:

^{מ"ב} כידוע שכל לבוש מכסה אבל גם מגלה כי בלעדיו היה רבוי אור שהוא העלם גדול יותר.

^{מ"ג} אבות פ"ה מ"א

^{מ"ט} **ביאור הליקוטים** אות ח- לכאורה יש להתפלא קצת באריכות לשונו הקדושה בתחלת המאמר, שכל אחד מישראל יש לו חלק בארץ ישראל, וכל אחד כפי חלקו מקבל ויונק מהמוחין של ארץ ישראל. ולא ספק את עצמו במה שמבואר מהמדרש בדרך כלל, שטיקור המוח והחכמה הוא בארץ ישראל. כי הלא גם לפי זה לבד היינו מבינים בעצמינו, שכל אחד כפי חלקו בארץ ישראל כן מקבל מהמוח שבה. וטרם נבוא לבאר בזה, הנני לדלג מענין לענין, בהבאתו את המאמר חו"ל שכל מה שברא הקדוש ברוך הוא לא בראו אלא לכבודו. כי גם לפי זה יש להתפלא לכאורה בהמבואר מדבריו הקדושים, שלא נברא ונמצא לנועם המוחין אשר להולדה והתגלות הכבוד רק הארץ הזאת, וכמוהא מאה פעמים ארצות העממים, אשר לא זה בלבד שלא נמצא בהם נועם המוחין להתגלות הכבוד, עוד בתכלית ההיפך נחשבים לחובלים והשופכים דם, ומחסרים את האדם והכבוד אשר מאתו, זה לעומת זה כנ"ל. ועוד נפיתלם לתוך הנעימים, מתגברים לפעמים לקלקל גם אותו. וממילא מבואר, שבקלקולם נתקלקל ונתמעט גם ההולדה והכבוד אשר מהם. ונמצא מזה לכאורה סתירה למשנת חו"ל הנ"ל, שכל מה שברא הקדוש ברוך הוא לא ברא אלא לכבודו כנ"ל. ואולם, בכל הנ"ל יש לבאר, כי אף על פי שנתצמצם נקודת הארץ להיות קטנה ומעוטה משאר הארצות, אבל רחבה וגדולה היא בכמות ואיכות נועם ומתיקות התורה שבה לאין סוף, וכנ"ל בדיבור המתחיל נעימות וכו'. עד שלא היה שום אופן להשיג ולחזות בזה הנועם [שהוא כבודו יתברך כנ"ל], אם לא מה שמפליא להמציא כנגדם את החובלים ברבוי מופלג כל כך, אשר יבואו ויפלו באלה המוחין מהנועם, כדי להתתקן. ושגם בתיקונם, גורמים לחלק מאור הנועם לחלקים. ובאמצעות ההתחלקות לבד, זוכה האדם לחזות ולהשיג בהם. ויש לפרש, שמחמת זה צמצם הבורא יתברך גם בתחלת הבריאה ליתן רווח והפסק במאמרו, עד אשר באו במספר עשרה לעשר הקדושות שבארצינו כנ"ל:

^י **צ"ע** שלכאורה החובלים לא מחלקים את אור הנעם אלא מקשים קבלתו בכלי עשייה ואולי כוונתו שע"י שמקשים על הרוצה לקבל את הנעם זה בעצמו ניסיון למבקשו האם באמת רוצה עד שמוכן להתגבר על קשיים או שרוצה אותו רק אם יקבלו בקלות, זה בעצמו, כאילו שמחלק את האור כי הקשיים עושים לאדם כלי לקבלו ובלא זה הוא רבוי אור, נמצא שהקשיים כאילו חלקו את האור.

וע"כ כשאחד מישראל זוכה לראות בעצמו איזה התגלות הכבוד, היינו כשיש לו איזה כבוד שמכבדים אותו, אזי הוא צריך לידע מאיזה מאמר נתהוה זה הכבוד שחלקו לו, אשר בשביל זה הכבוד שחלקו לו היה אותו המאמר מעשרה מאמרות שעל ידו נברא חלק מהבריאה כנ"ל כדי שיוכל להחזיר את הכבוד להקב"ה, ודווקא באופן פרטי למאמר השייך לאותו חלק מהבריאה שממנו בא הכבוד הזה, כדי לגלות בפירוש שהוא ית' אמר ויהי. ולא מספיק רק לעלות את הכבוד בכלליות להקב"ה, כי כשאנו מבורר אזי ממילא הוא מיוחס לבראשית מאמר סתום ונאחז בו חילופי היכלי התמורות ששם.

ובוודאי לאו כל אדם זוכה לזה, להרגיש^א בעצמו התגלות כבוד אלקים^ב דהיינו כבוד הש"י. אבל אלו שהם בהיכלא דמלכא דבוקים בו ית' ונכללים בו בביטול גמור כאילו אין להם מציאות עצמית, ועל ידי זה כשיש להם איזה כבוד, אזי אין לוקחין לעצמן כלל מן הכבוד, רק ע"י שלא מרגישים מציאות עצמם כלל, שום כבוד לא מייחסים עצמם, וממילא הם מעלין כל הכבוד להש"י כדי שיתגדל ויתעלה כבודו ית' [ג], כדי שיהיה עי"ז תיקון העולם כנ"ל. והם מבינים בהכבוד שבא להם, מאיזה מאמר נתהוה זה הכבוד, אשר בשביל זה הכבוד היה אותו המאמר שעל ידו נברא חלק מהבריאה כנ"ל.

צ"ע האם רבנו מגלה כאן חידוש של עבודה גבוהה מאד ונעלמת של צדיקים גדולים שכל כבוד, לא רק שלא לוקחים לעצמם, אלא עוד יודעים לברר אותו ולשייך אותו לאיזה מאמר מעשרה מאמרות הוא שייך^ד. או שבאמת זה שייך לכל אחד, כי כל מעשה שאדם עושה אם יחשוב איזה מאמרות היו לו לסיוע, או האם יש איזה מאמר מעשרה מאמרות שאם לא היה נברא כלל היה אפשר שיצליח במה שעשה. נמצא שכל מעשה הצלחה ועל כל כשרון שמכבדים אדם, הכח לעשות אותו הוא מהמון פרטים שמקורם בבריאת העשרה מאמרות, כי בלי אור א"א ובלוי עצים א"א ובלוי עוד בני אדם ואכילה ושתיה א"א, והכל השתתף בהצלחתו. ואם תמיד בכל הצלחה שהצליח מיד מודה להקב"ה על כל פרטי הבריאה שעל ידם הצליח, כמעט אין סוף לתודות שצריך לומר והכל הם גילוי כבודו ית' שהוא אמר ויהי את כל פרטי הבריאה שעל ידם הצליח. וגם בזה יש מדרגות כמבואר בתורה יא שיש יחודא תתאה שאני עושה רק לכבודו, ויחודא עילאה של בני היכלא דמלכא שהקב"ה עושה על ידי כי לי אין מציאות כלל.

וזה בחי' (תהלים כט)^ה ובהיכלו כולו אומר כבוד, פשוטו שבבית המקדש כבודו גלוי, ורבנו דורש בהיכלו היינו שאצל אלו שהם בהיכלא דמלכא, הכבוד הוא כולו אומר, היינו כולו מאמר המגלה שהקב"ה ברא חלק זה של בריאה והיינו כבוד. כי הכבוד שיש להם, הוא כולו רק בשביל המאמר שנתהוה בשביל זה הכבוד, אשר על ידו נברא חלק מהבריאה כנ"ל :

וזה בחי' הילדים שביקש נבוכדנצר שיעמדו לפניו, שיש בהם שש מעלות – אשר אין בהם כל מום, וטובי מראה, משכילים, בכל חכמה, יודעי דעת, ומביני מדע (דניאל א)^ו ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך זו המעלה

^א לעיל כתב לראות בעצמו וכאן כתב להרגיש, אולי רוצה לומר שלראות כבוד יכול כל אחד אבל להרגיש כבוד זה רק מי שהוא מבני היכלא דמלכא

^ב עיין תורה ו' [א] פי צריך כל אדם למעט בכבוד עצמו ולהרבות בכבוד המקום (א). פי מי שרודף אחר הכבוד, אינו זוכה לכבוד אלקים, אלא לכבוד של מלכים, שנאמר בו (משלי כ"ה): "כבוד מלכים חקר דבר", והכל חוקרים אחריו ושואלים: מי הוא זה ואיזהו, שחולקים לו כבוד הנה, וחולקים עליו, שאומרים שאינו ראוי לכבוד הנה: אבל מי שבורח מן הכבוד, שממעט בכבוד עצמו ומרבה בכבוד המקום, אזי הוא זוכה לכבוד אלהים, ואז אין בני אדם חוקרים על כבודו אם הוא ראוי אם לאו, ועליו נאמר (שם): "כבוד אלהים הסתר דבר", פי אסור לחקר על הכבוד הנה: [ב] ואי אפשר לזכות לכבוד הנה, אלא על ידי תשובה. ועקר התשובה כשישמע בוינו, ידם וישתק, פי לית כבוד בלא כ"ף (ב), והכ"ף הוא כתר (ג), בחינת אהיה, בחינת תשובה:

^ג לעיל תורה קצד נתבאר הצד השלילי בזה

^ד יש כאן חידוש שלא נמצא במקום אחר כי בדרך כלל מבארים שע"י כל מאמר נברא חלק בריאה ואדם ע"י שמשתמש בו לצורך מצווה לשם שמים מגלה שתכלית הבריאה של אותו דבר נברא לכבודו ית'. וכמבואר באריכות בתורה יז. אלא ששם זה מתחיל מפרט בבריאה שאני מכבד על ידו את הקב"ה. אבל כאן אחרי שבא כבוד לאדם איך אפשר לשייך אותו לאיזה מאמר? ואולי הכוונה לכל הצלחה של אדם בכל ענין שהוא כגון שיועד לצוד או לבשל חיות או לדוג או לבשל דגים טעימים או להאיר אור או להנות אחרים מהאור או לצלם תמונות יפות שזה גם ע"י האור, או לצייר שזה ע"י עצים ופירות שמהם נעשה הבד והצבעים, כל הצלחה כזו היא שאני משתמש באיזה חלק בריאה ועל ידו לוקח לעצמי כבוד על כשרוני הרב באותו ענין וצריך בכל הצלחה לזכור שאותו חלק בריאה נברא מאיזה מאמר רק לכבודו ית' ולא לכבודי, ואני צריך רק לשמש שליח לגלות כבודו ית' מאותו חלק בריאה. נמצא שתחילה בוודאי הם עושים כל מעשה הנ"ל רק לכבודו ית' אלא שאם בני אדם טועים לשבח אותם על כשרונם, אזי כיון שהם לא מייחסים לעצמם מציאות, רואים רק את הקב"ה שרק כבודו מתגלה בכל מעשה הנ"ל, דהיינו שיצא מכח אל הפועל כוונתו בבריאת אותו חלק בריאה שעל ידו התגלה ההצלחה הזו.

^ה תהלים פרק כט (ט) קול ירדך יחולל אילות ויחשף יערות ובהיכלו בלו אמר פבור:

מצודות דוד (ט) ויחשוף יערות – כי ישבר ויפיל כל עצי היערות וישארו א"כ היערות מגולים ופנוים מן האילנות והכל הוא דרך משל על מפלת אויבי ה'. ובהיכלו – כל הבאים בבית המקדש יאמרו הנה עתה נראה כבודו:

^ו דניאל פרק א' (ד) ילדים אשר אין בהם כל מאום (מום) וטובי מראה ומשכילים בכל חכמה וידעי דעת ומביני מדע ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך וללמדם ספר ולשון כשדים:

השישית, ודרשו בגמ' סנהדרין צג:ו (הובא בפרש"י) שיש בהם כח לעמוד לפני המלך, דהיינו לאנוס עצמם משחוק, ומשחק, ונקבים. ורבנו דורש שהכוונה לצדיקים שנכללים בו עד שנחשב כעומדים בהיכל המלך תמיד ואשר כח בהם לתקן את הכת, כי כח זה בחי' כח' אתוון דמעשה בראשית (ת"ז תי' יח ו'י) דהיינו כ"ח אותיות (בראשיתבראאלקיסאתהשמיסאתהארץ) שבפסוק הראשון בתורה שבו כלול כל מעשה בראשית, דהיינו שהוא המאמר הסתום שבו נבראה כל הבריאה בכח, נמצא שכלול בו בחי' עשרה מאמרות שבהם נברא העולם שעל ידי תשעה שאינם סתומים נברא אח"כ בפועל. היינו שאלו הצדיקים שהם בהיכלא דמלכא הם מגליין ומאירין כח' אתוון הנ"ל ע"י הכבוד כנ"ל כי ע"י שכל כבוד הם מיד משייכים למאמר שברא אותו, הם מיד מגלים שהקב"ה ברא חלק זה שנברא במאמר הזה, וע"י גם מתגלה שאת כל הבריאה ברא הקב"ה, וע"י נותנים כח לכל הכ"ח אותיות של מעשה בראשית, ונמשך תיקון הכבוד ושפע לכל הבריאה. כי אע"פ שצריך כל כבוד לברר מאיזה מאמר, נמשך ולא מספיק שיעלה את הכבוד להקב"ה בכלליות, כדי להפקיע מאחיזות היכלי התמורות שמאמר הסתום, אע"פ אחרי שמברר, אזי עיקר התיקון הוא שע"י עולה הכבוד למאמר הסתום דייקא לתת כח לכ"ח אתוון דמעשה בראשית שבו.

וזהו שרמו הכתוב ואשר כח בהם לעמוד וכו' גם לפי פשוטו של מקרא [י]. היינו כח ממש, כי בוודאי צריך שיהיה להם כח וגבורה לעמוד בזה להיות תמיד בביטול עצמם כל כך עד שנכללים בו ואין להם מציאות עצמית, כדי שיזכו להיות בהיכלא דמלכא בביטול גמור למלך, שע"י הם כמו'י בהיכל המלך אשר שם הכבוד הוא כולו אומר כנ"ל שכל כבוד שמכבדים אותם מיד הוא מתפרש ככבוד שמים ומתייחס

פרש"י (ד) ואשר כח בהם – פירשו רז"ל (סנהדרין צג:) שיהיו אונסין עצמן מן השחוק ומן השיחה ומן השינה מפני אימת מלכות ושמעמידים עצמן כשנצרכים לנקביהם. וללמדם ספר – מוסב על אשר כח בהם:

מצודות דוד (ד) כל מאום – ר"ל שום מום כלל וכלל לא כמו לא תאכלו כל נבלה (דברים יא). וטובי מראה – בלובן ובהירות. בכל חכמה – יהיו משכילים בכל מיני חכמות. ויודעי דעת – ר"ל בתחלת אמרי המדבר ישכילו לדעת דעתו ותוכן כוונתו ומה יהיו אחרית אמריו. ומביני מדע – ר"ל שיהיו צחים בלשונותם במיטב הדבור להבין לזולת מה במדעי לבבם ובמחשבתם. ואשר כח בהם – להתגבר על הטבע לאנוס ולעצור מן השחוק והשינה וכדומה למען יעמדו בהיכל מלך מבלי שום מניעה וכאשר ראוי והגון. וללמדם ספר – מוסב על המקרא שלפניו לומר להביא מבני ישראל וגו' וללמדם ספר וגו' והוא המכתב והלשון:

סנהדרין צג: עין יעקב אות קמו – דניאל, חנניה, מישאל ועזריה, דכתיב בהו, (דניאל א) "ילדים אשר אין בהם כל מאום וטובי מראה וגו', ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך" וגו'. מאי "אשר אין בהם כל מאום"? אמר רבי חמא בר (חניניה) וְחַנְיָא, אֶפְלוּ בְרִיבְרָא דְבוּסִילְתָא, לָא הוּהּ בְּהוּ (שלא זייכיס הקו). מאי "ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך"? אמר רבי חמא ברבי חנינא, מלמד, שהיו אונסין את עצמן מן השחוק ומן השיחה (בעלה) ומן השנה, ומעמידין על עצמן בשעה שנוצרכים לנקביהם, מפני אימת מלכות:

פרש"י – אשר אין בהם כל מום, וטובי מראה, משכילים, בכל חכמה, יודעי דעת, ומביני מדע, ואשר כח בהם, הרי שש (מעלות):

^ח בתשכס-כ"ח

^ט דף סח. ועיין לעיל תורה טד ומח בחלק הראשון

תקן כב דף סח. – אכל אם תב בתיבתא אס עז בתשובה על שפנס בתורה שהיא בתפארת, תב ההוא פח לגביה דאיהי שכינתא עלאה אז חוזר אליו אורו הכח של הארת הבינה שהיא השכינה העליונה, כי מלת תשובה היא אורחות תשובה, והיינו ה' של הבינה תשוב אליו להלילו, בההוא זמנא אֶתְקִיָּים ביה בואות הזמן כשחוזר בתשובה מתקיים בו מה שכתוב וְאֵתָן אֲדָם תַּחְתֵּיךָ וְלֵאמֹים תַּחַת נַפְשֶׁךָ ומפני מאי אָדָם מי הוא אותו האדם שנותן אורו הקב"ה כופר במקומו, ואמר הָא אֲוִקְמוּהוּ הכי אמרו חז"ל (בבבא מציעא דף סב ע"ב), אֵל תִּקְרִי אָדָם אֵלָא אָדָם, וכן מה שכתוב וְלֵאמֹים גם כן הכונה על אלוס שהוא עשו שכתוב בו וְלֵאמֹ מְלֵאכִים וְרִ"ל שיתן הקב"ה להמקטרג אלס מורע עשו תמורת אלס מורע יעקב לפי שזכר בתשובה.

ואמר בההוא זמנא בואות הזמן של ביאת הגואל, יתקיים הפסוק ולאוס מלאוס יאמן, והיינו אומה דישארל יתקפון על אומה דעשו או האומה של ישראל יתחזקו ויתגברו על האומה של עשו, בהילא דהאי פח כ"ח של הארות הבינה שהאיר אז, דאתלבש בשבע תיבין דעובדא דבראשית שנתלבש הארת הבינה במלכות שהיא כוד שזע חיבות של פסוק הרלשון שבתורה, שנאמר "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ", כי כ"ח אתוון שכינתא עלאה הכ"ח אורחות של פסוק זה רומזות על הכ"ח של השכינה העליונה, שבע תיבין כליין בשכינתא ותאה ומנין שזע חיבות שנפסוק זה, שטוללת בתוכס הארות הכ"ח אורחות של הבינה, כלולת בשכינה התחתונה, וכ"ח זה יקומו שמי השכינות לעזרת ישראל שעת הגאולה. (כ"ח והגר"ל)

גה נודע כי בכל אצבע יש שלשה פרקים, מלבד האגודל שאין בו רק שני פרקים, הרי בכל יד יש י"ד פרקים ובשתי ידים יש כ"ח פרקים, והנה עשר אצבעות של שתי ידים הם כנגד עשר אורחות של השם מ"ה שחכמה, וכ"ח הפרקים של שתי ידים, הם כנגד כ"ח אורחות למלא דמלא דקס מ"ה שצניעה.

וזה שאמר כי והאי כ"ח איהו רנא דכ"ח פרקין דעשר אצבעות וכ"ח הזה של הבינה הוא כוד של כ"ח פרקים שיש בעשר אצבעות של שתי ידים, דבהון שנהס כתוב והיה כאשר ירים משה ידו והיינו שמי ידו שהם כוד כ"ח הארות הבינה, הרים והעלה אותם משה לחכמה, ועל ידי זה גרס יחוד חכמה ובינה, ואז וְגָבַר יִשְׂרָאֵל על עמלק, וְגָבַר דָּא אֲוִקְמוּהוּ וְזָרְזָם לְבָרְכָהּ ובגבול זה אמרו חז"ל בספר הבהיר (אות ט), למי גושאיים פפיים, לרום השמים דהיינו (ה"ג ד"ר) דצריך האי פח כ"ח לקא ליה לגבי הקמה שצריך להעלות את כ"ח הזה של הבינה ששפתי הידים אל החכמה, ולחברם לויחדם יחד, וְדָא איהו וזו החכמה הנקראת רום שמים כי היא למעלה מ"ח הנקרא שמים, ואמר וְאֵיהוּ וחכמה היא כוד עשר אורחות של השם יו"ד ה"א וא"ו ה"א, דשאר י בעשר אצבעין על האי פ"ח שהיא שורה בעשר אצבעות על הכ"ח פרקים שנהס שזמל הבינה, וְאֵיהוּ חֲכֻמָּה פ"ח מ"ה והוא החכמה שהיא אורחות כ"ח מ"ה, לפי שהיא כוללת עמה את בינה שיש בה כ"ח הארות. (הגר"ל ומפדשס)

והאי פח חה הכח של הבינה, עליה אָתְמַר עליו נאמר וְאֵשֶׁר פח בהם שיש בהם כ"ח הבינה, לעמוד בהיכל המלך ומפני לעמוד בצלוחתא דעמידה לעמוד בתפלת העמידה, דהיינו בתפלת הלחש, ולגרסו יחוד ז"ן בצרכת שיש שלום בזה הארות הבינה, ואמר מש"כ ביהכל המלך היינו בהיכל המלך סתם שהוא ז"ל ולא מלך העליון שהוא החכמה, והיכל שלו דא אדני" דסליק לחושבן היכ"ל הוא השם אדני"י שמספרו היכ"ל, והיינו המלכות שהיא היכל לז"א שצריך לייחדם בתפלת העמידה.

^א בתשכס-כ"ח

^ב לאופקי מדרש שבה היינו כ"ח אתון דמ"ב הני"ל

^ג כי הכוונה מצד ההשגה והיכן שאדם חושב שם הוא נמצא (במבואר בתורה בא עפ"י הבעש"ט)

לאותו המאמר שממנו בא ועי"ז נמשך תיקון הכבוד עד המאמר הסתום הכולל את כל הבריאה בחי' כ"ח אתון דמ"ב כנ"ל :

ועיקר הכבוד של הש"י נתגלה רק על ידי האדם [י']. דהיינו בעל בחירה שיכול לפגום בכבוד ואעפ"כ בוחר לכבד זה עיקר הכבוד.

כי האדם הוא תכלית כל הנבראים^{טו}, דהיינו שהאדם הוא סוף כוונת ה' בבריאת הנבראים, דהיינו שכל הנבראים נבראו לשמש את האדם עמ"נ שהוא יגלה את כבוד ה' בעולם.

כי עיקר הבריאה היתה בשביל האדם [טו]/[י']. **כי עיקר התגלות כבודו ית' הוא ע"י האדם** [י"ן] הכוונה כנ"ל שהקב"ה ברא הכל לכבוד עצמו, כמ"ש לכבודי בראתיו וכו', וכיון שרק אדם יכול לגלות כבודו, לכן עיקר הבריאה בשביל האדם שיגלה כבודו ית'.

והטעם שרק אדם יכול לכבד, כי רק בעל בחירה יכול לכבד/טו, כי מי שאנסוהו לכבד את המלך אין זה כבוד למלך, רק מי שיכול לא לכבד ואעפ"כ הוא מבין שצריך לכבד זהו הכבוד ולכן עיקר הכבוד מהרחוקים דייקא, דהיינו עד כמה שמצד עצמו הוא רחוק מלכבד ואעפ"כ הופך עצמו להיות מכבד זה יותר הוכחה על גדולת המכובד. לכן הכבוד שמכבדים הצדיקים יש בו בחי' שהקב"ה מכבד את עצמו, ובוודאי מי שאומר על עצמו שהוא מכובד אין זה ראייה/כז כמו שאומרים זאת אחרים עליו.

וע"כ ע"י ההולדה כשנולדין ונתרביין בני אדם ביותר עי"ז נתגלה כבודו ביותר, כי עיקר התגלות הכבוד ע"י בני אדם כנ"ל כפשוטו אפילו אם כולם מגלים את אותו הכבוד טובים השנים מן האחד וכ"ש רבים, וכ"ש אליבא דאמת שכל אחד מגלה את הכבוד לפי הבחינה שלו, ובתורה יז מבואר יותר שכל פרט בבריאה מכוון לפרט מכלל ישראל שהוא דייקא שצריך להחזיר את הכבוד מזה הפרט בבריאה. ועוד גם כיון שמתחלק גילוי הכבוד לרבים קל יותר להשלים המלאכה כמבואר בביה"ל/כא :

^ט דהיינו בעל בחירה דיוקא

^{טו} צ"ע לכאורה צריך לומר להפך שכיון שרק אדם יכול לגלות כבודו ית' לכן הוא תכלית הבריאה

^{טז} * ברכות ו: [כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה:]

^י ברכות דף ו: ואמר רבי חלבו אמר רב הונא כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין שנאמר (קהלת יב יג) "סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא וגו'", מאי "כי זה כל האדם"? אמר רבי אלעזר אמר הקדוש ברוך הוא כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה. רבי אבא בר כהנא אמר שקול זה כנגד כל העולם כולו. רבי שמעון בן עזאי אומר ואמרי לה רבי שמעון בן זומא אומר כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה:

מהרש"א – (ח"א דף ו' ע"ב) סוף דבר הכל נשמע וגו'. דלפי פשוטו ה"ל למכתב הכל תשמע בלשון צווי לנוכח כמו שסיים את האלהים ירא וגו' ואמר על זה מאי כי זה כל האדם כו' דלפי פשטיה דהכתוב מדבר בלשון צווי את האלהים ירא וגו' יהיה פירושו נתינת טעם כי לדבר זה שהוא היראה נברא האדם כפירש"י בספר קהלת אבל השתא דהכל נשמע את האלהים ירא וגו' מדבר בשבח ומעלה של ירא אלהים יש לנו לפרש ג"כ סיפא דקרא כי זה כל האדם בשבח של ירא אלהים למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ולא פליגי אלא כל חד וחד חדא מג' עולמות נקט במלתיה ז"ש כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל האדם דהיינו גם עולם המלאכים לא נברא אלא בשביל האדם שהוא בעל בחירה כדי לזכותו אם יהיה ירא אלהים וישמור מצותיו כדאיתא במדרשות ושומר שקול הוא כנגד כל העולם דהיינו עולם האמצעי כמ"ש (ב"ב ע"ה ע"א) פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה ובשאר צדיקים כתיב והמשכילים יזהירו כוונה הרקיע וכוכבים וגו' ושומר כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה דהיינו עולם התחתון לא נברא אלא לצוות לו בעלמא כדי שישמשו אותו ויעשו עבודתו כדאמרי' בפ' הרואה (לקמן נ"ח ע"א) בן זומא ראה אוכלסא ע"ג מעלה בהר הבית אמר ברוך שברא כל אלו לשמשני וק"ל:

^י עיין לעיל תורה צד

^י גם מה שמבואר שאדם הוא בעל בחירה, אליבא דאמת עפ"י רוב הבחירה שלו היא בכח, כי לא תמיד מוציא אותה מכח לפועל (כפי שמעתי מהר"י/ח) כי האמת כשמעיינים בזה יותר לעומק מגלים שרוב העולם כמעט לא משתמשים בכח הבחירה שניתן להם, כיון שמראש מוותרים ליצדה"ר ומתפתים לו בקלות, לכן עיקר בעל הבחירה הוא מי שנלחם ביצה"ר, אבל אדם שרואה עוגה טעימה ומיד אוכל לא בחר לאכול אלא הניח עצמו להנהגת תאוותו. וחז"ל רמזו לזה במאמר מותר האדם מן הבהמה אין, דהיינו הכח לומר לו לתאוות, זה מותר האדם על הבהמה. ויש בזה מדרגות יש שהבחירה שלהם היא על איסור גמור שרק בזה אומרים לא לתאוה, אבל על היתר אין להם בחירה כנ"ל כדוגמת העוגה, ויש שנפלו ח"ו גם מזה וגם לדבר איסור לא תמיד אומרים לא. אבל צדיק הוא שהבחירה שלו היא על כל דבר ואפילו על הנאה מדבר היתר שוקל היטב אם הוא מותר או מיותר, (ביוד חכמה)

ויש להקשות אם העבירות שלנו הם לא בבחירה, מדוע יש עליהן עונש. זה לא קשה כי אם על בחירה ברע דהיינו שנלחם אלא שהפסיד יש עונש על ויתור מלכתחילה להילחם ביצר בוודאי יש עונש.

^כ ואעפ"י שאינו דומה אדם שאומר על עצמו שהוא מכובד, להקב"ה שאומר זאת על עצמו, כי הקב"ה חותמו אמת, אבל אין הכוונה כאן מצד האמת כי זה בוודאי שמי שברא את כל העולם וברוח פיו מקיים אותו תמיד ובכל יום מחדש מעשה בראשית ומשיגה בכל רגע על כל פרט בו בוודאי שאין חשוב ומכובד ממנו. אבל עיקר הכוונה היא שכבודו יתגלה בעולם החשוך הזה, ועל כן עיקר הכבוד דייקא מהרחוקים שנמצאים בחושך ושם הם מודים באמת.

^{כא} עיין באה"ל אות ט' מבאר ששורש הו' מיני נעיונות טעם פירות א"י הן ז' מיני רוחניות שיש בעשר קדושות שבה עד שבאים למספר שבעים והם בחי' שבעים פנים שבהפנימיות והנסתר שבתורה (שזה עיקר הנעם שבה כנודע) והם מכוונים כנגד שבעים נפש שבתולדות יעקב שלכן הכרח ההולדה להתגלות הכבוד כי ע"י רובי הנפשות יתחלק א"ס הנעם ליותר חלקים שרק עי"ז יש יכולת לינק ולקבל ולהרגיש נעם המוחין אשר בארצנו ולפ"ז יתבאר הפסוק לאלה תחלק הארץ שהכוונה למוחין שבה שכפי ההתחלקות כן התפיסה בו ונראה מבואר ממה שנקראים ע' נפש שצריך את שניהם דייקא את ההתחלקות לע' ויותר ומאידך את ההתכללות של כל נפש שתיהיה כלולה מכולם כדי לקבל הנעם.

עד כאן דיבר בעיקר מהחסרון של המוחין של חו"ל, ולא הזכיר את שבח המוחין של א"י, (רק הזכיר מאחז"ל אין כחכמת א"י), ועתה יבאר גם שבח המוחין של א"י שהם נעימות וכבוד שבין החכמים.

ודע כי מוחין של א"י הם בחי' נועם [כב/כג] היא הארת אמת ואמונה השופעת תדיר בא"י והוא שורש לכל מיני נעימות, בין בטעם הפירות ובין בהליכות דרך ארץ, שתלמידי חכמים שבא"י נעימי הליכות ונוחים זה לזה, לא מתנצחים/ב¹ ולא כעסנים. **ומוחין של ח"ל** הם הארת האמת המתפשטת מא"י דרך השרים השולטים בחו"ל היא חלשה ביותר לכן **הם בחי' חובלים** כי אויר ארץ העמים טמא וגורם להיות מתנצח וכעס/ב² **כ"ש (זכריה יא) ב' ו** ואקח לי שני מקלות/ב³ **לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים**, פשט הפסוק מדבר מעם ישראל שהקב"ה הנדיג אותם בשתי הנהגות פעם ע"י מנהיג שנהג בנעם ופעם ע"י מנהיג שנהג בתקיפות. וחז"ל דרשו שהפסוק רומז לעם ישראל, שהנמצא בארץ טבעו בנעם, והנמצא בגלות, המקום גורם שטבעו גס וחובל, וזהו **וארז"ל (סנהדרין כד) ב' ו** **נועם אלו ת"ח שבא"י שמנעימים זה לזה בהלכה** שנעימים זה לזה ומכבדים זה את

¹ עיין לק"ה כיבוד אב ואם ב סוף אות ד - נעם גימ' קס"א ואבא מלוכש שם כידוע וכמוכא כל זה בכתבים:

² לק"ה כבוד אב ואם הלכה ב ד' - ועל פן היתה הגאולה על ידי משה שהיא פחינת דעת עליון, פחינת נעם העליון, פי משה הוא פחינת קפ"ד קס"א שהם אב ואם שנה פחינת נעם העליון. פי נעם גימטריא קס"א ואבא מלוכש שם כידוע וכמוכא כל זה בכתבים:

נראה כוונת מוהר"ן כאן שהנעם הוא הארת הבינה ע"י יחוד חו"ב התדיר דהיינו הארה שלא תלויה במעשה התחתונים אבל אפשר לחזק אותה ע"י מעשה איתערוותא דלתתא וכמבואר כל זה בלק"ה ערובי תחומין ה' בביאור כוונת הארז"ל לקריאת שמע עפ"י תורה ה' תנינא. נמצא שהארת האמת והאמונה מאירה ביותר בבית המקדש וממנה לכל ישראל וממנה לכל הארצות והקרוב יותר למקדש וזכה יותר, וזו מעלת ארץ ישראל, רק שכאן בתורה זו מכנה את ההארה הזו נעם מצד מה שמתבטאת גם באריכות אפים סבלנות וענווה. וזו כוונת רבנו שהנעם שופע תמיד הכוונה ליחוד אבא ואמא התדיר בבחי' תרין רעין דלא מתפרשין, ומה שמבאר שלפי גודל הצדקה כן יש בכח הנעם לבטל את החובלים זה כי הצדקה מעוררת יחוד פנימי הנשפע מא"ס דרך כל העולמות לצורך הולדת נשמות, והוא אור נעם גדול שבכוחו לבטל את החובלים. כמבואר בלק"ה ע"ת הנ"ל. ועיין מזה בהקדמה.

³ גנות מדת הנצחנות עיין תורה קב - וגם נצח ישראל לא ישקר (שמואל א ט"ו). פי זה ידוע, שמדת הנצחון אינה סובלת האמות, פי אף אם יראה לעינים דבר אמת, ידחה אותו מתחת הנצחון, וזה מברר מאד.

⁴ כמבואר בגמ' נדרים כב. - עולא במיסקיה (כשעלה) לארעא (לרצן) דישאל איתלוו ליה תרין בני חוזאי בהדיה, (הלכו עימו שנים מהעיר חוזאי) קם חד שחטיה לחבריה, אמר ליה (החולא) לעולא, יאות עבדי (האס נכון עשיתי) אמר ליה אין ופרע ליה (למי לו כן ותגלה את) בית השחיטה. כי אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר ליה דלמא חס ושלום אחזיקי ידי עוברי עבירה אמר ליה נפשך הצלת.

קא תמה רבי יוחנן מכדי כתיב ונתן ה' לך שם לב רגז בבבל כתיב (וא"כ איך יתכן שני חוזאי יעשו כל כך בא"י עד כדי שפכות דמים) אמר ליה (עולא) ההוא שעתא, (ודף כב): לא עברינן ירדנא (האעשה היה לפני שנכנסנו לרצן ישראל). אמר רבה בר רב הונא כל הכועס אפילו שכניה אינה חשובה כנגדו שנאמר רשע כגובה אפו כל ידרוש אין אלהים כל מזמותיו רבי ירמיה מדיפתי אמר משבח תלמודו ומוסיף טיפשות שנאמר כי כעס בחיק כסילים ינח וכתוב וסילי יפרוש אולת רב נחמן בר יצחק אמר בידוע שעונותיו מרובין מזכותיו שנאמר ובעל חימה רב פשע אמר רב אדא ברבי חנינא אלמלא (לא) חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד שערכה של ארץ ישראל הוא מאי טעמא כי ברוב חכמה רב כעס.

⁵ זכריה יא וזו וארעה את צאן ההרעה לכן עניי הצאן ואקח לי שני מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים וארעה את הצאן:

רש"י - וארעה את צאן ההרעה. כל אלה דברי הקב"ה לנביא ואני רעיתי אותם בימים הקדמונים: **לכן עניי הצאן**. אמת עניי הצאן היו כשהתחלתי לרעותם: **ואקח לי שני מקלות**. לסוף ימים חלקתים לשתי ממלכו' בעוונם: **לאחד קראתי נועם**. ירבעם אמר לנהלם לאט: **ולאחד קראתי חובלים**. רחבעם אמר להם ליסרם בעקרבים ולפי שדרך צאן לנהלן במקלו' קרא למושליהם מקלות:

מצודת דוד - וארעה. סיפר הנביא שכן עשה כאשר צוהו ה' ורעה את הצאן העומדות להריגה בבית המטבחים: **לכן עניי הצאן**. ר"ל חמלתי עליהם לרעותם בעבור כי היו הנכנעים והירודים שבכל הצאן: **ואקח לי**. לקחתי לי לצורך הנהגתם שתי מקלות: **נועם**. כי היה נעים ולא הכאיב בהכאתו: **חובלים**. כי היה מחבל ומשחית ומכאיב הרבה: **וארעה**. באלו שתי המקלות רעיתי את הצאן פעם במקל נועם בפעם במקל חובלי' הכל לפי הצורך ובא לרמוז על ההנהגה בני חשמונאי שמשלו בבי' השני שהיו בבי' הנהגו מתחילה משלו ג' בני מתתיהו בן יוחנן כ"ג יהודה ויהונתן ושמעון ומעשיהם והנהגותם היה בנועם ביראת ה' וכשרון מעשים ואחריהם קמו בניהם וזרעם הם הרשיעו לעשות והיו מחבלים ומשחיתים את העם כמוזכר ביוסיפון:

מצודת ציון - לכן. בעבור: **עניי**. ענין שפלות והכנעה: **מקלות**. מטות: **נועם**. מלשון נעימות ומתוק ואהוב: **חובלים**. מל' חבלה והשחתה:

⁶ מקלות - מבואר שגם הנעם היה מקל, ונ"ל כי באמת נעם וחובלים שניהם מקלות רק החילוק את מי מכים כי הנעם מכה את עצמו להכניע עזות גופו וחובלים מכה בחבירו להכניעו שיתבטל אליו ויסיים לדעתו.

⁷ סנהדרין כד. - א"ר אושעיא מאי דכתיב (זכריה יא-ז) ואקח לי (את) שני מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים נועם אלו ת"ח שבארץ ישראל שמנעימים זה לזה בהלכה חובלים אלו ת"ח שבבבל שמחבלים זה לזה בהלכה (זכריה יא-ג/טו) ויאמר (אלי) אלה [שני] בני היצהר העומדים וגו' ושנים זיתים עליה יצהר אמר רבי יצחק אלו ת"ח שבא"י שנוחין זה לזה בהלכה כשמן זית ושנים זיתים עליה אלו ת"ח שבבבל שמרויין זה לזה בהלכה כזית.

פרש"י - מחבלים. בלשון עז וחמה מקשין זה לזה ובני א"י נוחין יחד ומעיינין יחד ומתקן זה את דברי זה והשמועה יוצאה לאור: משמנין. נוחין כשמן:

מהרש"א - מ"ד ואקח לי שתי מקלות לאחד כו' עד במחשכים הושיבני כו'. מה שיש לדקדק בזה מה ענין המקלות לת"ח וע"ק למה קרא לת"ח שבא"י נועם בלשון יחיד ולת"ח שבבבל חובלים בלשון רבים וע"ק מאי ענין ב' מדות הללו שבהם שהם גסות הרוח ותנופה שנשאו האיפה בין השמים ובין הארץ וע"ק מה קאמר מאי בכל הרי מפורש בתורה כי שם בלל וגו' גם קשה לפירושו ר"ת בלולה במקרא כו' ואנו פוטרם עצמנו כו' מה ענינו לכאן דמשמע הכא דקחשיב חסרון ופחיתות תלמוד בבלי ועוד דתלמוד א"י נמי בלול כה"ג. **מבואר** דאמרינן פרק המדיר אמר אביי

זה, גם כשיש חילוקי דעות, וכמבואר גם בתורה קנה שבא"י מאיר האמת ועי"ז אמונה ועי"ז אריכות אפים וסבלנות, ומתבטל הכעס/כ"ט ואוירא דא"י מחכים והחכמה מסוגלת לשפלות וענווה/ל. **חובלים אלו ת"ח שבח"ל שחובלים/לא** זה לזה בהלכה [לב] שלא מכבדים את החולק עליהם בדעותיו, וקשה להם להודות בטעותם ומתנצחים, ואע"פ שהם ת"ח, כיון שהם בחו"ל שם האויר טמא ולא מבטל מדות רעות. הכוונה שהמקום גורם לזה אבל צדיקים ע"י שיונקים ממוחין של א"י מתגברים על זה, אבל ע"י מלחמה, ועוד לפי המבואר לקמן (שפגמי הכבוד באים להתתקן בנעם שע"י גם בא"י נעשה מחלוקת) הכי נמי צדיקים שבחו"ל נופל פגמי הכבוד של שאר העם והלמדנים, בנעם שיונקים הצדיקים מא"י ופוגם בו (ביאור הלקוטים/לג) ולכן עוד יותר קשה להם להתגבר על המדות

וחד מינייהו עדיף כתיב מינן אמר רבא וחד מינן כי סליק להתם עדיף כתיב מינייהו דהא ר' ירמיה דכי הוה הכא לא הוה ידע מאי קאמרי רבנן, כי סליק התם קרי לן בבלאי טפשא, הקושיא דהיבא מוכח מהא דקרי לן בבלאי טפשא דעדיף חד מינן כתיב מינייהו ומה טעם דכי סליק דהוה כב' מינייהו? ונראה לומר אביי דקאמר התם וחד מינייהו כו' יליף ליה מקרא דמייתי לעיל מיניה ולציון יאמר איש ואיש יולד בה דריש יתורא דאיש התם דאיש אחד שילוד שם עדיף כב' איש מינן, ובא רבא לומר דלאו משום דהם עצמם מצד טבעם מוכנים יותר לחכמה מינן, אלא משום דאוירא דארץ ישראל מחכים טפי, דהא רבי ירמיה כי הוה הכא לא הוה ידע מאי קאמרי רבנן וחד מינן הוה אז עדיף כתיב דיריה וכי סליק להתם אמר בבלאי טפשא דאוירא דא"י מחכים ליה, דהוי כחד מבני א"י דהוה כתיב מינן כדכתיב איש ואיש וגו' וזה גרם לו אוירא דא"י נמצא אנן דהוינן כתיב דיריה כי הוה הכא כי סלקינן להתם יגרום לנו אוירא דא"י דהוינן כתיב מינייהו. ולזה אמר ואקח לי ב' מקלות כי דימה שם בכתוב ישראל לצאן והקב"ה לרועה וכמו שהרועה מנהיג הצאן במקל והוא נקרא מלמד ודרבן כן ע"י הת"ח יתנהגו ישראל שהם מלמדים אותם דעה ובינה ואמר כי קרא הרועה שהוא הקב"ה המקל שהוא המנהיג לתלמידי חכמים של א"י נועם ע"ש שמנעימים כו' ושל בבל חובלים ע"ש שמחבלים כו'. וקרא לת"ח שבא"י נועם בלשון יחיד ולת"ח שבבבל חובלים בלשון רבים כמ"ש כי חד מינייהו שבא"י עדיף כתיב מינן שבבבל (וכן יטויע העיר על דכיו - ונאלמה כן הילא המלה, דכיו לרין ישראל מכח קושת הלך גומיין חיון על יום טוב ניום אלה, וכיו חון ללך לרין לרין לרין לרין לרין) והוא בעצמו כוונת הכתוב חבלים נפלו לי בנעימים וגו'. לפי מ"ש בפרק כ"ג ראוי היה עזרא שתנתן תורה על ידו לישראל אלמלא לא קדמו משה שנאמר ומשה עלה וגו' וכתיב עזרא עלה מבבל מה עלייה האמור כאן תורה בו' ואע"פ שלא ניתנה על ידו כו' והיה לבעל דין לחלוק ולומר שהרי עזרא היה מת"ח שבבבל שנקראו מחבלים זה את זה ועל כן אמר הכתוב שאל תתמה על מעלתו כי חבלים שהוא עזרא וסייעתו שעלו מבבל שנקראו מחבלים נפלו לי בנעימים כיון שעלו לא"י נקראו נעימים שעל ידי כן נחלת ה' שפרה עלי ר"ל יותר מת"ח שבא"י כההיא דרבי ירמיה כד סליק לא"י דהוה עדיף כתיב מינן והיינו דדרש ג"ש מעלה עלה שמעלתו היה כשעלה לא"י ור"י דדרש יצהר וב' זיתים נמי ע"ש גאותן שמריבין זה לזה. וסמך לזה ענין החנופה וגו' הרוח שירדו לבבל על ידי שאין תורתם עולה יפה ולפי שאלו ה' מדות הם הפכיים למטה בארץ לפי הנראה כי החנופה לחברו במעלות אינו מתגאה והוא חביב בעיני הבריות מתוך שחונף להם ומספר במעלותם אבל המתגאה לא יספר לעולם במעלות אחרים רק בפחיתות וע"כ הוא שגוי בעיני הבריות כדאמרין פרק המוכר פירות כל המתגאה אפילו על אינשי ביתא לא מתקבל שנאמר גבר יהיר לא ינוה וגו' וההיפך למעלה בשמים מדת הגאווה נאמר בו ית' ב"ה ה' מלך גאות וגו' כי גאה גאה וגו' והחנופה שנואה שם כמ"ש ב' כותות שאין מקבלין פני שכינה שנאמר כי לא לפניו חנף יבא ולזה אמר שראה אלו ב' נשים שהם הגסות והחנופה ותשאנה האיפה שהיא מדה גסה שיתחברו בה אלו ב' מדות הרעים ואמר שראה אותה בין השמים ובין הארץ כי מדת החנופה לא תבא בשמים שאין לה מקום שם ומדת הגאווה לא תבא בארץ שאין לה מקום בארץ ועל כן אמר אנה מוליכות את האיפה שאפשר שיתחברו במקום אחד ואמר למצוא להם בית ומקום אחד בארץ שנער שיתחברו אלו ב' מדות בת"ח שבבבל דבהלכה מחבלין זא"י ובמילי דעלמא ובתוכחה לע"ה היו מחניפיין היפך ת"ח שבא"י דבהלכה מנעימים זה לזה אבל במילי דעלמא אין מחניפיין. ואמר מאי בבל דלפי דקדוק הלשון ה"ל לקרותה בבל כמ"ש כי שם בבל וגו' ואף אם נאמר דבכפולים נופל למ"ד הפעל כדכתיב ונבלה שם שפתם מ"מ ב' שבתחלת התיבה בבל אין לה מקום ולזה דרש מיניה שהב' רמו על ב' תורות שהן תורה שבכתב ותורה שבעל פה כדרשינן ב' של בראשית והוא שמתוך גאותן לומדין כלול ומעורבב לפי הזמן דבן ה' למקרא לומדין משנה ובן י' למשנה לומדין תלמוד שבקטנותן לומדין מעורבב משנה ותלמוד מתוך גאותן וקאמר רבי ירמיה על זה במחשכים הושיבני וגו' ירמיה הנביא אמר קרא על גלות בבל ואמרו רבי ירמיה גם כן לסימן על עצמו שהיה מבבל ולמד שם תלמודם מבבל ולמד שם תלמודם מבבל ועורב ואמר כמתי עולם אל תיקרי עולם אלא עולם וכמתי לשון תרגום כמו כבואו דהיינו באותן שאתו ובאו לעולם שלא זכו לתלמוד כדלעיל:

עוד עיין מהרש"א על ב"מ פה. - הא ודאי דגם בני א"י הוו מקשיין ומפרקיין אהרדי כדאמרין לעיל בר' יוחנן גופיה דאמר על ר"ל דהוי מקשי ליה כ"ד קושיית ומפרקיין ליה כ"ד פירוקי אלא דהיינו שהיו מעיינין ומתקנין כל דבר על בוריו והשמועה יוצאה לאור על ידי פלפולם דאהכי מייתי לה התם דר"ל עוקר הרים וחריף טובא הוה והיה מחבב ומיישב דברי ר' מאיר כדאמרין נמי לעיל דע"י פלפולם רוחא שמעתתא משא"כ בני בבל דאפשר שהיו מפלפלים דוגמת חילוקים שברור הזה אשר כל מי אשר יודע לכוין על צד היותר בפלפול של הבל הרי זה משובח וכל אחד מכוין לדחות דברי חברו כדקרי להו מחבלים שאין נוחין זה לזה בהלכה ועל ידי כך לא סלקא להו שמעתתא אליבא דהלכתא כדקרי להו נמי התם במחשכים הושיבני והוא שאמר דלא נטרדיה כי פלפול כזה מטריד את האדם מן האמת ואין מגיעו לתכליתו המבוקש וק"ל:

כ"ט כמבואר בנדרים כב. שרבי יוחנן תמה כיצד קרה שבני חוזאי כעסו עד כדי שפיכות דמים והרי מה שכתוב ונתתי לך לב רגו הוא רק בבבל ולא בא"י. ותרצו לו שזה היה לפני כניסתם לארץ. וצ"ע עיי"ש בהמשך הגמ' דכתיב (קהלת א' יח) ברוב חכמה רוב כעס. והרי אוירא דא"י מחכים (ב"ב קנח:) א"כ הוא סיבה לכעס. ונראה שבאמת החכם מבחין יותר בעוולות ויש לו יותר סיבה לכעס אבל ע"י חכמת א"י הוא מתגבר עליו וכמ"ש שם בהמשך הפסוק מוסיף דעת מוסיף מכאוב. אבל בחו"ל לחכם אין כח לכבוש כעסו ובו באמת מתקיים כפשוטו ברוב חכמה רוב כעס.

ל תורה קצו. ועיין תורה עב תניינא.

לא חובלים לשון רבים ות"ח בא"י נקראים מעם לשון יחיד. ומהרש"א תירץ עפי"ה הגמ' שחכם אחד שבא"י הוא כמו שנים שבבבל. ואולי גם אפ"ל שבא"י ע"י שנעימים זה לזה הם מחוברים כאחד אבל בחו"ל ע"י שמתנצחים ונפרדים זה מזה הם רבים.

יב עיין ב"מ פה. רבי זורא כי סליק וכו' ופרשי' וטהרשא"ה שם - דלא ניטרדיה. ועיין באה"ל אות א שמקשה איך אפשר לומר על ת"ח חובלים.

יג ביאור הליקוטים אות א' - כאשר לא נקרא בשם חבלה רק המכה הנוגע להדם, וכמבואר מדברי חז"ל במס' שבת דף ק"ו ועוד בכמה מקומות. ובהפרכת רבינו ז"ל הנ"ל באדם ובמקום וכו'. יש לבאר, שכעליית החובלים מארצות העמים לבוא בנועם ארצינו, כן עליית החובלים מהעמים בעצמם לבוא בנפשות ישראל והעיקר להתלמידי חכמים אשר בהם, המקבלים מנועם התורה. ויען אשר בארצות העמים, ששם עצם מקומם, קשה וכבד גם להתלמידי חכמים לתקן אותם, וכפי מעוט התיקון גורמים פגם גם לכלל ישראל והתלמידי חכמים העומדים כנגדם כמוב"פ, הפליאו חז"ל לכלול ולקרוא בשם החובלים גם להתלמידי חכמים הנמצאים שם, ואין זה מצד עצמם חס ושלום, וגם ברובם ככולם אינם זזים משם עד שמתקנים אותם להעשות אוהבים זה לזה:

הרעות הנ"ל. וחובלים הכוונה לאותם שלא מצליחים להתגבר על יצרם הזה. ונראה שגם כוונת המהרש"א שכתב על רבי זירא, שהתענה לשכוח תורת בבל כי שם לומדים בפלפולי סרק/ל^א, אין כוונתו שגם רבי זירא למד כך אלא שהמקום גורם ללמוד כך ולכן צריך התגברות גדולה על המדות כדי להנצל מזה, וכשבא לארץ לא ניצל מזה ממילא אלא כיון שהורגל בזה נשאר אצלו בבחי' בכח וצריך רחמים גדולים לבטל זאת לגמרי. (כך נראה ליישב את הביאור הליקוטים עם לשון הגמ' ומהרש"א)

עתה חוזר לעניין הנ"ל שתיקון העולם הוא כבוד שמים, ועיקר הכבוד רק מבני אדם, לכן כל אדם שנולד, הוא בחי' שנולד כבוד שמים בכח, ומבאר שההולדה שתכליתה כבוד שמים, היא בעצמה נולדת מהנעם העליון, שהוא מוחין של א"י וכבוד שמים.

ועפ"י לק"ה ע"ת ה' הנ"ל יש נעם עליון ששופע תמיד מיחוד חכמה בינה והוא חלש, ומי שמתעורר על ידו לאיזה מצווה ובעיקר ליתן צדקה לא"י מעורר יחוד חכמה ובינה פנימי יותר שעל ידו נשפע מוחין שהם נעם עליון חזק יותר דהיינו שלהבת אהבת ה' שמוליד נשמות וכבוד שמים.

ועיקר ההולדה שמתגלה כבוד שמים בין ע"י הולדה גשמית של אדם ובין הולדה רוחנית דהיינו מצוות שהם בעצמם כבוד שמים/ל^ב **הוא ע"י בחי' נועם העליון, כי מנועם העליון נתעוררין שלהובין דרחימותא שלהבת אהבה (ל"ו/ל"ז)** דהיינו כל התעוררות לעשות דבר של קדושה לשם שמים **אשר על ידם בא ההולדה של כבוד שמים.** וגם שלהבת האהבה של הולדה הגשמית שרשה בשלהבת אהבת ה' הרוחנית/ל^ח **בבחי' מה שאמר דוד המלך בקינתו שהספיד את יהונתן (שמואל ב א) לט** **נעמת לי מאוד נפלאתה אהבתך לי מאהבת נשים** /ל^י. לפי רבנו/מ"א הפי' שע"י הנעם עליון שזכה יהונתן התעורר בו שלהבת אהבת ה' לדוד שהיה מבני היכלא

שם -אות ב- כפי הנ"ל יבואר לנו בשם העצם מהחובלים, שאינם נקראים בו רק הרחוקים מהתורה לגמרי. ובריוחוקם חובלים ושופכים דם ממש, להחסיר ולמעט בני אדם, והוא תכלית ההיפך זה לעומת זה כנגד הנועם, העומד לתולדה וריבוי בני אדם:

וואע"פ שלכאורה תמוה אם חכמת בבל היא חושך ביחס לחכמת א"י מדוע נפסק הלכה כהבבלי. וצ"ל כי השליך אמת ארצה, (כידוע שזו גם היתה המחלוקת בין בית הלל לבית שמאי שהיו חריפים יותר ואעפ"כ נפסק הלכה כב"ה). כדי שנפסק הלכה לפי הבנתנו ועל כן לא נפסק הלכה כרבי מאיר אע"פ שהיה חכם בדורו אבל כיון שלא עמדו על דעתו להבין דבריו בראוי לא פסקו כן כי כנ"ל שהשליך אמת ארצה שנהג בה כפי הבנת חכמים הדור שלנו. וא"כ היה אפ"ל שאפילו לדברי המהרש"א שבבבל למדו בפלפולי סרק נאמר שאעפ"כ נפסק כמותם כי השליך אמת ארצה. אבל זה לא מסתבר שפלפולי סרק הם אמת ואילו השליך אמת ארצה הכוונה שהיא עדיין אמת אבל בדרגה נמוכה יותר אבל פלפולי עצי סרק הם בלי פירות. ולכן נראה לי שאין כוונת המהרש"א שרבי זירא למד בפלפולי סרק אלא שבבבל יש יצר גדול לזה ואע"פ שהתגבר על זה צריך תענית כדי ליצא מזה בארץ וכיון שהתרגל לזה לא נעשה ממילא בשמיגע ארץ.

לה פרש"י ריש פרשת נח (עפ"י תנחומא נח) למדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים.

^א עיין תיקון טז [דף לא].

ל **תיקוני זהר דף לא.** ובגין דא חלה שהיא טיפת המין שמהלכות ודאי אידיה פקודא דאתמני לאתתא שהיא לריכה להעלות המין שלי תענובה הרע, דבגינה מת אדם דאיהו חלתו של עולם ע"י שהמלכות לא העלה את המין מצורכים הטוב מהרע, לכן לתקן זאת צריכה אידי האשה שהיא בחי' מלכות לאפרשא חלה רק מצד הטוב, ולאפקא לה מעסתה לנכרה טוב מהרע, דאידי המין טפה דילה שהיא לריכה להעלות ל"א, להחזירה על אדם שהוא סוד ז"א:

ועוד לריכה האשה לתקן, כי אידי אטפת (נ"א דעבה) שרגא דיליה כחה נרו על עולם, היינו שגרמה לכנות אור נשמתו שנטלה ממנו סוד זיהרא עלאה שהיא נשמתו שהיתה לו מאצילות, דאתמר ביה כהגמט נר ה' נשמת אדם, לכן לתקן זאת צריכה לאוקדא ליה להלוק ולהאזיז אור נשמתו בליל שבת כשעה שיש זוגא עלאה, שאז גם עונתו של תלמידי חכמים, באתערו דשלהובין דאשא כהתעוררות שלהבת אש, כמ"כ כשפיה רשפי אש שלהבת יב, ר"ל ב' אשית של אש ואשה שהם כסף י"ה, שב' אוחיות אלו מעוררות לאש ואשה שהיא שלהבת יב, כי צנעך שנת יורדת שלהבת אש מן י"ה להבדיל הקליפות מן הקדושה, לכן אז האמן להתקש בתשמיש, וזהו אש דרחימו לגבי בעלה לעורר אש קודש של אהבה כלפי בעלה, ורזה דמלה מים רבים היינו התאוות שמהל הקליפות לא יוכלו לכבות את האהבה דקדושה, כי ואתערו דחמימותא דליל שבת ההתעוררות אש קודש של אש ואשה, מאתתיה צריכה ברחימו ודחילו כי אהבה ואלה שרקש מחסוים ונצרות דעת שמשק נמשכת טפה האווג, ואם היא מעוררת אותו אז ודאי איהו אשה כי תזריע וילדה זכר ע"י שהיא מזרעת תחילה וממשיכה החו"ג וילדה זכר הכלול מחו"ג, אבל נקבה אין לה אלא סוד הצורות:

ל **עיין ביאור הליקוטים אות י'** - שלהובין דרחימותא. כי בהמשכת הגשמיות מהרוחניות כמבואר בספרי אמת, נמצא כמו כן באהבת ישראל להשם יתברך, וכלשון הכתוב כי עזה כמות אהבה וכו', שלהבת וכו'. גם אהבת הצדיקים כדוד ויהונתן נכנס בזה הסוג, שמוזה נמשך ונשתלשל גם אהבה הגשמיות, המוכרחת להולדה כמוב"פ. ולשון שלהובין דרחימו, תפס בזה לשון התיקונים [תיקון ט"ז], לגבי בעלה ורזא דמלה, מים רבים לא יכלו לכבות את האהבה [וכו'] עיי"ש. ומבואר מדברי המקובלים, שגם כל כינויי הגשמה ויישות הנמצאים בדבריהם, ובדברי שלמה המלך ע"ה, הוא גם בסיבת המשכתם והשתלשלותם מהרוחניות והעדר הגשמה בשמדות העליונות, דלית מחשבה תפיסא בהם כלל, ועיין לקמן:

ט **שמואל-ב פרק א' (כה)** איך נפלו גברים בתוך המלחמה יהונתן על במותיך חלל: (כו) צר לי עליך אחי יהונתן נעמת לי מאד נפלאתה אהבתך לי מאהבת נשים: (כו) איך נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמה:

י **מה שנקט מאהבת נשים נראה שרוצה לרמוז שיש יחס ביניהן אע"פ שאהבת נשים היא גשמיות וכיעור ואיך אפשר כלל להשוות אהבת ה' לאהבה זו, רומז ששרשן אחד.**

יא **עיין לק"ה** ברכת פירות ד' יב נראה שמוהרנ"ת למד מכאן גם ששלהבת אהבת ה' בחי' הנעם המתקבל בצדקה זוכים לה ע"י שמשבר תאות אהבת נשים, ועל כן זכה יוסף הצדיק להיות בחי' נעם ע"י שהתגבר על אהבת נשים בניסיון עם אשת פוטיפר - וז"ל - ועל פן עקר הגאולה של מצרים היתה בנכות יוסף שעמד בנפשו ונשמר מאהבת נשים. ועל ידי זה זכה להמשיך על עצמו השפעת הנעם שהיא שרש האהבה דקדושה כנ"ל, כי יוסף שרשו משם מבחינת נעם כנ"ל.

דמלכא/מב, כנ"ל **שעל ידי נועם העליון מתעורר האהבה** [מגן/מד] **בחי' שלהובין דרחימותא שעל ידם** ההולדה וברוחניות מולידה הלכות/מהו ומעשים טובים שעל ידם הכבוד שמים, וגשמיות הולדת בני אדם שמגלים כבוד שמים בחושך העוה"ז:

ונועם העליון שהוא הארת החכמה בהתלבשות בבניה/מ, שהיא שם אהי-ה במילוי יודין גמט' קסא גמט' נעם/מ, **שופע תמיד** כי הוא מיחוד חכמה ובניה העליונים דלא נפרדים לעולם שממנו נשפע שפע אמת ההכרחי לקיום העולם שעל כן לא תלוי במעשי בני אדם (לק"ה כבוד אר"א ב' הנ"ל עפ"י לק"ה ע"ת ה/מח), **אבל צריכין כלי לקבל על ידו שפע נועם העליון** כי בלא שמתעורר על ידו איערותא דלתתא אין הולדה ולא נשאר זכר מהנעם הבא מלמעלה לבד. **ודע שע"י כל מעשה מצווה/מט** ובעיקר מעשה **צדקה/נ** נעשה הכלי לקבל על ידה מנועם

^{מב} כך נ"ל לפרש כי קשה לכאורה נעם עליון מעורר אהבת ה' להקב"ה ולא לזולתו, אבל כנ"ל בני היכלא דמלכא שאצלם כולו אומר כבוד ע"י שהם בטלים ונכללים בו ית', לכן כמו שהכבוד שמכבדים אותם הוא כבוד ה' כך האהבה שאוהבים אותם היא אהבת ה' מרוב שהם לא מציאות נפרדת ממנו ית'. וכעין זה מצינו במרים הנביאה עיין סוטה יא: שתחילה היתה נקראת חלאת ואח"כ צרת צהר ואתנן, צהר כי נעשו פניה כצהרים, ואתנן כי כל הרואה אותה מוליך אתנן לאשתו מבואר שכיון שהיתה צדקת וזכותה להיות אין ממש לכן הרואה אותה לא מתאוה אליה אלא אל אשתו, דלא כרחב ויעל אביגיל ומיכל שמבואר במגילה טו. שהרואה או שומע אותן היה מתאוה להן. (כך נראה לכאורה וצ"ע)

^{מג} עיין לק"ה בנחה ו' ח'

^{מח} לק"ה מנחה ו' ח' – וזה כלל שפך התענוגים והאהבות של זה העולם, כלם נמשכין ונשתלשלין מנועימות העליון בבחינת מזה יפית ומזה נעמת אהבה בתענוגים. וזה כל עבודת הצדיקים שאין מקבלין לעצמן כלל ממתיקות ונועימות של זה העולם, רק הם משברין כל התאוות ומעלין כל הנעימות לשרשו העליון לנעם העליון. וזה עקר כבודו יתברך כשהבין אדם שבוזה העולם משבר את כל תאוותיו ומעלה הכל לנעם העליון. ועל פן התלמיד חכם אסור להתענות כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה האי בר בי רב דיתבי בתעניתא וכו', כי ה' יתברך רוצה בקיים העולם, ובהכרח להמשיך נעם העליון לתוך כל האהבות שבוזה העולם שהם אכילה ושתיה וכו', שהם קיים העולם ולעמוד בנשיון זה שלא יהיה כרוף אחר המתיקות המר של זה העולם, רק לקדש עצמו על פי התורה ולהעלות הנעימות לשרשו העליון לנעם העליון שעל ידי זה עקר כבודו כנ"ל. אבל יום הכפורים הוא בחינת עולם הבא שאין בו לא אכילה ושתיה וכו'. כי יום הכפורים הוא תרין, אמא וברתא סלקין פחדא כפומא בזהר הקדוש ובכתבי האר"י ז"ל. כי אמא וברתא זה בחינת נעם העליון והפבור. כי נעם העליון זה בחינת בינה, בחינת אם לבניה תקרא. והפבור הוא בחינת מלכות שהיא ברתא, כמו שכתוב כל כבודך בת מלך וכו'. והם בחינת נעמי ורות, נעמי זה בחינת נעם העליון ורות הוא בחינת כבוד, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, למה נקרא שמה רות שיצא ממנה דוד שרונה להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות. ודוד הוא בחינת כבוד בחינת מלך הפבור, ובגלותא נאמר בהון ותלכנה שתיהן כידוע, וביום הכפורים סלקין פחדא. הינו כי יום הכפורים הוא בחינת עולם הבא שאין צריכין שיעלה הפבור לשרשו על ידי שיתלבש הנעם באהבות של זה העולם וכו' כנ"ל. כי זה הוא רק בזה העולם. אבל לעתיד לבוא יתקיים ונגלה כבוד ה' וכו', ואז נוכל להעלות הפבור על ידי השפעת הנעם בעצמו בלי שיתלבש באהבות של זה העולם, וזה בחינת יום הכפורים שאין בו לא אכילה ולא שתיה וכו', כי הוא בחינת עולם הבא, כי אז ברתא סלקא עד אמא, שהפבור עולה עד הנעם בלי התלבשות באהבות של זה העולם. ואז נתתקן הכל ולית רשו לשטן לאסטוני כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה. כי אז נתבטל ניקת כל החובלים, כי יניקתם רק מפגם הפבור שפגם על ידי שפוגמין בהנעימות שמתלבש בזה העולם. וכל אחד כפי מה שפוגם בזה פן פוגם בכבודו יתברך, ומשם יניקת החובלים. אבל ביום הכפורים שאין הנעם מתלבש באהבות של זה העולם כלל, על פן אין להחובלים שום יניקה אז.

^{מח} עיין לקמן עה"פ נחלת שפרה עלי, שמראה פנים בהלכה.

^{מט} כידוע שאין תפיסה והתגלות לחכמה אלא ע"י הבינה, כי החכמה בחי' טפת הזיווג והבינה היא אמא הבונה ועושה מטפה קומה שלימה של וולד. כך החכמה שם קפ"ד מלושב בשם קסא שהוא אמא בסוד היחוד התדיר ההכרחי לקיום העולמות.

^{מט} עיין לק"ה כבוד אב ואם הלכה ב סוף אות ד' – ועל פן היתה הגאלה על ידי משה שהוא בחינת דעת עליון, בחינת נעם העליון, כי משה הוא בחינת קפ"ד קס"א שהם אב ואם שזה בחינת נעם העליון. כי נעם גימטריא קס"א ואבא מלכ"ש שם כידוע וכמוכא כל זה בכתבים:

^{מט} לק"ה ערובי תחומין ה' אות ג' – דע כי הלא בזווגים יש למעלה באבא ואמא בחינת הא' להחיות העולמות ולקיים קיום הכרחי וזווג זה תדירי ואינו נפסק לעולם, כי אם יתבטל רגע אחד יתבטלו כל העולמות, וזווג ב' לתת מחזין לזכר ונקבה, כדי להוליד נשמות בעולם, שהוא פנימיות העולמות כנודע, וזה הזווג אינו תדיר וכו', עין שם בשער הקריאת שמע בפרק ה' ובשאר הפרקים, והכלל שיש זווג החיצון שאינו צריך לעליות מין נוקבין על ידי מעשינו הטובים, כי מעצמו נעשה כי הוא זווג תדיר דלא פסיק לעלמין לצרף קיום העולמות, ומזה הזווג אנו ממשכין בשעת קריאת שמע באמירת שמע ישראל, הארה למחזין כדי שיוכלו לעלות בסוד העלאת מין נוקבין ואחר כך עולין בסוד מין נוקבין על ידי מסירת נפש על קדוש השם, ואז מחזין יחוד העליון בבחינת זווג פנימי לצרף המשכת הנשמות, ועל ידי זה נמשכין מחזין גמורים בשעת קריאת שמע ותפלה, ועל ידי זה מתחידים להוליד נשמות וכו' עין שם בכונות שמבאר כל זה היטב.

^{מט} פטש לשון רבנו משמע שרק ע"י צדקה מתקבל הנעם אבל בלק"ה מרחיב שזה נעשה בכל אדם ובכל זמן כל איזה התלהבות דקדושה שיש לאדם הם מוחזין של א"י דהיינו הנעם העליון שמאיר בו ומיד צריך להיוהר להתגבר על החובלים שיתגברו עליו להשיכח ממנו את ההתלהבות הזו.

לק"ה ברכת הפירות ד' יב – וזאת הבחינה היא בכל אדם ובכל זמן. שלפעמים נתעורר האדם אל הקדושה ומתלהב לבו מאד לה' יתברך בהשתוקקות נפלא. ונדמה לו שבודאי יהיה איש בשר ולא ימנעוהו שום מונע, ותכף אחר שעה נופל מתשוקתו ונטמטם לבו ונתבלבל מחו. ושוכח לגמרי את כל התשוקה הראשונה כאלו מעולם לא היה לו תשוקה כלל לעבודת הבורא יתברך. ולפעמים יכול להיות שתשוקתו לה' יתברך נמשך איזה זמן גדול. ואף על פי כן יש שאחר כך נופל מתשוקתו ונטמטם לבו עד ששוכח הכל. ונדמה לו כאלו מעולם לא היה לו תשוקה כלל. וכל זה נמשך מבחינת הנ"ל: כי כל הקדושות הם מן המחזין הקדושים שהם עקר האדם כי עקר האדם הוא הדעת והמחש שהיא הנשמה והחיות של האדם. ועקר המחזין הם המחזין של ארץ ישראל שהם בחינת נעם כנ"ל. וכשנתעורר להאדם איזה חשק דקדושה לה' יתברך ולעבודתו. זה נמשך

העליון שלהובין דרחימותא נא [ב] דהיינו שע"י הנעם העליון ששופע תמיד מקבל התעוררות דקדושה לאיזה מעשה מצווה ואזי ע"י צדקה נפתח הלב ועושה את מעשה המצווה בשלהבת אהבת ה' והמעשה הזה עולה בבחי' מייץ נוקבין ומעורר יחוד פנימי יותר שעל ידו נשמע יותר נעם העליון שהוא מוחין של שלהבת אהבת ה' וזה הכוונה שמתקבל בכלי המעשה נדיבות הצדקה.

ומבאר מה מיוחד במצוות הצדקה שהיא מסוגלת יותר לעורר שלהבת אהבת ה' מכח הנעם העליון **כי צדקה היא נדיבות לב כמ"ש בתרומה למשכן (שמות כה) ונ"ב מאת כל יד אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי** דהיינו רק מי שתורם מרצון ונדיבות לב ולא מאונס. **ונדיבות לב היינו שנפתח ונתנדב הלב** שיוצא מיישותו לעשות חסד עם זולתו ועי"ז נפתחין שבילין דלבא דהיינו שהנדיבות היא שנעשה לו שבילין רוחניים מהלב אל החוץ להיות צדיק חונן ונותן ונעשין כלי לקבל שלהובין דרחימותא שנמשכין מנועם העליון כנ"ל כי שלהבת אהבת ה' שייך רק בלב שפתוח לזולתו ולא בלב סגור העסוק בעצמו. ונמצא שמכח הנדיבות לב שבצדקה נעשה מהנעם העליון שלהבת אהבת ה'. נמצא כשהנעם מתקבל בכלי השבילין דלבא, נעשה שלהובין דרחימותא.

מהמחין של ארץ ישראל מבחינת נעם העליון שנמשך עליו איזה הארה והשפעה משם. אף תכף כשנמשך עליו איזה הארה והשפעה משם. אף תכף כשנמשך עליו השפעה נעם. נתעוררו תכף החובלים וכו' כנ"ל. וכשאינו זוכה לתקנם. אזי הם פוגמים את בחינת המחין של ארץ ישראל שנמשכו עליו ועל ידי זה הוא שוכח הכל כאלו לא היה לו תשוקה כלל. על פן צריך האדם לשמר את הזכרון מאד שיופיר את עצמו בכל פעם את כל התשוקות הראשונות. וההתלהבות והכסופין שהיו לו מעולם לה' יתברך ולעבודתו. כדי להמשיך עליו את כל הרשימות שנשארו מהשתוקקות הראשונות כדי שיתעורר על ידי זה לשוב לה' יתברך, כמו שפתיב רבנו זכרוננו לברכה. שהאדם צריך לאחזו עצמו בהרשימות שנשארו לו מימים הראשונים שהיו לו מזריח אורו יתברך וכו', עין שם תורה רכב. וזה בחינת יוסף שהוא בחינת התקון של חלום פרעה שנותן עצה שתתקיים השביעה והטוב של שבע שני השבוע ולא תפרת הארץ ברעב שהוא בחינת המחין של חוץ לארץ. ועצתו הוא שיקבצו את כל אכל שבע שנים הטובות האלה והיה האכל לפקדון וכו', הינו שתכף כשנתעורר על האדם איזה טוב בחינת קדשת ארץ ישראל שמשם כל הקדשות, אזי תכף יעשה איזה עבדא דקדשה על ידי השתוקקותו להתפלל או ללמד או יעשה איזה מצוה. ויעשה לעצמו אוצרות במחו להטמין שם את כל הטוב של שבע שנים הטובות, כי האדם יש לו בחירה ויש כח בידו כשבא עליו איזה תשוקה טובה להטמין ולקשר אותה בפנימיות מחו ולקח במחשבתו זאת התשוקה לזכרה היטב שלא ישכחה, כי מאחר שיוסף הצדיק מודיע לו מן המדע שאחר כך יבואו עליו ימי רע חס ושלום, וירצו להשיב ממנו כל הטוב ההוא, על ידי זה המשפיל יבין מעצמו שצריך לגנוז היטב את כל הטוב של בחינת שבע שני השבע, דהינו שיקשר החשק דקדשה במחשבתו ויקח בדעתו זה הענין בעצמו. שאפלו כשיטמטט לבו על ידי התעוררות הרע שבחובלים. אף על פי כן יתחזק בעבודת ה' על ידי שיופיר את עצמו בהתשוקה הראשונה כנ"ל. וכל הרשימות של התשוקות הראשונות שיגנוז בפנימיות מחו יהיו לו לפקדון להחיות את נפשו בימי רע שהם בחינת שבע שני הרעב. בבחינת והיה האכל לפקדון לארץ לשבע שני הרעב אשר תהינה אחרי כן. ולא תפרת הארץ ברעב כנ"ל. ועל פן הם שבע שבע, שבע שני הרעב ושבע שני הרעב. פנגד שבעת המינים שנשתבחה בהן ארץ ישראל שהם בחינת השפעת הנעם העליון כנ"ל. וכנגדם הם שבעה עממין שהם הרע שבחובלים שהם בחינת שבע שני הרעב שערב הגלות מארץ ישראל שהוא בחינת גלות מצרים שכולל כל הגליות הוא על ידם כנ"ל. ועל פן עקר הגאולה של מצרים היתה בזכות יוסף שעמד בנפשו ונשמר מאהבת נשים. ועל ידי זה זכה להמשיך על עצמו השפעת הנעם שהוא שרש האהבה דקדשה כנ"ל, כי יוסף שרשו משם מבחינת נעם כנ"ל. ועל פן על ידו היה עקר הגאולה, כמו שפתיב, ויקח משה את עצמות יוסף עמו. כי יוסף יש לו כח להתגבר בכל פעם כנגד החובלים להכניע הרע שבהם שלא יקלקלו את בחינת הנעם, אדרבא, בחינת הנעם יתקנו את החובלים שזהו מה שזכה יוסף לפתור ולתקן חלום פרעה. באפן שלא יקלקל ימי הרעב את ימי השבע, אדרבא, ימי השבע יחיו את ימי הרעב, שזהו בחינת שהנעימים יתקנו את החובלים. ועל פן הזהיר אותם, והעליתם את עצמתי מזה אתכם. שיעלו עצמותיו לארץ ישראל. ובבחינה הזו יתגברו בכל פעם על החובלים עד שיכבשו ארץ ישראל שהוא בחינת נעם, בחינת יוסף כנ"ל:

כי נדיבות הלב שמתעורר ע"י צדקה פותח שבילי הלב ואזי גם כל מעשה מצווה שעושה נעשה בלב נדיב ובאיכות יותר וכמבואר גם בתורה ד' תנינא עיין שם - כי עקר תולדותיהן של צדיקים מעשים טובים, (תנחומא פרשת נח והובא בפירש"י שם) נמצא שהמצוות ומעשים טובים וכל עבודת השם הם בחינת הולדה, וקדם ההולדה כמה קליו וכמה חבלים וצירים יש להילדת קדם שמוולדת ההולדה, ובפרט מבכירה, דהינו הולדה ראשונה של אשה, שאז קשה עליה מאד, כמו שפתיב (ירמיה ד): "צרה כמבכירה", שזה בחינת ההתחלה, בחינת: "כל התחלות קשות" כנ"ל: וצדקה היא תמיד התחלה בבחינת (דברים טו): "פתוח תפתח" שאפלו כשיש פתח והתחלה הצדקה היא פותחת יותר ויותר ומרחבת הפתח יותר, כי כל דבר ודבר מעבודת השם, כשרוצין לכנס באותו הדרך ואותו העבודה, צריכין לפתח שם פתח לכנס באותו הדרך, וזה בחינת: "כל התחלות קשות", מחמת שבהתחלה צריכין לשבר ולפתח פתח מחדש, על פן קשה מאד. וסגלת כח הצדקה להרחיב ולפתח הפתח יותר ויותר, שכשעושין איזהו פתח באיזה עבודה ונותנין צדקה, אזי הצדקה פותחת ומרחבת הפתח יותר ויותר, כי צדקה היא ההתחלה של כל ההתחלות, כי היא פותחת ומרחבת כל הפתחים כנ"ל. וגם בצדקה עצמה יש התחלה, דהינו כשמתחילין לתן צדקה, שזה בחינת: "את הערבים ציית" כנ"ל, ועל פן התחלת הצדקה היא קשה וכבדה מאד, כי היא בחינת התחלה של כל ההתחלות כנ"ל:

⁹⁹ בתקפא - דחומימת או דחומימת (לא ברוח), בתולד - דחומימת, בדפיר וסתלד - דחומימת

¹⁰⁰ עיין לק"ה כיבוד אב ואם הלכה ב' את ח'

שמות פרק כה (ב) דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי:

פרש"י - (ב) ויקחו לי תרומה - לי לשמי: תרומה - הפרשה יפרישו לי מממונם נדבה: ידבנו לבו - לשון נדבה והוא לשון רצון טוב פיישנ"ט בלע"ז (געשענק):

רבי יוסף בכור שור - ויקחו לי תרומה - לצורכי, לבנות לי בית. הגזברים יקחו מאת העם, ולא בחזקה, אלא מאת כל איש אשר ידבנו לבו - וזאת הפרשה נאמרה בתוך ארבעים יום האחרונים, שהיה משה ממתין את הלוחות, וצוה לו הקב"ה להיכן יניחם, שיעשו משכן ובית קדשי הקדשים, ובתוכו הארון, ובתוך הארון הלוחות, ושם תשכון שכינה עם התורה, וישראל סביב כמו מלאכים סביב כסא הכבוד, והשכינה ביניהם, כמו שכתוב "ושכנתי בתוכם", כמו בין המלאכים, ועל זה נאמר "אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם", להיות שכינה ביניכם, אלא שחבלתם:

¹⁰¹ בתולד ותשכט - איש אשר (כלשון הפסוק)

ויש צדקה של א"י לצורך ת"ח עניים בארץ ישראל ויש צדקה של ח"ל לת"ח עניים שבחו"ל. ועיקר הוא הצדקה של א"י, שעל ידה נעשה כלי לקבל מנועם העליון שע"ז ההולדה כנ"ל דהיינו אע"פ שגם צדקה לת"ח עניים בחו"ל היא נדיבות לב שנפתח לבו לתת, אבל כדי לזכות לנעם העליון ע"י הצדקה צריך להיות נכלל בעניי א"י דווקא כי שם הוא שופע תמיד ולא בחו"ל, כנ"ל שבחו"ל היא רק יניקה מא"י כל אחד עד כמה שלא פגם בכבוד שמים.

וזה בחי' (הושע י) וזרעו לכם לצדקה רבנו דורש מהסוף להתחלה שע"י צדקה נעשה זריעה דהיינו הולדה כי עיקר ההולדה ע"י צדקה כנ"ל.

וזה בחי' [נ"ג]/[נ"ב] אלה תולדות יעקב יוסף, הפשט הוא שיוסף נולד מיעקב, ורבנו דורש שע"י יעקב (צדקה) נעשה מיוסף (הנעם העליון) הולדה היינו שעיקר ההולדה ע"י יעקב ויוסף/נ"ג. כי יעקב הוא בחי' צדקה כמ"ש (תהלים צט)/נ"ט משפט וצדקה ביעקב אתה עשית הפשט י"מ על משפטי התורה שהקב"ה נתן לזרע יעקב וי"מ על משפט הגלות שדן את זרע יעקב ועל הצדקה שעשה שגאל אותם. ורבנו דורש שהקב"ה נתן מדת משפט וצדקה ליעקב כמ"ש תתן אמת ליעקב, כידוע שיעקב מדת התפארת שהיא מדת המשפט ואמת ורחמים. ועיקר ההולדה ע"י צדקה כנ"ל: ס' שהיא ס"ב הכלי, שמעורר יחוד עליון פנימי לקבל השפעת נועם העליון כנ"ל שהוא מוחין שלהבת אהבת ה' שע"ז הולדה נשמות וכבוד שמים, ויוסף הוא בחי' נועם כמ"ש כמו שיתבאר לקמן: }

וע"י ההולדה דהיינו שנולדין ונתרבין בני אדם ע"ז נתגלה כבודו ית' ביותר כנ"ל כי עיקר הכבוד הוא מהרחוקים דייקא שמתקרבים ע"י בחירה דייקא כמ"ש אבית תהלה מגושי עפר (לק"ה/ס"ג). וזה בחי' (שם כב) וזרע יעקב כבודוהו, לפי רבנו הפסוק נדרש "כל זרע" דהיינו הולדה הוא מ"יעקב" דהיינו שע"י

¹¹ הושע פרק י' (יב) זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד נירו לכם ניר ועת לדרוש את ידוד עד יבוא ויורה צדק לכם:

רד"ק (יב) זרעו – ואמרת להם זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד כלומר עשו הטוב בעיני והגמול הטוב שתקחו מאתי יהיה יותר רב על מעשיכם הטובים כפי הזרע סאה שמקוה לקצור סאתים או יותר לפיכך אמר בזריעה צדקה ובקצירה חסד כי החסד יותר על הצדקה ובדברי רז"ל גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה שנאמר זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד זרע ספק אוכל ספק אינו אוכל קוצר ודאי אוכל: **נירו לכם ניר** – ואחר שתקצרו שובו לחרוש עוד ולזרוע כלומר לא תשקוטו ממעשיכם הטובים כל ימיכם והניר הוא החרישה ות"י לחרוש חרישו למינר ניריה ובדברי רבותינו ז"ל נירה שנה זרעה שנה או פירש נירו משל לעוררי הלבבות שיקבלו דברי התוכחה כמו חרישת השדה לקבל הזרע:

¹² בראשית לו

¹² **בראשית פרק לו** (ב) אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היתה רעה את אחיו בצאן והוא נער את בני בלחה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם:

כלי יקר – אלה תולדות יעקב יוסף. רז"ל (בר"ר פו ו) שהיה יוסף דומה ליעקב בכל קורותיו ודומה כאילו היה יוסף עיקר תולדותיו. מדרש זה סובר שרצה יעקב לתקן מה שלא כבד את אביו כל הימים הללו, ע"כ נתיישב בארץ מגורי אביו וחשב כי בזה יתוקן גם העבר, ובקש לישוב בשלוח על כן קפצה עליו ורגזו של יוסף, לקבל עונש גם על הימים שלא היה אביו מכובד מבנו שהוא עיקר זרעו כמספר הימים ההם יהיה יעקב בלתי מכובד מבנו שהוא עיקר תולדות שלו, לכך נאמר אלה תולדות יעקב יוסף:

¹³ **רבנו כאן** מבאר הפך הכלל הידוע שיעקב הוא הגוף ויוסף יסוד שמקשר ומשפיע ממנו למלכות, שזה הפרוש הפשוט של הולדה ע"י יעקב יוסף. ואילו רבנו כאן מבאר שיוסף הוא הנעם ויעקב כלי הצדקה שבו מתקבל הנעם ומכוחו מעורר יחוד חדש שעל ידו נשפע נעם גדול יותר. נמצא שיעקב מושך מיוסף ולא כמו בכל מקום שיוסף מושך מיעקב. ואולי רוצה לרמוז שיוסף הנעם הוא יסוד דאבא ולא יסוד התפארת לכן מפרש כל אחד מהם בפני עצמו לפי מדתו, ויעקב שמדתו תפארת בחי' רחמים היא הצדקה. וכנ"ל עפ"י לק"ה או"א ב' סוף אות ד', שמשא רבנו בחי' קפד המלוכב בקסא וידוע שמשא רבנו אחיזתו ביסוד דאבא (חכמה).

¹⁴ **תהילים פרק צט** (ד) ועז מלך משפט אהב אתה פוננת מישרים משפט וצדקה ביעקב אתה עשית:

רד"ק (ד) ועזו מלך. אז יראה עזו ושהוא מלך על הכל, ואז יכירו כי הוא אוהב המשפט וכי אתה כוננת הכל במישרים, ואתה הוא שעשית המשפט ביעקב בהגלותך אותם בין העמים, ואתה הוא שעשית הצדקה ביעקב בהוציאך אותם מהגלות. ויש מפרשים הפסוק על משפטי התורה שנתן ליעקב, כי כולם מישרים, ואז יודו גם כל העמים:

¹⁵ בתולד חיבה זו נחמק

¹⁶ הוספה זו אינה בדפוס ותקפא אלא נוספה בתולד בסוגרם ונוספה בתולד בלי סוגרם ומתצו הוקפה בסוגרם (אולי מלוח השנסוט שהיה להם נואבד)

¹⁷ בתולד- שהוא

¹⁸ **לק"ה מנחה ו' ח'** – ועקר הכבוד הוא על ידי האדם דייקא שבשכילו נברא הכל כנ"ל. ועל כן עקר הכבוד נמשך על ידי הולדה שנמשך מנעם העליון, כי רק בשביל זה ברא ה' יתברך את העולם. כי רצה שיעלה כבודו מבני אדם התחתונים שיש להם בחירה, כמו שאומרים ואבית תהלה מגושי עפר וכו'. כמו שכתב אדונינו מורנו ורבנו זכרוננו לברכה במה פעמים. ועל כן עקר כבודו כשנמשך הולדה על ידי השפעת הנעם וכנ"ל:

¹⁹ **תהילים פרק כב** (כד) יראי ידוד הללוהו כל זרע יעקב כבודוהו וגורו ממנו כל זרע ישראל:

רד"ק (כד) יראי ה' הללוהו כל זרע יעקב כבודוהו, כך יאמרו בעת התשועה. ופירוש יראי ה', מישראל. והחילוק הזה כמו יראי ה' ברכו את ה' (מזמור קלה, כ), בית הלוי (שם), בית אהרן (שם פסוק יט), בית ישראל (שם). והטעם, כל אחד לפי מעלתו ושכלו ולפי קרבתו אל האל. והנה

הצדקה מתגלה הכבוד דהיינו "כבודוהו" כי ע"י ההולדה שנעשה ע"י בחי' יעקב שהוא בחי' צדקה כנ"ל על ידי זה כבודוהו, כי ע"י נתרבה כבודו ית' כנ"ל:

ענה יתחיל לבאר עיקר העניין שעליו נאמרה תורה זו, דהיינו לתרץ הקושיא מדוע נגררו גם חכמי א"י למחלוקת הגדולה בעניין חלוקת כספי הצדקה לא"י. כי לפי הנ"ל שהמוחין של א"י הם נעם העליון ות"ח שבא"י נוחין זה לזה, היה ראוי שלא יהיו מחלוקות בא"י כלל. ומבאר שהמוחין של חו"ל כיון שהם פגמי כבוד שמים צריכים תיקון, והתיקון שלהם הוא ע"י שנופלין ונכללים בנעם העליון שהוא כבוד שמים, אבל דווקא בנעם העליון המתחדש ולא בנעם העליון השופע תמיד. כי לעיל התבאר שע"י צדקה עושה כלי לנעם ואזי נעשה מהנעם שלהבת אהבת ה' שעל ידה ההולדה, וכאן מבאר שבשנעשה כלי לנעם העליון, שמעורר יחוד שעל ידו נשפע עוד יותר נעם עליון, ואז הזמן של החובלים החובלים בכבוד שמים להתנתק בנעם שעל ידו תיקון הכבוד שמים.

ולקמן יבאר שלפעמים הם רבים ומרוב פגמי הכבוד שבהם הם חובלים בנעם בעצמו ואזי גם בא"י יש מחלוקות.

ואזי כששופע/ס¹⁰ נועם העליון ע"י הכלי הנעשה ע"י צדקה בשביל ההולדה כנ"ל שמכח הנעם התמידי מתעורר לתת צדקה/ס¹⁰ וע"י מעורר יחוד פנימי יותר שלהובין דרחימותא של הולדת נשמות. וגם/ס¹⁰ בחי' הנועם העליון שהוא המוחין מקבל ונשפע עוד מלמעלה יותר כידוע [סח/ס¹⁰] כלל שהמוחין שהם ע"י אתערותא דלתתא שמעורר יחוד הפנימי לצורך הולדה הם נשפעים מא"ס דרך כל העולמות, להבדיל המהמוחין שהם מיחוד התדיר החיצון שהם רק מחכמה ובינה/ס¹⁰. אזי אלו המוחין של ח"ל שהם בחי' חובלים בכבוד שמים הם נופלים/ע"א ג"כ/ע"ב באלו המוחין של א"י שהם בחי' נועם המתחדש ע"י איתערותא דלתתא כדי להתנתק ע"י כי אז דהיינו דייקא כששופע נעם מיחוד הפנימי שהוא שלהבת אהבת ה' כבוד שמים הוא זמן תיקונם של אלו המוחין של ח"ל כי הם פגם כבוד שמים.

הזכיר בזה הפסוק האהבה והיראה, כי הכבוד הוא האהבה, והנה יראי ה' יגיעו מן היראה אל האהבה. וגורו ממנו כל זרע ישראל, אותם שלא הגיעו עדיין אל האהבה. וברש"י (ש"ט בשינוי לשון קצת), רבי יהושע בן לוי אומר, יראי ה' אלו יראי שמים. רבי שמואל בר נחמני אומר, אלו גרי הצדק לעתיד לבוא, ורבנן אמרי, יראי ה' אלו הכהנים, כל זרע יעקב אלו הלויים, כל זרע ישראל, כמשמעו:

¹⁰ כששופע דהיינו כאשר שופע הנעם ע"י הצדקה וצ"ע לעיל אמר ששופע תמיד. ונראה רוצה לומר שתיקון החובלים הוא בנעם השופע, אבל לא ששופע כדרכו תמיד, אלא כשמתחדש שפעו מלמעלה ע"י שנעשה הכלי של צדקה שעושה מהנעם שלהבת אהבת ה' ואזי הנעם נשפע עוד יותר מלמעלה ואזי כשהנעם שופע בהתחדשות, זה הזמן לתיקון הפגמי כבוד של החובלים שהם המוחין של שח"ל.

¹⁰ צ"ע מתי באים החובלים האם בשעה שיורד הנעם או כשעולה הצדקה בבחי' מ"ן. ועיין מתוק מדבש על זוהר אחרי מות דף עט. מבאר שם סוד נחש משיך לה לגביה שהם אלקים דקליפה הנכללים בשרשם שבאלקים דקדושה שהם ההוא רוח דשבק בה בעלה המעלים את המ"ן מיסוד דנוק' בסוד הורקא שנתבאר בתורה ד', וזה נקרא כאילו נחש בא עליה, כיון שמחובר בסוף האלקים דקדושה הנמצאים ביסוד דנוק'. ואולי הכי נמי כאן החובלים פגמי הכבוד רוצים להתנתק ע"י שיעלו בבחי' מיין נוקבין יחד עם מעשה הצדקה ע"י שנכללים בשרשם באלקים דקדושה שמעלים את המ"ן, וכשהם מעטים מתבטלים ברוב הכבוד של מעשה הצדקה משאר כבוד שמים שהנוק' מעלה, אבל כשהם רבים הם פוגמים במלכות בבחי' דם נדה, ונעשה פירוד יותר. וזהו שת"ח אפילו רבב על בגדו הוא פגם גדול בכבוד שמים ומתגבר הנחש על ידו להטיל זהמה בנוק' בבחי' דם נידה וגורם לפירוד קב"ה ושכינתיה (כמבואר בתורה כט)

¹⁰ צ"ע וגם בחי' הנעם העליון, דלכאורה היה צריך לומר ובחי' הנעם העליון. לכן תחילה היה נ"ל לפרש שהכוונה למקור שממנו נשפע הנעם שכיון שהשפיע למטה אזי נשפע לו עוד יותר מלמעלה. אבל לא נראה לי לפרש כך, כי למאי נפקא מינה מה שהמקור מקבל עוד, העיקר שהמעשה צדקה עורר יחוד שגורם להשפיע יותר למטה, לכן נ"ל שלזה הכוונה וצ"ע.

¹⁰ עיין עץ חיים שער כג סוף פרק ו'. וכ"ל שנעשה הצדקה מעורר יחוד פנימי של חו"ל ועל ידו נשפע נעם עליון חש מא"ס דרך כל העולמות. להבדיל מהשפע של יחוד החו"ל התמיד סח"א מח"כ כלל.

¹⁰ עץ חיים שכ"ג סוף פ"ו – גם דע כלל גדול שזה הזווג החיצוני הוא לצורך העולמות נמשך ממוחין עצמן דא"א בלי שיקבלו הם מלמעלה כנודע שכל מה שלמטה מהם כולם כלולים בהם ויש בהם כח כנגד כל מה שלמטה מהם. אך הזווג הפנימי צריך שיקבלו גם א"א מאורות עליונים מהם וממה ממשכיין למה שהוא צורך להמשיך נשמות חדשות שהוא בחי' הפנימים ונמצא שגם א"א מזדווג עם נוקבא תחלה והוא ממשך לא"א וכן א"א עצמו גורם זווג לעתיק וכן זה מזה עד רוב המעלות נמצא שזווג הפנימי הוא קושר כל העולמות, כי א"א להמשיך אם לא שיקבלו מרוב המעלות אורות חדשים זה מזה וזה מזה עד א"א ומשם לז"א.

¹⁰ כמבואר בע"ח שיחוד החיצון התדיר הוא בלא מין נוקבין אלא מבח ההוא רוחא דשיק בה בעלה, אבל נעם השופע ע"י התעוררות מיין נוקבין של מטה הוא לצורך הולדת נשמות הוא בחי' חידוש ואין חדש תחת השמש, הוא מוכרח להמשיך מא"ס לאריך ומא"א לחכמה בינה, ומזה לזו"ן ומזה לאדם המעורר את היחוד.

¹⁰ הלשון נופלים צ"ע מה מבאר בלשון נפילה דייקא ונראה שנקט לשון הפסוק לקמן חבלים נפלו לי בנעימים. ובאמת גם שם צריך ביאור. ונראה לשון נפילה היא באונס כמו הנופל לבור להבדיל מהיורד לבור. לכן נקט לשון נפילה שהוא לשון שיורד שלא ברצון אלא באונס. ואע"פ שהנופל לבור הוא אונס לנופל וכאן החובלים בכוונה באים לתוך הנעם, והאונס הוא של הנעם, שייך לשון נפילה בכוונה אל דבר אחר שלא מתכווין כגון באברהם בבית בין הבתרים "והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו", שהיה בכוונה משמים ועליו נפל באונס. וכמ"ש ירמיה לז יג שהאשימו את ירמיה אל הכסדים אתה נופל, דהיינו נופל בכוונה.

¹⁰ נופלין גם כן – הלשון גם כן משמע דקאי גם אנעם העליון השופע ביתר שאת ע"י שנעשה כלי הצדקה לנעם השופע תמיד. אבל נראה פשוט דלאו דווקא אלא כל מלמעלה למטה נקרא כמו נפילה. אע"פ שהנעם שופע והחובלים הם שבאים לתוכו ויורדים עמו למטה.

כי עיקר פגם וקילקול המוחין של ח"ל הוא ע"י פגם הכבוד. שעי"ז אינם יכולים ע"י לינק ממוחין של א"י ואזי הם חסרים את הנעם שמבטל את המדות הרעות ונשארים בחי' מוחין של ח"ל ממש שהוא שכל עם מדות רעות שעסוק בחיצוניות של כל דבר וזהו קילקולם כנ"ל לכן תיקונם דווקא ע"י השפעת המוחין מיחוד פנימי שהוא נעם שנעשה שלהבת אהבת ה' שהיא כבוד שמים.

וזה מה שנתבאר שפגם הכבוד של חו"ל גורם שהמוחין של חו"ל יהיו חובלים זה בחי' (משלי יג) ע"י ב' לדבר יחבל לו פשט הפסוק שהבו לדבר מצווה גורם הפסד וחבלה לעצמו. ולפי רבנו "בו לדבר" הם הפגמי כבוד שמים, שגורמים "יחבל לו" דהיינו למוחין של חו"ל שנקראים חובלים, כי מחבלים בכבוד שמים וחובלים במוחין של א"י כנ"ל. כי בז לדבר היינו בזיונות היפך הכבוד דהיינו פגם הכבוד עי"ז יחבל לו היינו מוחין של ח"ל חוץ לארץ שהם בחי' חובלים. כי ע"י פגם הכבוד נשארים המוחין עם המדות הרעות בבחי' חובלים שהם מוחין של ח"ל שחובלים בכבוד שמים כנ"ל. נמצא שעיקר קילקול המוחין של ח"ל הוא ע"י פגם הכבוד.

וע"כ בעת ששופע נועם העליון ע"י הכלי של צדקה שעור את היחוד הפנימי של ידו נשפע מוחין בשביל הולדה של נשמות שעי"ז נעשה התגלות הכבוד כנ"ל אז הוא זמן תיקונם של המוחין של ח"ל. כי מאחר שנתעורר בחי' התגלות הכבוד עי"ז הם יכולין להתתקן. כי עיקר הקילקול שלהם היה ע"י פגם הכבוד כנ"ל. וע"כ בעת ששופע נועם העליון בשביל הולדה כנ"ל אז באים המוחין של ח"ל שהם בחי' חובלים ונופלים במוחין של א"י שהם בחי' נועם כדי להתתקן עי"ז כנ"ל [ע"ה].

מוהרנ"ת קרא לתורה זו על שם הפסוק חבלים נפלו לי בנעימים כי בו רמוז התירוץ על הקושיא שתורה זו באה לבאר דהיינו כיצד יתכן שגם חכמי ארץ ישראל נגררו למחלוקת הגדולה שהיתה אז כמה שנים בעניין חלוקת הכספים שנאספו בחו"ל למען ת"ח ארץ ישראל העניים.

ומבאר חבלים הם מוחין של חו"ל פגם הכבוד, ע"י שנופלים בנעימים שהם מוחין של א"י שהם כבוד שמים, נכללים בהם ומתבטלים. והמשך הפסוק "אף נחלת שפרה עלי", מבאר מתי זה נעשה, דהיינו ע"י "נחלת" דהיינו בחי' יעקב בחי' צדקה לא"י (שמקבלת מיעקב כמבואר בתורה מזו ותורה כז) שעי"ז נשפע הנעם שהוא המוחין ושלמה אהבת ה' שמוליד נשמות, דהיינו "שפרה עלי", דהיינו כבוד שמים, אז נכללים החובלים של פגם הכבוד בנעם שהוא כבוד שמים ומתבטלים בהם.

וזה חבלים נפלו לי בנעימים אף נחלת שפרה עלי (תהלים טז) פשט הפסוק שחבל ונחלה מלשון חלקי שנפל בגורלי, ודוד מודה לה' שחלקו נפל בנעימים כי שפר עליו גורלו, ורבנו דורש חבלים היינו המוחין של ח"ל שהם בחי' חובלים הם נופלים בנעימים היינו במוחין של א"י שהם בחי' נועם כנ"ל כדי להתתקן עי"ז כנ"ל [ע"ה].

ומתי זה נעשה, בזמן נתינת צדקה לת"ח עניי א"י, שעי"ז נשפע המוחין שלהבת אהבת ה' המוליד כבוד שמים שמבטל את פגם הכבוד של החובלים.

¹⁷ מתוצו-יכולין

¹⁸ ע"י משלי פרק יג (יג) ב'ו לְדָבָר יִחָבֵל לוֹ וְיִרָא מִצְוָה הוּא יְשָׁלֵם:

מצודות – (יג) בו לדבר – המבזה מה ממצות ה' הוא חובל בעצמו אבל הירא מן המצוה ומגודל מעלתה ישולם לו שכר גם בעבור זה:

מצודות ציון (יג) יחבל – מל' חבלה ומכה:

הגר"א – בז לדבר יחבל לו כי יש רמ"ח אברים באדם וכנגדן רמ"ח מ"ע וכן כל דבר יש לו כח חיוני מן המצות ולכן הבו לשום דבר מצוה הוא מחבל א"ע כי הוא נעשה חסר מכח החיוני מאותו דבר. וירא מצוה ישלם אבל הירא מלעזוב שום מצוה ורואה לקיים כל דבר יהיה שלם בכל אבריו:

¹⁹ וזה בחי' המחלוקת על מעות צדקה לא"י שנפלה אפילו לא"י

²⁰ ע"י תהלים פרק טז (ו) חָבֵלִים נָפְלוּ לִי בְנַעֲמִים אֶף נַחֲלַת שְׁפָרָה עָלַי:

רש"י (ו) חבלים נפלו לי בנעימים – כשנפל לי הגורל להיות בחלקך חבל נעים הוא זה אף עלי שפרה נחלה כזו:

פי' יוסף תהלות (להרחי"א) – ובספר שערי שמים דף מ"ח ע"א משם זקנו ז"ל במ"ש בסנהדרין דף כ"ד נועם אלו ת"ח שבא"י חובלים אלו ת"ח שבח"ל ואמרו בכתובות דף ע"א חד מינן כי סליק להתם הוו כתרי מנייהו וז"ש חבלים ת"ח דבח"ל נפלו לי באו לא"י והיו בנעימים כת"ח שבא"י ולא עוד אלא אף נחלת שהתורה שהיא נחלת שפרה עלי כמו רב כהנא דפשט לרבי יוחנן כל ספק שהי"ל ונתבסמה התורה וז"ש שפרה עלי זה"ד בשינוי קצת. ואפשר כי שפרה בגימט' תקפה דבמקום תקפה עליו משנתו נעשית שפרה נתישבה ונתבסמה:

²¹ עיין לק"ה ברכת הפירות ד' אמצע אות יב זאת בחי' היא בכל בכל אדם ובכל זמן ע"ש

וזוהו המשך הפסוק הנ"ל [עח] חבלים נפלו לי בנעימים **אף נחלת שפרה עלי**, ורבנו דורש שנחלת דהיינו צדקה מוליד שפרה דהיינו הלכות, **כי נחלת זה בחי' יעקב בחי' יעקב חבל נחלתו (דברים לב)/ע"ט** פשט הפסוק שבדור ההפלגה כשחילק את העמים תחת ממשלת השרים בחר באברהם בזכות זרע יעקב שיצא ממנו להיות נחלתו דהיינו השגחתו, ומכאן הרמוז ש"נחלת" רומז ליעקב ולעיל נתבאר שיעקב בחי' צדקה לארץ ישראל/א.

שפרה זה בחי' יוסף בחי' נעם [פ"א]/ב"ב, כי שופרה/א"ב, בארמית לשון יופי **בחי' [פ"ד]/פ"ה** ויהי יוסף יפה תואר וכו' **ויפה תואר זה בחי' יפה תואר הנאמר בדוד [פ"ו]/פ"ו**, ודרשו רז"ל **(סנהדרין צג ע"ב)/פ"ח** איש תאר שמראה פנים בהלכה [פ"ט]. **היינו בחי' מוחין בחי' נועם שמנעימים בהלכה/צ** כנ"ל. נמצא הראיה ששפרה בחי' יוסף בחי' נעם, כי שפרה לשון יופי, ולא יופי חיצוני אלא יופי של חכמת אדם תאיר פניו, כי יוסף יפה תאר בחי' יפה תאר שנאמר על דוד שהיה מראה פנים ומביא ראייה לדבריו בהלכה, דהיינו מוחין שהוא הנעם. **וע"י ב' בחי' אלו יעקב ויוסף שהם הצדקה והנעם העליון בחי' נחלת שפרה ע"ז נעשה ההולדה שאז החובלים נופלים בנעימים כנ"ל**. נמצא שהפסוק נדרש מהסוף להתחלה שע"י אף נחלת שפרה עלי מתקיים חבלים נפלו לי בנעימים.

וזוהו דהיינו חבלים נפלו הנעימים רמוז בפסוק **יעקב חבל נחלתו**. דלעיל הוכיח מהפסוק הזה ש"נחלת" בחי' יעקב בחי' צדקה ועתה מבאר שבפסוק הזה בעצמו רמוז עוד ענין החובלים, כי **חבל זה בחי' חובלים הנ"ל**

^ט סוף פסוק הנ"ל

^ט **דברים פרק לב (ח) הנהחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבלת עמים למספר בני ישראל: (ט) כי חלק ידוד עמו יעקב חבל נחלתו:**

פרש"י – (ח) בהנחל עליון גוים – כשהנחיל הקב"ה למכעיסיו את חלק נחלתם הציפם ושטפם: בהפרידו בני אדם – כשהפיץ דור הפלגה היה בידו להעבירם מן העולם ולא עשה כן אלא יצב גבולות עמים קיימם ולא אבדם: למספר בני ישראל – בשביל מספר בני ישראל שעתידין לצאת מבני שם ולמספר שבעים נפש של בני ישראל שירדו למצרים הציב גבולות עמים שבעים לשון: (ט) כי חלק ה' עמו – למה כל זאת לפי שהיה חלקו כבוש ביניהם ועתיד לצאת ומי הוא חלקו עמו ומי הוא עמו יעקב חבל נחלתו והוא השלישי באבות המשולש בג' זכיות זכות אבי אביו וזכות אביו וזכותו הרי ג' כחבל הזה שהוא עשוי בג' גדילים. והוא ובניו היו לו לנחלה ולא ישמעאל בן אברהם ולא עשו בנו של יצחק:

^ב **יעקב בחי' א"י** כמבואר בתורה מו שא"י עיקר קבלתה מבחי' יעקב, מבחי' אמת ליעקב, ויעקב מדתו תפארת בחי' רחמים וצדקה. וכנ"ל שדייקא צדקה לא"י היא העושה כלי לנעם עליון שע"ז נעשה שלהבת אהבת ה' שמולידה כבוד שמים, והעיקר הם הלכות שנוולדות ע"י שתומך בת"ח שבא"י ע"ז מחדשים בהלכה.

^ט שפרה בחי' יוסף בחי' נעם עיין פל"ח שצ"ח לזוהר תולדות דף קמב: שופריה דיעקב

^ב **זוהר תלדות דף קמב:** וכד הוה לביש לון עשו לא הוה סלקין ריחין כלל, כיון דלביש לון יעקב כדון תבת אבדה לאתרה וסליקו ריחין, בגין דשופריה דיעקב שופריה דאדם הוה, ובגין כך אהדרו בהדיא שעתא לאתרייהו וסליקו ריחין. אמר רבי יוסי שופריה דיעקב (הוה) דאיהו שופריה דאדם איך אפשר, והא תנינן, תפוח עקבו דאדם הראשון מכהה לגלגל חמה, ואי תימא דכך הוה יעקב, א"ל רבי אלעזר, ודאי הכי הוה בקדמיתא, עד לא חב אדם הראשון לא הוה יכלין כל בריין לאסתכלא בשופריה, כיון דחטא אשתני שופריה ונתמאך רומיה ואתעביד בר מאה אמין. ותא חזי שופריה דאדם הראשון רוא איהו, דמהימנותא עלאה תליא בההוא שופרא, ובגין כך (תהלים צ ז) ויהי נעם יהוה אלהינו עלינו, וכתוב (שם כז ד) לחזות בנועם יהוה, ודא הוה שופריה דיעקב ודאי, וכלא רוא עלאה איהו:

^ב **עיין ב"מ פד.** – שופרה דיעקב כעין שופרה דאדם.

^ט * בראשית ט' ו'

^ה **בראשית פרק טו (ו) ויעזב כל אשר לו ביד יוסף ולא ידע אתו מאומה כי אם הלחם אשר הוא אוכל ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה:**

לפי רבנו נראה לומר שכיון שיוסף הוא הנעם על כן עזב פוטיפר בידו את כל האחריית על ביתו, כי הנעם הוא אמת ואמונה ונעימות שעל כן היה אהוב על כולם ונאמן על כולם. וזה עיקר מעלת היפה תאר שהיה גם במדותיו יפה תאר ע"י הנעם, שהיה בו, ממוחין דא"י. שאז עדיין היה בכל מקום שהיו ישראל. ומסתמא על צדיקים דייקא, כי השכינה עדיין היתה קבועה ברקיע הרביעי ורק לעיתים ירדה על צדיקים שהם מרכבתו של מקום.

^ט שמואל-א טז יח שם הלשון איש תאר. וע"ש פסוק יב אדמני עם יפה עינים ושם פרק יז פסוק טב יפה מראה

^ב **שמואל-א פרק טז (יב) וישלח ויביאהו והוא אדם מונני עם יפה עינים וטוב ראוי ואמר ידוד קום משחחו כי זה הוא:**

שם (יח) ויען אחד מהנערים ויאמר הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי ידע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תאר וידוד עמו:

שמואל-א פרק יז (מב) ויבט הפלשתי ויראה את דוד ויבנהו כי היה נער ואדמני עם יפה מראה:

^ה **סנהדרין צג:** – דוד דכתיב (שמואל א טז-יח) ויען אחד מהנערים ויאמר הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי יודע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תואר וה' עמו וגו' ואמר רב יהודה אמר רב כל הפסוק הזה לא אמרו דואג אלא בלשון הרע יודע נגן שידוע לישאל גבור שידוע להשיב איש מלחמה שידוע לישא וליתן במלחמתה של תורה (איש תואר שמראה פנים בהלכה ונבון דבר שמבין דבר מתוך דבר) וה' עמו שהלכה כמותו בכל מקום.

פרש"י – לישא וליתן במלחמתה של תורה. להתוכח בתלמוד: פנים בהלכה. שמביא ראייה לדבריו:

^ט עפרש"י שדוד ידע להביא ראייה לדבריו. עכ"פ נמלא טיפה חלק הנאמן ביוסף רומז ליופי פניו נמוי חכמת חכם חלקי פניו לסינו מוחין בחי' נעם העליון.

^ז **אע"פ שעקר המהלך הוא לבאר ששפרה בחי' נעם, ונקט מנעימים בהלכה לקשר בין דוד שמראה פנים בהלכה לנעם העליון שעל ידו מנעימים זה לזה בהלכה. אולי אפ"ל גם שכאן מתבאר הגמ' מדוע נקטה מנעימים זה לזה בהלכה דייקא, הרי אם הם נעימים זה בכל חילוקי דעות. אבל רבנו מבאר שעיקר חשיבות הנעם זה בהולדת הלכה שהיא הכבוד שמים שמתקן את החובלים. ולכן דייקא ע"י צדקה לא"י מועיל כי עיקר היה לת"ח העניים שבא"י.**

שנתתקנים ע"י בחי' יעקב בחי' צדקה, שעל ידה ההולדה, שעי"ז נתתקנים החובלים שהם המוחין של ח"ל כנ"ל.
וזה דהיינו הפסוק יעקב חבל נחלתו רומז גם על בחי' חבלי לידה [אצ] בחי' חובלים

הנ"ל שנתתקנים ע"י הלידה כנ"ל [א] וכיון שהם חובלים הם גורמים חבלי לידה דהיינו קושי בלידת כל מעשה שמגלה כבוד שמים ובעיקר לידת אדם שבכוחו לגלות כבוד שמים.

גם זהו בחי' שפרה הנ"ל שם פירש שפרה בחי' יוסף בחי' נעם וכאן מוסיף שפרה רומז גם על בחי' שפיר ושליא שהן סימן ללידה באשה בחי' הולדה [ב]/[ג] וכנ"ל וזהו "אף נחלת שפרה עלי", נחלת היינו צדקה, שעל ידה הלידה, דהיינו "שפרה עלי" בחי' שפיר ושליא שהם סימן ללידה באשה :

ומחמת שהמוחין של ח"ל חוץ לארץ שהם בחי' חובלים שחובלים זה לזה בהלכה כי אינם יכולים להשוות דעתן/ד' יחד כנ"ל, הם נופלים במוחין של א"י שהם בחי' נועם כדי להתתקן כנ"ל. ע"כ לפעמים כשפוגמים בכבוד שמים הרבה ח"ו אזי המוחין של חו"ל פגומים ביותר ואזי כשנופלים במוחין של א"י אינם יכולין להתתקן אדרבא גורמים פגם גם להמוחין של א"י [ה]. ואזי גם המוחין של א"י אינם יכולים להשוות עצמן כי נפגמו ח"ו ע"י המוחין הפגומים של ח"ל שנפלו לתוכם כנ"ל.

וזהו בחי' המחלוקת שיש בא"י ג"כ [ו] דהיינו המחלוקת בעניין חלוקת כספי הצדקה לא"י שבשנת תקמד מינה רבי מנחם מוויטפסק/ו' שהיה מנהיג קהילת החסידים בארץ, את בעל התניא שהיה בחו"ל, שאליו יאספו את כל כספי הצדקה לעניי ארץ ישראל, והוא ישלח אותם לארץ לרבי אברהם קאליסקער שיחלק אותם, ומשנת תקנז בעקבות הדפסת ספר התניא, מחרחרי ריב גרמו למחלוקת, ובראש השנה שנת תקנט רבינו היה בארץ/ו' והיה אצל

^א וכנ"ל סמנת חסידים שדייקא בשעת לידה נשפע הנעם וע"כ באים החובלים או דייקא להתתקן

^ב בכורות כ.

^ג בכורות כ. – סימן הוולד בבהמה דקה טינוף ובגסה שליא ובאשה שפיר ושליא.

תפארת ישראל שם פרק ג' משנה א' [ז] – שליח – כמין כיס שהעובר מונח בתוכה וילדתו ריקן: [ח] שפיר – י"א חתיכת בשר כעין צורת בעל חי, וי"א שהוא שפופרת מלא דם:

^ד כנ"ל כי דעת היא מה שאדם מברר ומחליט. כי חכמה היא מה שמקבל מבחוץ ובינה על ידה מברר דבר מתוך דבר את החכמה, ואחרי שברר ומסכם ומחליט שזו המסקנה למעשה אזי זה הדעת ואזי עומד על דעתו וא"א להזיז אותו. כי אם אפשר לשנות דעתו זה רק ע"י שמחזיר את העניין לבינה לדון בו שוב אבל כשהוא דעת הוא לא ניתן לשינוי, וזה לשון חז"ל עומד על דעתו שהדבר מוחלט אצלו. ובני אדם אמרו חז"ל כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם, נמצא עפ"י הטבע אין שום צד וסיבה ששני בני אדם ברי דעת ישוו דעתם שהרי כל ויתור הוא סימן שאינה דעת ברורה ומחלטת. ועל כן בחו"ל שאין דבר שלישי שיגרום להשוות דעות שונות. אזי פשוט שכל אחד עומד על דעתו ולא מוכן להשוותה עם שום דעה אחרת. נמצא שאדרבה בארץ ישראל שמנעימין זה לזה בהלכה זה חרוש עצום, ומוכרח שיש בא"י איזה סוד שאע"פ שכל אחד עומד על דעתו נשארים נעימים ונוחים זה לזה וכל אחד משפיל עצמו כלפי זולתו בלי לוותר על העמידה על דעתו, וזה כלל לא פשוט אלא חרוש עצום. ולא כפשוט הגמ' שנרמה כאילו בחו"ל הם חובלים ופגומים במדותיהם ואילו בארץ ישראל שם נוחים וטבעיים, אלא שבחו"ל זה הטבע ובא"י זה נס.

^ה עיין לק"ה מנחה ר' ד' שלפעמים מתגברים החובלים כיון שהצדקה אינה בשלימות

^ו עיין חיי מוהר"ן סימן מז

^ז **רבי מנחם מנדל** מוויטפסק זצ"ל עלה עם תלמידו רבי אברהם מקאליסק זצ"ל לארץ ישראל בשנת תקלז והנהיג את הקהלה החסידית בארץ עד שנפטר ותלמידו רבי אברהם הנהיג אחריו, והיה ידידו הקרוב של בעל התניא זצ"ל שהיה תלמיד חבר לרבי מנחם מנדל רבו. ובעקבות הדפסת ספר התניא פרצה מחלוקת ביניהם, (במשנת חב"ד כתוב שתחילה חלק עליו בעניין גילוי סודות הקבלה לאנשים פשוטים, ואח"כ חזר בו) עכ"פ אז גם התחילה המחלוקת בעניין המעות ונמשכה עד שנפטר רבי אברהם. הקהילה הספרדית בארץ היתה מבוססת ורבי אברהם היה מלווה מהם כסף כדי להחיות את הקהילה החסידית עד שיגיע הצדקה מחו"ל, וכשעבר זמן רב שלא הגיעה לחצו אותו מאד המלווים הנושים והיה בצער גדול, לבד מהעניות הגדולה של קהילתו, שעיקר מחייתם היה מכספי הצדקה. עד שהיו רבנים שלא התירו לעלות לארץ מחשש שיהיו מעמסה נוספת על הקהילה שם.

^ח **בדרך נסיעתו** דרך איסטנבול רבנו הסתיר עצמו מאד ושני שד"רים שחזרו מהארץ חשדו בו שנוסע לחלוק על רבם רבי אברהם מקאליסק – כמבואר **בשבחי מוהר"ן** – **אות ט** – ונכנסו בלבם על רבנו, וזכרונו לברכה, שהוא נוסע מהקרדאן לחלק על החסיד המפורסם בוצינא קדישא מורנו הרב אברהם קליסקר, וזכרונו לברכה (מט) והנלוים אליו. ונכנסו בטעות זה עד שהיה להם הוכחות גדולות על זה לפי טעותם ונדמה להם כאלו הוא זכרונו לברכה הוא משולח מאנשים רבים בשביל לחלק עליו:.... והתחילו לשנא אותו בתכלית השנאה, ובזו אותו בכל מיני בזיונות, וקללו אותו בקללות נמרצות בלי שעור וערך כמה ימים. ורב הבזיונות היה מאחד משני האנשים הנ"ל. והוא זכרונו לברכה התחיל לבקש אותם ואמר להם: "זאת תדעו שבודאי לא אגלה עקר כונת נסיעתי לארץ ישראל כי מלבי לפומי לא גליתי (נא) ואף על פי כן "מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד" (תהלים קלג א) אף על פי שלא ידע אחד עקר כונת חברי". והשיבו לו: אם אתה תגלה לנו כונתך: בודאי יגיע לך טובה גדולה עד מאד". והשיבו להם: "אני איני רוצה לקבל טובה מכם ולא אגלה לכם עקר כונתי בשום אופן. אדרבא אתם תוכלו לקבל טובה מאתי אם תרצו". השיבו לו: "נראה בלשונך שאתה מדבר בלשונות המפורסמים הגדולים כמו ר' ברוך (גב) ורבי שלום (גג) ורבי נחמן וכו' שדרכם לדבר גדולות בלשון נסתר אך בודאי אין אתה אחד מהם כי נראה שאתה בודאי מהחולקים על הצדיק הנ"ל": **ואמרו לו שקדם שיבוא לארץ ישראל יהיה שם אגרת בארץ ישראל שהוא מהחולקים והמרגלים לבל יוכל להטעות אותם. גם הלכו להסרסור מהספינות, והוא מאנשי פולין ונשא אשה מהפרענקען וחמותו היא יוצאת ונכנסת בבית התוגר והאיש ההוא הוא איש גדול שם. והלכו אלו האנשים הנ"ל אל זה הסרסור ובקשו אותו ואמרו לו: למען השם לבל תניח את האיש הזה לנסע להתם כי הוא מהחולקים ורוצה לעשות גרוש שם חס ושלום, ואם תוכל לעשות לו איזה רעה שכרך כפול מן השמים. ורבנו, וזכרונו לברכה, והאיש שהיה עמו לא ידעו מזה:**

עוד בעניין כספי הצדקה עי"ש אות יט כמה צרות עבר עליהם שם וכיצד רבנו הציל אותם בהיותו שם

רבי אברהם מקאליסק ומאד התפעל מקדושתו ותורתו¹⁰ ולבקשת רבי אברהם כשחזר לחו"ל נסע תחילה לבעל התניא לדבר עמו בעניין המחלוקת¹¹, ועדיין נמשכה¹² עד שבשנת תקסה נתפרדו הקופות וקופת חב"ד נפרדה מהקופה הכללית ואעפ"כ נמשכה המחלוקת, ובשנת תקע מחודש טבת עד סיון יצא בעל התניא למסע שנקרא מסע ברדיטשוב לכמה וכמה אדמו"רים בחו"ל לנסות להשקיט את המחלוקת ולא עלה בידו. ובאותו זמן בד' בחודש שבט נפטר רבי אברהם מקאליסק בארץ ישראל, ובשבת שירה שחל בט"ו בשבט דברו על המחלוקת הזו (או בגלל המסע של בעל התניא או בגלל שנודע פטירתו של רבי אברהם¹³), ואז רבנו אמר תורה זו לבאר כיצד יתכן שבא"י תיהיה מחלוקת¹⁴ (כמבואר בחיי מוהר"ן אות מז) :

¹⁰ עיין שבחי מוהר"ן – אות יח שכשהיה רבנו במערת אליהו אמר שפעל כל מה שרצה לפעול בא"י ורצה לחזור לביתו והאיש שליחה אותו רצה שישעו לטבריה ונסעו לטבריה – ...ושלח אליו הרב הקדוש המפורסם מורנו הרב אברהם קליסקר זכרונו לברכה, כאשר שיום הקזה הוא אצלו. על כן הוא מן הנמנע שילך אצלו לתן לו שלום. והשיב רבנו זכרונו לברכה, שבלא זה היה בדעתו לילך אליו. ומיד הלך להצדיק הנ"ל, וקבלו בכבוד גדול מאד מאד ובאהבה יתרה ובחבה גדולה מאד מאד. וגדל האהבה והחובב שהיה להרב הקדוש מורנו הרב אברהם הנ"ל עם כבוד רבנו הקדוש, זכרונו לברכה, אי אפשר לבאר ולספר: ושחר פניו שיתאכסן אצלו, והשיב רבנו זכרונו לברכה, שזה אי אפשר שיעמד בקביעות אצלו. אך על שבת אחת יהיה אצלו. וביום מחר שלח בשבילו, וקבלו על שבת הראשון פרשת נח (ג' מרחשון תקנט) ובליל שבת כפף רבנו זכרונו לברכה את ראשו שיברך אותו, וקפץ ארבע אמות ממנו לאחוריו ברעדה גדולה. ודבר בהתלהבות גדול ולא היה אפשר להבין מה שאמר. אך בסוף דבריו שמעו שאמר: איך אנו מתבישים בפני זרע הבעל שם טוב זכרונו לברכה, ולא רצה לברך אותו. אך את האיש שהיה עם רבנו זכרונו לברכה, ברך מיד כשכפף ראשו. והיה שם בשעת הסעודה שמחה גדולה ובקש הצדיק הנ"ל את רבנו, זכרונו לברכה, שיאמר תורה. ולא רצה בשום אופן, ואמר הצדיק הנ"ל בעצמו תורה. וכן היה בסעודה שניה ושלישית. ואמירת התורה של הצדיק מורנו הרב אברהם הנ"ל היה בהתלהבות גדול ובצעקה גדולה ולא נשמע שום דבור. רק לבסוף סים כך הוא עקר עבודת הבורא יתברך. ורבנו זכרונו לברכה, היה משבח ומפאר התורה שלו בלי ערך, כמעט שאין דוגמתו: גם אנכי שמעתי מפיו הקדוש שאמר ששלמות היה רק להצדיק מורנו הרב אברהם הנ"ל. ואמר לי: הלא ראיתי כמה צדיקים, אבל שלמות הוא רק אצל הצדיק הקדוש הנ"ל (עה):

חיי מוהר"ן – אות תקנ"ג – ...וכן הפליג מאד מאד בקדושת הרב הקדוש רבי מייכל זכר צדיק לברכה, ובקדושת הרב הקדוש רבי אברהם קליסקר זכרונו לברכה, ובקדושת הרב הקדוש רבי מנחם מנדל זכרונו לברכה מויטפסק, ובקדושת הרב רבי נחום זכרונו לברכה, ובקדושת הרב רבי שלום זכרונו לברכה וכן בקדושת שאר תלמידי המגיד זכרונו לברכה, ובקדושת תלמידי זכרונו לברכה כגון הרב הקדוש מנחם זכרונו לברכה, והרב המגיד הקדוש מקאנוניץ והרב הקדוש מלאנצט ולובלין, וכן עוד מה שנודע לנו מה שהפליג בקדושת שאר צדיקים עוד כמה וכמה, ועל כל אחד אמר הפלגות ושבחים אחרים כל אחד לפי בחינתו ומדרגתו.

¹¹ שיש שרפי קודש ח"א תקמ – בעת שהיה רבנו זכרונו לברכה בארץ ישראל, הבטיח להרב, רבי אברהם קאליסקר זצ"ל, שתתקן כשיבוא לחוץ לארץ ישע אל הרב רבי שניאור זלמן הרב מלאדי, לדבר עמו בענין מעות ארץ ישראל, ולתוף השלום ביניהם, וקיים זאת, פי כבואו נסע תתקן אל הרב מלאדי, ובקש אז הרב מרבנו זצוק"ל לומר לפניו תורה, ולא רצה, ואמר הרב תורה בערך שמונה שעות, ויש אומרים שש שעות, ואמר רבנו זצוק"ל אחר כך שששים דרשתו פון מאד, ששים אז בפרוש הפסוק: "רחמיך רבים ה'", ופרש: "עס איז שוין אויף דיר גאט אליין א גרויס רחמנות". (אבני"ה ברזל, שם סמ"ו).

¹² וכן משמע מהמכתב ששלח רבי אברהם לרבינו או – כמובא בחיי מוהר"ן אות קנ – העתקה אות באות מאגרת של קדוש עליון המפורסם הגאון מורנו הרב אברהם זכר צדיק וקדוש לברכה הנקרא בפי כל רבי אברהם קאליסקר אשר שלח מארץ הקדש לרבנו ז"ל וזהו: שלום וישע רב לדבותנא דלבאי יתב הרב המפורסם קדוש יאמר לו, אתו חכמה ודעת אלקים השכל, כבוד קדשת שמו מורנו הרב רבי נחמן גרו יאיר, מגזע הקדש נכד הבעל שם טוב זכרונו לברכה זכותו וכן עלינו לנצח, יאיר אור השם עליו ירח, ולכל בני ביתו והנולדים אליו שלום רב אמן פן יהי רצון: חדשות מארץ יהודיע מביאת שלוחינו דהאי שתא בחדש שבט העבר ושמהנו מאד אשר שמענו משפעת שלומנו. פי בא לביתו בשלום וראינו שקשר עבותות האהבה לא וזה, בכל לבבו דורש טובותינו ושם לדרך פעמיו ונהג נסיעתו בעצמו למדינת רייסין יהי כן ד' עמו: ומעין המאורע בקדש בכל פרשת העבר עלינו אחרי נסיעת כבוד תורתו מאתנו כבר נתודע לו בודאי על ידי אהובנו השדר והשלוחא דרבנן דאשתקד המפלא מורנו הרב רבי אליעזר, ועל הפשר שנתפשרנו עם אנשי מדינת וואלין עדין לא גבינו פעם אחת מהם, ואין אנו יודעים מה יהיה סוף דבר מזה. והנה אנהנו נבוכים בארץ מרב צער ודאגה, מצפה לישועת ה' בכל עת, פי עדין לא נושענו משום מקום, וגם ממדינת רייסין לא יש לנו שום ידיעה מה נעשה שם בנדון זה אחרי נסיעת כבוד תורתו לשם, ויתראה פנים ויספר להם מפל התלאה אשר מצאתנו: מצפים אנו שיודיע לנו רום מעלתו כבוד תורתו בפרטיות מפל אשר עשה שם. וזאת ידע מה ששארנו חייבים להשר הכל מכרחים אנהנו לשלם וקשה כח הסבל מזה שנוגשים אותנו בכל עת בפחדים ובמוראים. ובנסים ונפלאות עד שאנו מוצאים לראות בכל עת ההכרחיות השם יתברך מזמין מקום, וחכיתי לה' המסתיר פניו, וקויתי לו לישועתו, ובו שברתי ישוב ורחמנו כימות עניתנו כן ישמחנו: ומכאן ואילך נכתב בכתב ידו הקדוש בעצמו של הגאון הנ"ל:

אני בעז אהבתי אהבת תמיד, תהלתו בפי בעטור ועטוף נפשי לה' יאיר ה' פניו אתו מאתר בית שכנינתה ונהיר עלוהי הולך ואור בהלו גרו עלי ראשו אור עולם, ויתוק במעוז עז מה' סוף מעשה במחשבה תחלה, ונפשי יודעת מאד ברחימו לנצח ודורש שלום תורתו ומעתיר בעדו כמו כן יעשה גם הוא להעתיר עבורי בכל עת: נאום הקטן אברהם בן אדוני אבי מורנו הרב אלכסנדר כ"ץ זכרונו לברכה לחיי העולם הבא. נכדי האברך מורנו הרב ישראל אליעזר שיחיה דורש שלומנו מלב ונפש ומתאוה לתפלתו:

¹³ וקצת קשה לומר שבי"א ימים הגיעה ידיעה מארץ ישראל לברסלב.

¹⁴ מעניין שנראה שרבינו צידד במחלוקת זו יותר בצד הקאליסקר וכדרכו גם במעלת א"י, כי עיין במכתב ששלח בעל התניא לרבי אברהם מקליסקר באלול תקסה (נדפס באגרות קדש אדמור הזקן עמודים קכ קכט) כתב לו ובפרט כאשר שמעתי בשם הרב המנוח מורנו הרב מנחם מנדל מויטפסק זלה"ה אשר המקום גורם שהיה מזהיר מאד שם להזהר משנאת חינום, באמרו כי המקום עלול לכך כי החרבן היה בעבור שנאת חינום ונשאר שם הרשימו וכו'. (הובא בספר תלדות אדמו"ר הזקן ח"ד לאברהם חנוך גליצנשטיין עמ' 1011) מבואר שבעל התניא תלה את המחלוקת ברשימו של שנאת חינום הנמצא בארץ ישראל ואילו רבינו תלה את המחלוקת במוחין הפגומים של חו"ל שפגמו את המוחין של א"י. אבל לא ח"ו בארץ ישראל.

וכלל הדברים, כי כל הנבראים וכל ההולדות כולם הם רק בשביל התגלות כבודו ית'. ועיקר ההולדה ע"י הצדקה שעל ידה מעורר יחוד עליון פנימי כי נעשה כלי לקבל יותר שפע מנועם העליון דהיינו מוחין, ומשבילי הלב שנפתחו להיות חונן ונותן נעשה שלהובין דרחימותא **שעי"ז נעשה ההולדה של מוחין ובני אדם ועי"ז נתגלה ונתגדל כבודו ית' כנ"ל.**

וזה שע"י הצדקה עושה מהנעם הולדה של כבוד שמים על כן אותיות תרומה הם סופי תיבות לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו (תהלים כז)/י' הפשט מדבר בבית המקדש ורבנו דורש על בני היכלא דמלכא, כי תרומה היינו צדקה שהיא נדיבות לב [טו] בחי' [טז] מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי על ידה נעשה כלי לקבל מנועם ה' שע"י נעשה שלהבת אהבת ה' שע"י ההולדה שע"י נמשך התגלות כבודו ית' שהוא בחי' ובהיכלו כולו אומר כבוד כנ"ל שמי שהוא בני היכלא דמלכא אצלו כל כבוד הוא אומר כי מיד כשבא לו כבוד הוא משייך אותו לאחד מעשרה מאמרות שמגלים כבוד שמים וזהו לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו ס"ת תרומה כנ"ל [יז]:

וזה בחי' השירה/י"ח שירת הים/טו [כז/כ"א] שנתגלתה להם שכינה/כ"ב דהיינו הנעם העליון עד שאפילו שפחה ועוברים שרתה עליהם שכינה ושרו שירת הים, בחי' נעים זמירות ישראל {שמואל ב' כג}/כ"ג נעים זמירות

^י תהלים פרק כז (ד) אחת שאלתי מאת ידוד אותה אבקש שבתי בבית ידוד כל ימי חיי לחזות בנעם ידוד ולבקר בהיכלו:

רש"י – (ד) ולבקר בהיכלו – ליראות שם בכל בקר ובקר כך פירשו דונש, ומנחם חברו עם לא יבקר בין טוב לרע (ויקרא כ"ו), אבל דונש פתר לשון בוקר:

^י תורה יג את א'

^י שמות כה ב'

^י עיין באה"ל בתחילת ביאורו כאן שכתב – יש להוסיף ולבוא בכפלי כוונתו הקדושה מענין זה הכתוב שבתי בבית ה' וכו' ולבקר בהיכלו, אשר הצדקה לבנין המשכן נדאיקרי מקדש והיכל, נקודה הכוללת לקדושת ארץ ישראל, היא העיקר שזוכים על ידה לחזות בנועם ה' וכו'.

^י נראה שרמז לשבת שירה שבה נאמרה התורה הזו כנ"ל מחיי מוהר"ן מזו. והיא פרשת בשלח שבה קוראים את שירת הים. ובשנת תקע חל בטו בשבט שבה אוכלים פירות א"י נשתבחה בהן ויש בהם טעם הנעם העליון וקדושת השכינה, כמבואר בב"ח על הטור סימן רח בביאור ברכת מעין שלש. שעל כן לדעתו אומרים בה והעלינו לתוכה לאכול מפריה ולשבוע מטובה.

וזה לשונו שם – ויש אומרים ונאכל מפריה ונשבוע מטובה ואין לאמרו וכו'. תימה הלא קדושת הארץ הנשפעת בה מקדושת הארץ העליונה היא נשפעת גם בפירותיה שיונקים מקדושת השכינה השוכנת בקרב הארץ כי על כן הזהיר ואמר בסוף פרשת מסעי (במדבר לה לד) ולא תטמא את הארץ אשר אתם יושבים בה אשר אני שוכן בתוכה כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל ואמר אם תטמאו את הארץ נמשכת הטומאה גם בפירותיה היונקים ממנה וכבר נסתלקה השכינה מקרב הארץ אשר אני שוכן בתוכה ממש בגוף הארץ נסתלקה מפני הטומאה שטימאתם אותה ונמשך מזה כי גם כן אנכי מסלק שכינתי מתוך בני ישראל כי עד עתה היכל ה' המה היו בני ישראל לפי שהשכינה היתה שורה בקרבם ממש ועתה באכלם פירות היונקים מטומאת הארץ נסתלקה השכינה כי כשהטומאה נכנסת עם אכילת פירות בתוך בני ישראל יוצאת כנגדה הקדושה מקרב ישראל ועל כן ניהא שאנו מכניסין בברכה זו ונאכל מפריה ונשבוע מטובה כי באכילת פירותיה אנו ניוונים מקדושת השכינה ומטהרתה ונשבוע מטובתה:

^ט עיין לק"ה כבוד אב ואם הלכה ב' יז – וזה בחינת השירה של ים, שהיא בחינת נעים זמירות ישראל, כמבאר בסוף דברי רבנו זכרוננו לברכה במאמר הנ"ל, הינו בחינת השפעת נעם העליון שעקר הוא בשביל שיתגלה כבודו יתברך, שזהו בחינת שירה, בחינת שירות ותשבחות שמשבחין ומפאריין אותו יתברך ומגדליין כבודו יתברך, שבשביל זה שופע נעם העליון. וזה בחינת נעים זמירות ישראל, כי עקר השפעת נעם העליון הוא בשביל זמירות ישראל שהם בחינת כבודו יתברך. וזה בחינת השירה של ים, כי אז וכו' לקבל השפע נעם העליון, ואז נתגדל כבודו יתברך על ידי השירה, שזהו בחינת נעים זמירות ישראל וכו'ל:

^כ עיין פל"ח ציין לערכין י: אין אומרים שירה אלא על נס בא"י. גם עיין לק"ה כיבוד אב ואם הלכה ב' אות יז שהכוונה לשירת הים. גם עיין ערכין שם שבגלות שכינה עמהם ואז אומרים שירה גם על נס בחו"ל וכו'.

^{כא} ערכין דף י: אמר רבי יצחק לפי שאין אומרים שירה על נס שבחוצה לארץ מתקיף לה רב נחמן בר יצחק והרי יציאת מצרים דנס שבחוצה לארץ הוא ואמרינן הלל כדתניא עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל הארצות לומר שירה משנכנסו לארץ לא הוכשרו כל ארצות לומר שירה רב נחמן אמר קרייתו זו היא הלילא רבא אמר בשלמא התם הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה הכא הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשוורוש אכתי עבדי אחשוורוש אנו ולר"נ דאמר קרייתו זו היא הלילא התניא משנכנסו לארץ לא הוכשרו כל ארצות לומר שירה כיון שגלו חזרו להיותין הראשון:

מהרש"א – שם אין אומרים שירה על נס שבח"ל כו'. יש לתת טעם בזה לפי שבשנכנסו לא"י נתקדשה והקב"ה נקרא אלהי ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד כמ"ש הרמב"ם פרשת נצבים ע"ש והנס שם על ידו ולא ע"פ שליח וראוי לומר עליו הלל משא"כ נס שבח"ל שנעשה ע"פ שליח או ע"פ מלאך ורב נחמן דסבר לקמן כיון שגלו חזרו להיותין הראשון היינו משום דודאי כשישראל על אדמתן אין השכינה שורה אלא בא"י במקום קדושה ואין לומר שירה אלא על נס שבא"י אבל כשגלו הרי גם שכינה עמהם בח"ל כדאמרינן עמו אנכי בצרה ויש לומר הלל גם על נס שבח"ל ובפורים קרייתא זו הלילה וק"ל:

^{כב} וכמבואר בערכין י: שעד שלא נכנסו לארץ שרתה השכינה על ישראל בכל מקום. הכוונה בדרך ארעי כי רק בהקמת המשכן ירדה שכינה לארץ, ובזמן קריעת ים סוף היתה ברקיע וילון. כמבואר במדרש שעמם הוריד את השכינה מרקיע שני לראשון. אבל בדרך ארעי תמיד היתה יורדת לצורך וחזרת למקומה.

רומז שהשירה הקדושה היא מכח הנועם העליון¹⁷, פסוק זה נאמר על דוד המלך, כי כל הזמירות שזימר היו מכח הרגשת הנועם העליון שהיה נמשך אחריו תמיד, ומכוחו היה מעלה מייך נוקבין את כל ספר תהלותיו ועי"ז עורר היחוד פנימי הנפלא והמשיר אור אמת ואמונה בעולם, שמאיר גם היום למי שעוסק בספרו. **בי(ולא גילה יותר) :**

אשרי הזוכה להרגיש נעימות התורה, כי יש נעימות בתורה, וזהו העיקר לזכות להרגיש הנעימות שיש בהתורה :

נ"ל כי הנעם הוא הארת אמת מציאותו ית' השופעת מיחוד התדיר לקיום העולמות. וכן התורה מי שלומד אותה לשמה, ולא לכוונה אחרת כגון להיות רב או להיות חכם. ומבואר בלק"ה ע"ת הנ"ל שאור האמונה שופע תמיד אבל חלש באופן שנשאר בחירה ורק הבחור לעזוב תאוותו ולהמשך אחר האור זוכה בו וגם בלימוד התורה יש תאוה גדולה להיות חכם או רב מכובד, או שלומד מתוך אונס, אבל כשלומד לשמה להיות דבוק בהקב"ה אזי יכול להרגיש נעימות הנועם השופע ואזי אם עוד גם מתעורר יותר לקיים את התורה וכנגד כולן לימוד במסירות נפש, אזי מעורר יחוד פנימי זוכה לנעם עוד יותר. לכן עיקר הלימוד הוא עמ"נ להרגיש את הנועם שבתורה כי הוא החיבור עם הקב"ה, כי הוא נעם רוחני, ואע"פ שגם בפירות א"י יש נעם נפלא וגדול, אבל הוא מלוכש בנעם גשמי של חוש הטעם שקשה יותר לברר אותו.

נעם עליון הוא נעם ה' הוא התורה¹⁸ כי אורייתא וקב"ה חד (זהו ויקרא עג) ונמצא בעולם שנה נפש בא"י זמן השבת ובאיש ישראלי, שהוא אחד עם התורה והקב"ה כמבואר בזהר שם.

בי(דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום [כח]. נ"ל [כט])

פסוק זה מוהר"ן¹⁹ הוסיף מעצמו שרומז להנ"ל שהתורה היא הנועם העליון ומלמדת נעם דרך ארץ ונתיבות שלום ונעימות זה לזה בהלכה הפך החובלים שאפילו בתורתם ריב ורוגז.

עד כאן ביאור חברותא לתורה עא תנינא

¹⁷ שמואל ב פרק כג (א) ואלה דברי דוד האחרנים נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הקם על משיח אלהי יעקב ונעים זמירות ישראל:

פרש"י - (א) ואלה דברי דוד - נבואת דוד אחרונים, ומי הם הראשונים, דברי השירה האמורים למעלה, אבל בכל שירות ותשבחות שאמר, אין נקראים דברים. הוקם על - הוקם למעלה. ונעים זמירות ישראל - אין ישראל משוררים במקדש, אלא שירותיו וזמירותיו:

¹⁸ לק"ה ברכת הפירות ד' י' - וזה בחינת שופר כי קול שופר הוא בחינת עשרה מיני נגינה בחינת היטיבו נגן בתרועה (וכמוכא במקום אחר). ועשרה מיני נגינה זה בחינת נעים זמירות ישראל שעל ידם מעוררין וממשיכין בחינת נעם העליון שמשם נמשך נעימת הנגון שהוא עקר הדבקות, כי על ידי הנגון בחינת נעים זמירות על ידי זה מדבקין עצמן בה' יתברך וזוכין לחזות בנעם ה' בחינת נעם העליון הנ"ל וכמוכא שם בהתורה הנ"ל בסופה שכתב שם. וזה בחינת השירה, בחינת נעים זמירות וכו', עין שם. ועל פן קול השופר, שהוא בחינת נגינה על ידי זה ממשיכין בחינת הנועם העליון שהם עקר המחין, בחינת מחין של ארץ ישראל, כי ידוע בפגנות שעל ידי השופר נמשכין המחין, הינו בחינת הנועם שהוא עקר המחין. ועל פן נוהגין כל ישראל להרבות בצדקה מאד קדם ראש השנה כדי לזכות לקבל השפעת הנועם שיתעורר על ידי השופר לקבלו על ידי הצדקה. כי על ידי הצדקה נעשה כלי לקבל השפעת הנועם העליון כנ"ל.

לק"ה ברכת הפירות הלכה ד' א' - ובשביל זה צריכין לברך על כל דבר שרועה להנות ממנו. כי על ידי הברכה הוא מקשר ומעלה הדבר לשרשו לבחינת נעם העליון, כי כל הברכות הם בחינת שירות ותשבחות לה' יתברך שמשפחין ומברכין לה' יתברך שפרא את הדבר הזה. ועל פן כל הברכות שבעולם הם בבחינת נעם העליון בבחינת פי נעים נאווה תהלה. וכתוב זמרו לשמו פי נעים שזהו בחינת נעים זמירות ישראל (שמואל ב ב) שהביא שם רבנו זכרנו לברכה בסוף התורה הנ"ל, כי כל הברכות הם בחינת זמירות ותהלות ותשבחות לה' יתברך שעל ידי זה עקר ההתקשרות לבחינת נעם העליון, כי אי אפשר לדבק בהבורא יתברך שמו. לזכות לנעם העליון לחזות בנעם ה' פי אם על ידי דבורי ברכות והודאות והתפלות ושירות ותשבחות. שכלם הם בבחינת נעם, בחינת נעים זמירות וכו' כנ"ל. וזה בחינת כלל כל הברכות שצריכין לברך על כל דבר שנהנין ממנו ואסור להנות מהעולם הזה בלא ברכה, כי צריכין להעלות ולקשר כל ההנאות והתענוגים לשרשם שהוא נעם העליון שזה זוכין על ידי הברכה בכונה שהוא בחינת נעם כנ"ל. שעל ידי זה מעלין ומקשרין כל האהבות והתענוגים לשרשם לבחינת נעם העליון כנ"ל.

¹⁹ נמצא כבר בדפוד

²⁰ עיין ביאור הליקוטים בתחילת פירושו לתורה זו - נעימות בתורה. והיא נועם ה' הנ"ל בפנים, כי אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד, ואין סוף ותכלית כלל לכמות נעימותה ומתיקותה, וארוכה מארץ וכו', וכן לאיכות נעימותה ומתיקותה, כאשר נבאר לקמן: ושמעתי מאדוני אבי ששמע ממורנ"ת, אשר פרט רבינו ז"ל בדבר ההכרח והמסוגל לכל זה, במקום, ובזמן, ובאדם. במקום, ארץ ישראל. באדם, נפש ישראל. בזמן, יום השבת ועיין לקמן מה שיתבאר בזה:

²¹ נמצא כבר בדפוד

²² * משלי ג'

²³ נראה כוונתו שפסוק זה סבר מוהר"ן מדעתו שקשור לתורה זו ולא שמע כן מרבינו.

